SABRI ZIRAP DAUTI

LABIRINTET E NDËRGJEGJES

(Monodrama, dramatizime dhe tregime)

Editor
Azam Dauti

Recensent
Daut Dauti

SABRI ZIRAP DAUTI

LABIRINTET E NDËRGJEGJES

(Monodrama, dramatizime dhe tregime)

Shkupi
Shkup, 2O18

PËRMBAJTJA

A?O (AJO) *(Monodramë)*	5
SHTEGTIMI I FUNDIT I LUM LUMIT *(Dramatizim i përmbledhjes poetike "Lum Lumi" të Ali Podrimjes)*	36
GJAKU I TEPËRT *(Monodramë)*	56
LULJA E PANGJYRË *(Monodramë)*	82
DERDHJA E LUMIT TË VDEKUR	100
MACJA E ZEZË	108
RRËNJA E THARË	115
KUJTIMET NËN JEHONËN E DAULLEVE	121
UDHËTIMI	126
TOKË ATY QIELL	193
E RËNDA	137
NJË UDHËTIM I GJATË NË ËNDËRR	154
SHPIRT I SYRGJYNOSUR	177
KOHË E SHPIFUR	194
FATET	196
NË LARGËSITË E QIEJVE	197
GJEJ VETMINË NË QESHJET ALEGORIKE	198

A?O (AJO)

(Monodramë)

(S*kena paraqet një bodrum, ku dallohet kashta dhe ca gjëra të tjera të vjetra. Skena është e ndriçuar shumë dobët. Dëgjohet se si minjtë brejnë diçka, a në grumbullin e kashtës, e mbuluar me disa gjëra të vjetra është e shtrirë Ajo. Në anën tjetër të skenës shihet një kokë njeriu e bërë prej balte. Në atë zë minjsh dëgjohet vazhdimisht zëri i Paulinës, zë që mban një temp, një ritëm kënge gjumi "pishi-pishi", gjersa mutafi me të cilin është e mbuluar, vazhdimisht lëviz nga krahët e saj).*

(Pas një kohe, çon kokën, por pa e ndërprerë me këngën "pishi-pishi"...)

Xhan! Xhan i nënës, a po i dëgjon përbindëshat! Përbindëshat, Xhan! Ah, n'i zënça!? Do t'ua çaj gojën!.. Mbahuni, mbahuni mirë, se po u futa në dorë, ëëë! E di unë, por e dini edhe ju ç'do t'ju bëj. Do t'ju grij!

(Zgjat dorën, merr një shkop dhe i bie dyshemesë, afron veshin nga dyshemeja duke u shtirur se dëgjon zhurmën. Lëvizja e minjve pushon. Pason një heshtje e shkurtër.)

Më në fund u strukën... Heshtën bishat e tmerrit dhe.... të gërdisë!

*(*N*gadalë me lakmi)*

Heeeshshshtën!

Po, Xhan, po!

Po, po, po, po...

Ec e bjeri në fije lëmshit të ngatërruar.

Dritës që i pengon mali, ose retë! Si duhet kuptuar këtë duhmë?! Si?...

Shikon më qartë, por ç'sheh me të drejtë? A duhet parë atë, që, në të vërtetë nuk e ke humbur kohën kot. Se ndoshta në atë çast ka ngjarë diçka shumë më me rëndësi pak më anash, ose më larg, ose diku aty pranë, por që s'i ke kushtuar rëndësi, i ke sugjeruar vetes të shikosh aty në hije...

Mos vallë, ëëëë...*(kafshon gojën)* Jo, jo!

Ec e bjeri në fije.

Ec e kuptoje lojën e dritës, të fshehtën e saj...

Ej, spipirek! (*I drejtohet kokës së baltës)*

Eeej, spipirek, spipirek!...

Gjë e gjëzat e sendeve kanë atë veçorinë e tyre.

Ti, spipirek me keqardhje mund të them se asnjëherë s'u ke rënë në fije gjëegjëzave.

Ti je një cung!

Cung, por ja që të dua. Interesant.

Por jo më shumë se Xhanin.

Xhani është në gjumë. Po fle.

Më trazojnë ndonjëherë ata, përbindëshit, por a ma shikon shkopin. Gjithë ky është. Një të renë pas koke "fërt-fërt-fërt" me dy këmbët mbrapa dhe... e përbin terri i harresës.l

(Ulet këmbëkryq përballë kokës)

Ti je spipireku, i shëmtuar dhe hall-dreq!

Xhan!

Xhani! Si thua ti, a duhet të kenë kujdes burri e gruaja kur e bëjnë nijet të kenë fëmijë të mos e mbjellin farën mbrapsht!?

(Shkon e merr një kovë të vjetër në të cilën ka lloç)

Dua t'i gjej të largëtat që ta kuptoj këtë të tashmen. Praninë e errësirës, zdralit, llumit, kuptimin e baltës.

Nëse mbillet fara mbrapsht, pjella del jo njeri,...del bishë, egërsirë, mu si kjo... *(Ia përplas një grusht balte në ballë)*

E bacë, bacë, e di ti, por e di edhe unë! Shikon sa të ka hije kjo?!

Mendoj se tani dukesh alamet gjë prej gjëje.

Nuk ke veshë, s'ke sy... Sa i shëmtuar!? Edhe ti këtu me mua! Po përse?

Tash t'i vë veshët të dëgjosh mijtë, të dëgjosh klithmën më të trishtueshme në këtë botë.

Në këtë botë, bacë, ti më more të drejtën e jetës...

Një gurë të kishit futur brenda deri tash do të shprishej, grimcohej e...

Ti më hodhe brenda. Këtu?!...

Këtu ku s'e mbaj në mend të ketë qeshur ndonjëherë Xhani.

Këtu, prehri im... *(mbulon fytyrën me duar, lëshon një klithmë të cilën në moment e ndërpret)*

Të mos e mbillni farën gabimisht, prapësht...

Dua t'i kuptoj të largëtat dhe ty oj kokë e shëmtuar dhe ato klithje aq të thekshme për zemrën e njomë timen.

Këtu, në këtë bodrum ngulfatës, plot llom, plot fëlliqësira e zdralë.

Minjtë ciasin, brejnë shpirtin tim.

Duhma është ajo gjëja më e padurueshme, që më përkujton vazhdimisht në ty.

Më pështpërit se ti je gjallë, bacë, spipirek...

Të pëlqen ky emër? Spipirek, spi...pi...rek! Spi-pi-rek!

Spipireku pa veshë, spipireku pa sy...

Spipireku si do ta kuptojë botën pa to?

Pa to, spipirek ti je vetëm një grusht balte, një gjë...hiç gjë!

Gjëegjëza e sendeve kuptohet me mungesën e veshëve dhe syve tu.

Por si të kuptohet derdhja e shpirtit tim këtu, me damarët lidhur nyje nga dëshira të kthej kohen dhe të shoh gabimin.

Gabimin, që ta kuptoj bartjen e Xhanit në prehër...

Atë lemeri që s'kishte mbarim.

Ty or thi, të mungon vdekja ime. Të mungon arsyeja, or derr! *(merr përsëri lloç nga kova dhe ia ngjet kokës. Qeshet derisa ia ngjet lloçin)*

Spipirek tani më dukesh një grumbull i madh muti. Një stutelë e madhe, e madhe...

Muti t'i mbuloftë sytë!

Të pshurrshin qentë e botës, he!

Të duhen sy?

T'i ndreq unë, se të duhen t'ma shohësh jetën. Këtë jetesë që bëj këtu, e që u gatit në zgafellen tënde të qelbur.

Fëlliqësirë!

(fillon t'ia ndreqë sytë)

S'je lule të të zbukuroj shumë, por fendë.

Një fendë e madhe, më frymëzënëse se ky bodrum. O, ty të njoh si netët e mendjes sime, sepse edhe atëherë s'pushoj, s'praj së menduari për to.

Netët e përjetimeve të mia.

Ja sytë, a më sheh, a mund të më njohësh, vëlla! O thundër që më shkele zemrën dhe më fundose këtu në këtë brendi të gërryer për vjetërsira, që s'janë gjë tjetër po copëza që e ndajnë fatin e shkatërrimit me mua.

Shikon!?

A të duket kjo ajo të cilën e ke marrë me mend.

Më duhen sytë e tu, më duhen që të vuash, që dhe ty të të lëndohet paksa shpirti.

Ndoshta edhe po.

Ndoshta dëshira ime përjashton arsyen dhe s'gjykon drejtë.

E ti, me siguri që jo.

Spipirek i shëmtuar je, për Zotin, i shëmtuar.

...Ndoshta do të dal këtej me Xhanin

E di se secili shkon për udhë të vet, e ti, oj shëmti e perëndisë, e ke për borxh të më tregosh rrugën e kthimit...

Gjithsecili e di udhën e vet!...

Udhën e vet...

Udhën...

E...

Vet...

Vet me vete në vetmi, në rrugë pa kthim

Duke qenë e humbur kopshteve të jetës, aty në hije flladi, aty ku ëndrrat ishin aq të bukura dhe jeta s'kish të ndalur,...

Ajo mbretëronte me gjithë hapësirën e kaltër, në atë gjerësi...

S'kam kundër, jo, asgjë kundër kujt s'kam. Vetëm lus që të mos mbetem vetëm edhe në çastin e fundit...

Në çastin e fundit dua ta kem pranë Xhanin.

Atë që më premtoi një çik jete, një fluks shprese, një grusht prush.

Budallaqe jam, vërtetë po. Po si të fola e ti s'i ke veshët...?

Ec, e radhiti edhe njëherë...

Jo, tash t'i ve veshët, që të më dëgjosh...

Pra, ja tani do t'i kesh edhe veshët! Veshët spipirek, bacë, t'i dëgjosh klithmat e Xhanit kah janë fshehur këtu nëpër këto lecka e gjëra të krimbura. Ke sy t'i shohësh minjtë, ke veshë t'i dëgjosh fjalët e mia. Dhe Xhanin. Ai fle. Është në gjumë. Nuk ia var veshin fort e fort gjithë kësaj, mua, ty... *(flet edhe veshët mundohet t'ia rregullojë me baltë)*

Mos u anko. S'mund të thuash se s'të pëlqejnë këto veshë. Vetëm t'i shohish se sa të bukur që janë. Auuu, të bëj be se s'i ke më të mirë.

Auu, auu, auu, po alamet që je bërë se?! *(veshët, njeri është më poshtë e tjetri më lartë, sytë, njeri më i madh e tjetri më i vogël)*

Po sa i hijshëm je, a!... *(e shikon prej anash, sikur mahnitet, sillet nga të gjitha anët duke e shikuar me një vëmendje zhbiruese)*

Spipirek këtë që e bëra, e bëra pa asnjë iluzion, pa asnjë fantazi.

Tani dëgjon zërin tim, apo jo?

Edhe më sheh...

Po, po! Ja sa bukur e ngjes lloçin për balte.

Të them se këtë duhet ta dish. Ta shohësh, ta dëgjosh këtë pordhë të madhe, o shpirt djalli.

A më njeh? Jam unë, motra jote. Ti ndoshta më ke harruar por unë jo. Ke një pjesë vendi në zemrën time të lënduar. Aty ku troku i jetës prishë formën e vet. Shembe me të dridhura kalanë e përmotshme të një ëndrre jete.

E nemur edhe nga shpezët e malit.

Se ju ditët si të ma punoni...

Prej asaj dite që jam këtu, po të pyesni për çdo gjë më fle këtu brenda, për mua ka rrëfimin e vet. *(merr një grusht kashte fillon t'ia ngjes në kokë në vend të flokëve)*

Çdo njëra nga këto fije ka dhimben time të veçantë për secilën, por...

Por heshtin, kanë droje nga veshët tu, nga e kallura e shpirtit tënd...

Ku jeni tash, vëllezërit e mi. Përse më shqepët me aq hidhërim nga parzmat e fatit. Më ndatë nga koha, venitem tani, pa asnjë shpresë, pa asnjë shteg. *(shikon duart)*

Shteg!...

Edhe lot s'kam më!

Edhe lot...

S'kam më!... A po më dëgjon?

Tash dukesh i hijshëm me këto flokë, prit të t'i ve mustaqet.

Ashtu. Xhan, ke ç'të shohësh tani.

Auuu, nuk bën pa hundë. E paskam harruar.

Jo, or spipirek, hunda të duhet, të ndiesh shijet, të nuhasësh pak këtë erë haleje.

Bacë, ja edhe hunda. *(Punon në ndreqjen e hundës)* Bukur.

Hunda për mrekulli.

Nëse nuk e nuhat këtë me këtë hundë të mrekullueshme, atëherë s'kemi bërë asgjë.

A pyetesh ndonjëherë se si unë, nga e gjithë kjo, orë e çast humbas më të shenjtën e qenies sime. Formën e saj.

A di se nga mllefi të prishi hundën e të la dhe pa dhëmbë.

Tani je komplet, goja të mungon, por për gojën tënde, këtu s'kam nevojë.

Pasi s'më duhet mua, s'të duhet as ty.

Ke sytë, flokët, mustaqet, veshët, hundën, me këto ëndërro së paku ëndrrën time dhe heshtja ka për t'i thënë të gjitha, jo goja jote.

Njëri prej nesh me siguri e ëndërron tjetrin...

O ti, më thyhet shpirti.

Sa dallon ajo nga kjo?

Shan, përse asnjëherë s'më flet për atë botën tjetër. O ti, më ngjethet trupi. Po terem, po shterrem, mendja është kah më prishet, me thyhet për Zotin, pa asnjë faj.

A faj është të dashurosh?

Vuajtje, dhembje, hata...

Pak?!

Pak...

Shumë pak, tepër pak dashuri!... Kam Xhanin unë. Xhanin tim. *(vrapon te kashta)*

Xhan, mos u frikëso, këtu jam. Me ty jam. S'të le vetëm.

Por, kur të kam lënë në këtë lëmë thish, o Xhan, jo shpirt jo.

Por ti assesi të më përgjigjesh, vetëm më shikon. Ashtu qetë, ëmbël, me plot shkëlqim... *(ngadalë e ngre nga shtrati i kashtës lirekun(foshnjën), e përqafon)*

Assesi të më përgjigjesh, një fjalë të paktën të ma thuash.

Të më shaje, të më thërrasësh "nënë"!

Po çfarë djall nëne jam?... E? Apo Xhan? A thua më ke parë ndonjëherë më parë që më zgjodhe për nënë? A? Xhan!

Jo nëna, në shtat do të të mbaja po të mundja e kur të të qitja në këtë tokë të fëlliqët, jo! Por ja u bë, por jo me fajin tim.

S'të zgjodha unë ty, po ti mua. Pra, ma merr mendja se s'të kam hak, s'të kam faj. Asnjë faj, zemër, asnjë hak shpirt. Ti ngadalë shtegton me shpresat e botës sime..

(E përqafon, duke e shtrënguar me sa fuqi që ka për trupin e vet, derisa e përqafon sytë i ka te koka prej balte)

Të kuptohemi, kjo është shkërdhatë e tij. Ai i mban të gjitha fajet.

Xhan, të nxora me thonj nga toka nënë, po nënë, po.

Ej, shkërdhatë, sekreti im është që të dal këtej!

Të dal me Xhanin tim...

Ti, Xhan, mos shtegto botës sime. Po ike, më le të vetmuar dhe të mjerë në këtë shkërdhatë!

Në këtë shkërdhatë të fëlliqtë!

Dëgjon Xhan, sepse ti je hyjni, ti i flet zemrës sime me gjuhë tjetër, në gjuhë që vetëm etërit e përcjellin dhe e ngulitin në shpirt.

(Kokës) E nxora me thonj nga toka, pa asnjë ëndërr, pa asnjë iluzion, pa asnjë shpresë. As zogj kishte, as lule s'pashë kund, po si nuk ra, po si nuk pikoi një rigoi shiu. Xhan, vetëm loti im t'i njomiste të bardhat faqe, buzët e njoma.

Po sa keq më vjen se s'të pa dielli, as hëna.

Xhan, s'ke ku gjen gjë me të shëmtuar se unë, më të mjerë e më të shtyrë deri në fyt në të këqija.

Ah, sa e bukur kam qenë, shkëlqeja si vesa...

U sosa!

Më sosën.

Xhan, më lodhi vetmia, aq kam nevojë për pak rehati, për një prehje sa t'i mbledh fuqitë, të jem me ty pak më tepër, të të flas. Të mendoj.

Ndiej nevojë për të menduar. E shikon këtë kokë balte. Kjo është ajo cytja, shtysa ime...

(Kthehet te koka e baltës, pasi së pari merr një grusht kashte. Fillon me punë)

Spipirek mjaft u zgërdhive! *(Qeshet derisa me baltën fillon të bëjë disa ndryshime, por që i bën disi në mënyrë të pa rregullt dhe paksa groteske, ia nxjerr mustaqet dhe fillon t'ia ngjet fijet e gjata të kashtës në vend të flokëve duke dashur që të fitojë një portret femre)*

Nënë! Oj, nënoçka ime, unë jam bija jote. Ajo që ta shqepën nga duart derisa ti ia krihje flokët, derisa e ledhatoje me aq dashuri dhe...

Përse heshte nënë!

Ti heshte!?

Po!...

Fol! Foool!

He nënë, më thuaj!? Aq t'u duka e pabesë që me përbuze.

Po ç'bëra? Me çka u lëndova?

Nënë, baci dhe dy bijtë tjerë tu, ma prenë këtë dënim...

Aspak s't'u dhimbsa? U ndale, s'të dëgjoj më, ka kohë që ti s'ma zgjat dorën nga ajo plasa e dërrasës. Ka kohë

që s'më thërret. Derisa ta dëgjoja zërin, derisa më flisje, e ndija veten të gjallë. Shpresoja.

Nënë, më mbante shpresa...

Ndjej mall për zërin tënd, për një fjalë të vetme... Të marrësh krehrin dhe t'm'i krehësh flokët... Nëëënëëë *(me zë shumë të lartë, piskëllues)*, Nënë! *(Më zë shumë të ulët)* Ato duart tua sikur futeshin brenda dejve të mi, aq ndihesha e qetë, e sigurt dhe po të të përmendja ty, ishte një ditë e lumtur për mua. Më gëzonte, dhe gëzohesha që isha gjallë...

E si, nënë?

Nëno, moj! Më harrove!

Më harrove të shkretën s'po ndihesh më. Hapat tu të lehtë u ndalën, por nënë, s'pushova duke pritur t'i dëgjoj...

Aq e paska patur fati im nga kjo botë... Nënoçkë më vjen keq që asnjëherë s'kërkove ta njohësh Xhanin, pjesën e shpirtit tim, tani vetëm ai më ka mbetur.

Atë e kam të vetmin në këtë botë... Por një gjë po ta them, sepse s'mundem pa të thënë... Nëno si u ndale të ecish, të më flasësh, s'di sa kohë më, me siguri ka kaluar shumë, ti m'u ktheve në ëndrra...

Nëno, të lutem mos, mos ma kërko në to. Vije çdo herë vije dhe ma kërkoje...

E si u bë që edhe në ëndrra t'i humbas ata që i dua?! Ti erdhe, ma more Xhanin dhe ike asaj hapësire të gjelbër plot lule me atë qiell aq të pastër e të dashur

Nënë, e tëra jam e rrethuar me vetmi dhe heshtje, e cila...

Jo nënë, s'është ajo aq e fuqishme sa të ma shembe, të ma shkatërroje, sepse... *(vrapon dhe e merr lirekun)*

Sepse e kam Xhanin, e shikon! Ky më mban në jetë dhe, as ti nënë, as vëllezërit e mi nuk keni të drejtë këtu të më shkelni!

(Ulet ngadalë me lirekun që e shtrëngon për gjoksi pranë kokës së baltës)

(Shikon lirekun)

Loçka e nënës! Xhan! *(shikon kokën e baltës)* Sa e dua Shshsh... Mos qaj... Mos Xhan, se tani jemi vetëm, s'e kam nënën time, e ti më ke mua dhe unë të mbroj nga çdo e keqe...

Pishi, pishi, pishi, shshshshsh... Sa të dua.. Të kam në shpirt, shpirti im!...

(Kokës) Asgjë mos më pyet, sepse s'kam ç'të të gjegjem.

Po...

Flejë vetëm atëherë kur lodhem, kur kapitem, kur ndjehem e rraskapitur dhe zor e kam t'i mbaj sytë çelë. Strupllohem aty ku më kap, ku më gjen rraskapitja. Ndërkaq ka dhe aq shumë...

S'di sa flejë, zgjohem, bisedoj pak me Xhanin, dhe përsëri shtrihem diku si pemë e pikur degës...

Çdo fillim e ka radhitjen e vet, i jap vetes një kurajë, shtrëngohem, prehem dhe me sy shëtis rrethepërqark në këtë podrum. Gjithnjë i shikoj, me të njëjtin rend...

Nënë, më së tepërmi më ndalen sytë te Xhani. Te Xhani im.

E shikoj, e shikoj, dhe s'ngopem nga ai sogjim, ngopem mirë, dhe shkrihem në vaj, qaj e qaj, e qaj... s'di sa, por qaj, për ty, për të, për atë dritë, për një cicërimë zogu, por qiellin, për të gjitha që i ëndërroj, por kur i hapi sytë e shoh veten se jam këtu, në këtë bodrum të mallkuar!

Xhan!

Ti, xhan heshte. Po pse mamasë s'ia thua të paktën një fjalë.

Një!... Loçka ime, sa bukur buzëqesh. Ma hijeshon këtë vetmi të përjetshme e cila s'më le të vdes në shtatin e saj, por më mban si një gurë ngjitur për shkëmbi me një fuqi të çuditshme, dhe s'ka ç'i bën as furtuna as hapësira e gjerë qiellore.

O Zot!

Nëno, për një fjalë njeriu kam aq mall, aq dëshirë.

Një fjaaalë!

Një!... *(I shikon gishtat e dorës fillon t'i numërojë. Gjatë numërimit gabon, derisa numëron murmurit me zërin e saj, hidhërohet, i fsheh duart nën sqetull, ngrihet në këmbë fillon të ecë në rreth me një nervozë)*

Qetësohu! Qetësohu! Qetësohu! Qe... *(Sikur qanë vogëlushi)* hesht, mos qaj! Hesht të lutem! Mos, mos me nënën, këtu jam, këtu me ke.

Pishi, pishi, pishi...

Të prisha gjumin! Të prisha gjumin, m'u thaftë goja, m'u thaftë!

Të zgjova, të theva ëndrrën e brishtë këtij shtegtimi të fatit...

Zemra ime!... *(shikon gishtat e njërës dorë)* Pesë!...

(Shikon dorën tjetër) Pesëë!? Pesë... Pesë... Pesë... Pesë dhe pesë edhe pesë.

Një grusht pleh!? Pleh! Pleh! Pleh i qelbur dhe me krimba... *(zgërdhihet me nervozizëm)*

Plot krimba!

Krimba... krimba... krimba...

E ç'është ajo që më mungon? Pse më mungon. Shikoj gishtat e duarve të mia?... Jo, çdo gjë është në rregull...

Xhan, gishtat me krimba... Xhan dëgjove se si harrova gishtërinjtë...

Xhan, s'mundem t'i radhis në radhë të vet... Drita, perse sot u vonua drita, ajo gjithmonë futej plasave të dërrasave, ku është drita Xhan? *(e merr me duar lirekun*) Shshshsh... S'guxon të qash, avash bir, avash... Ka kohë që s'e kam parë dritën, i kënaqesha edhe rrezes së saj kur futej nga plasat e dërrasave...

Xhan, të më shohësh në dritë, jam bukuroshe e vërtetë...

E bukur!...

Po qave na hëngri dreqi...

Na piu e zeza, Xhan. E ç'të bëj tash? Si do të qaj kur edhe lot s'më kanë mbetur më...

Për besë s'të gënjej, ja shikomi sytë! S'ka më lot!

Kur të them, ty s'guxoj të të gënjej.

Po xhan po. Të mbyllur këtu që të dy kaq vite. O shpirti im!

Të vjen keq që je me mua, që e ndan këtë short? A? Jo!

Jo, the, e dija, e dija biri im se ti s'do t'më lësh vetëm, se s'do të ma kthesh shpinën.

Bukur, më pëlqen kjo.

Më bëre rehat...

Eeee, ta dish ti. Kur më shkon mendja te ti, më duket se po ik diku dhe përnjëherësh gjendem në lartësi përdëllese, në vende të pa shkelura nga këmba e njeriut me zemër të keqe. Atje, vetëm ne dy, Xhan, atje në botën e lumtur të të gjallëve...

Këtu mbretëron frika, tmerri, hajnia e shpirtit, kërdia këtu njeriu njeriut i fut gishtin në sy, për t'ia shpuar zemrën me thonjtë e zi, këtu ka gjithçka, Xhan...

Dhe, Xhan, këtu diç më therrë. Më shpon tmerrësisht. Atë thekje s'mund ta shemb, më mbërthen me kthetra të zeza korbi, e larg i dëgjohet krrokama. Krraaaa *(me zë të lartë)* Krraaa!...

Xhan, më pështjell në gëzhojë të vet po si të qefinit dhe terr, terr, terr... Në sy...

Therje, therje, therja më shpon pa pikë mëshirë...

Dhembja është e madhe për dritë... *(Nga plasaritja futen disa rreze drite, vrapon andaj e lumtur e gëzuar)*

Xhaaaan... Frika ime, gjithë kujtoj se këtu kemi lindur që të dy.

Unë dhe ti. Ti dhe unë.

Ndoshta qielli na ka harruar, por ne s'e harrojmë atë. Ndoshta yjtë asnjëherë s'i kanë parë sytë e tu... Pastaj hëna, sa e bukur që është, behari, po bora... E xhan, xhan ka diçka të hidhët në atë behar, u thye një dashuri...

Ashtu doli gojës ajo hidhëtinë...

Mos vallë të bezdisa, fundja ti do t'i kesh ëndrrat tua.

Po, ëndrrat tua të cilat të presin diku, në ndonjë breg deti, apo liqeni, ndoshta ndonjë hapësirë, fushe e pafund me lule e gjelbërim, e njomë, e njomë si ti...

Ndoshta nëpër yje bredhin duke të të kërkuar ty...

Xhan, e di, ti vrapon pas meje, nuk kërkon ëndrrat, por mua. Je pikur të më gjesh...

Një, një e vetmja dritë e syve të mi.

Lëbyrje kohe!

Lëbyrëse edhe për ëndrrat tua, xhan... Shikomë me shpirt, me sytë e zemrës...

Troku i saj është e vetmja gjë e gjallë e cila frymon brenda këtij varri ku më futen të gjallë, biro!

Po ç'bëra?

Heshta si guri, të kalbem si druri. Dhe po kalbem.

Po kalbem në këtë mynxyrë, e cila u polle nga shpirtrat e vëllezërve të mi, të cilët më hodhën këtu brenda, e ti e di se çuditesh me këtë hale...

Edhe unë, po çuditem, dhe jam e shashtrisur, por, xhan, dëgjomë, dëgjomë mirë...

Në këtë hale, më hodhën sepse e dashurova atë djalë... e bishat e trazuara kishin kapluar shpirtin e vëllezërve të

mi, sidomos të bacit, të kryefamiljarit. Ai urdhëroi të më fusin këtu...

Mos, xhan. Se shpirti im është aty ku je ti. Në mua flet një fuqi e brendshme. Ajo gjykon.

Ajo më sugjeron të qëndroj. A të kam thënë se ndihem si në lëkuren e gjarprit, pra shumë ftohtë! Akull.

Po, po, xhan.

Ndoshta nesër do të më shash, por ki mendjen bir!

Jam e pafajshme, jam e pafajshme. Prej kur dashuria është faj? Por ti, s'guxon të mbushesh me helm...

(Qeshet, dhe fut dorën në gji prej ku nxjerr një letër të zburritur)

Ja letra, m'i gjetën. M'i dëgjon, vetëm kjo mbeti te unë. Xhan, jeta për mua u shndërrua në një pellg të shkretë, i pa mbushur, që kurrë s'i afrohet vala e ujit...

Më mbeti vetëm kjo lëkurë, më mbete ti, i miri i nënës.

Lëkurë që i ngjan një thesi me eshtra mbushur me mllef, dhimbje, pleh, krimba, dhe të cilin e brejnë kobajt, Xhan!

Por, s'vdes jo!

Si të të lë ty në këtë tmerr?!

Ti je kjo tokë! Edhe unë...

Shpirti i njomë i nënës... *(fillon të qeshet)*

Xhan, kur filloi të më rritet barku...

Eee, Xhan...

Mu vërsulen si ato korbat e zi, e me ranë në qafë, pa ditur gjë, por kur i pashë letrat që i mbante baci në dorë, dhe atë shikimin e tij të egër, ma tha zemra se do të më

ndodhë diç, nënën e pashë vetëm aq se si e shtriu dorën nga unë të më kapë për krahu e të më marrë nën mbrojtjen e saj, a nga sytë i rridhte loti, por vonë, ai ma dha një të shtyrë të fuqishme brenda në dhomë...

Ec moj brenda! Më foli me zërin e vrazhdë.

Pse, bacë?

Futu brenda kur të them! Më shtyri me sa fuqi që pati duke britur me zë kërcënues.

Dy tjerët prisnin të gatshëm brenda, i shikova, sa bëra te hapi gojën dhe të pyes, kur baca që ishte pas meje ma ngjiti për gërshetat e flokëve dhe më goditi me një grusht të fortë mu në mes të dërrasës së shpinës. Sytë më qiten gaca, e pashë veten se po shembem, kur grushti tjetër m'i copëtoi buzët nga përpara, rashë për tokë, atëherë filloi helli për mua, më godasin nga të gjitha anët...

Kur hapa sytë s'dija se ku gjendem, por që nga ajo ditë që më kishin gjuajtur këtu gjysmë të vdekur s'kam dalë me.

Me lanë këtu me botën time imagjinare...

Xhan, këtu diku është një birë, nga e cila ma gjuanin bukën...

Ku haja ku s'haja, më tepër e uritur se sa e ngopur...

Por.. *(qeshet)* Xhan një moment interesant kam të të rrëfej.

Filloi të më rritet barku. Po fryhej, e po fryhej...

Mendoja se aq do të ajet sa një ditë do të pëlcasë...

E paramendoja veten si një hambarë, e brenda gjitha të zezat e jetës dhe të botës sime, dhe mendoja me veten,

ani le të ajet, dhe kur të pëlcasin të shembet shtëpia, të rrënohet e tëra dhe t'i mbyte të gjitha. Mendoja për hakmarrje...

Xhan, këtë shpërthim timin më tepër e lusja Zotin që të ndodhte natën, kur ata janë në gjumë, që të mos kenë rast të ikin dhe, bum, buuuuum, një bume e madhe, unë copë-copë por edhe ata grimë-grimë, sa e lumtur që ndihesha. E ndija një lehtësim në shpirt dhe isha e gatshme, fare s'më dhimbsej jeta, ç'më duhej ajo, s'kisha nevojë për të...

Po, deri në çastin kur vërtet barku im shpërtheu, por në vend që të rrënoje shtëpinë, pikë ti në faqe të dheut.

Ti kishe qenë shkaku i ajrosjes. Ti kishe qitur shqelma, të më qëllosh, të hapësh perden dhe të futesh në skenën e botës...

Biri im, dole një agullime, por ishte agullimë e errësuar...

Të polla me mund, njomaku im i shtrenjtë, më vjen keq që linde në këtë zgafellë, në këtë zgurë djalli.

Xhan, ndoshta ti e pret dritën, të kaltëroje agu yt me mijëra engjëj ta sjellin këtu që të fillosh të rritesh...

Oh, Zot! Përse?

Sytë e tu të ngathur s'shqepen vendit, pak të lëviznin, paksa?...

Xhan! *(me të madhe)*...

Ametiza, më mbyte këtu, me zë frymën, më gulçon, më shpirros... Në sytë e tu Xhan, bota më duket e vdekur,

pa frymë... (rrëmben lirekun dhe fshihet derisa dëgjohet një lëvizje kërcëllime dërrasash)

Mallkim, të mallkuar!!!

Të mallkuar!

Kur drita mos zbardhte për ju...

O si s'vdiqët?

O si s'vdiqët lolet e botës!

Godole dodole, gondole, dodole, dodole, godole...

Pishi, pishi, pishi, pishi... *(e fsheh lirekun në kashtë)*

S'mund të ma merrni, jo!

(Shikon letrën që e ka në duar prej nga përpara, kthen kokën nga lireku i lënë në kashtë, e hap letrën dhe fillon ta lexojë, në heshtje)

Nënoçke! *(I afrohet kokës së baltës)* E shikon këtë letër? E kam të vetmin kujtim...

Këtë pjesë të jetës askush s'mundet të ma marrë. Jo nëno jo.

Ata bënë që Xhani të ëndërrojë ujq!

Por jo ujq të vërtetë, ujq - xhinde, shpirtra të ngritur peshë nga ferri i nëndheut. Shpirtra të pa vend, që bredhin me ulërima...

Nënoçkë, ata janë shpirtra që s'kanë vend në asnjë botë, në asnjë mbretëri të Zotit, sorollaten në vetminë e madhe me resem ujku!

Vëllezër të kobajve, të atyre krijesave aq gjakësore aq të shëmtuara, aq të trishtueshme...

(bret me të madhe) Shpëtim! *(përqafon kokën e baltës)*

Nënoçkë, së paku për atë shpirt që ma ndau perëndia nga zemra.

Po kujt t'i lutem?!

I paskam turpëruar, ua paskam marrë fytyrën me një dashuri, karshi botës...

He nënë, bijtë tu a s'e morën motrën e dikujt në shtrat të vetin. Agoni a nuk e iku nusen e vet?

E dashuronin njeri tjetrit sipas baftit!

Nënoçkë, mua më bënë zi! Më ngujuan në pranga, dhe atë shpirt që ma copëtuan duke e dënuar pa asnjë hak, që të mos shijojë shkëlqimin e yjeve, dielli të mos e shohë kurrë hënën, shpezët nënën e vet. S'pati kohë një buzëqeshje fëmijë të ma falë, këtu pas grilave të kobit...

Ja, shikoje, dëgjoi fjalët e shkruara në këtë shkresë... *(lexon me zë)*

Pau..l.in...aaa, tttëë pppërshshsh...ë...ndesss, nn...gaaa zz...e...mmm...raaa!

Ttt...i... e dddi... *(sytë i mbushen lot, e ndrydh letrën mes duarve, ec disa hapa në heshtje të madhe, por përnjëherë bret nga zemra)*

Nënë! *(ulet, përsëri heshtje)*

Paskam harruar të lexoj...

Bile me i ra shkurt, ti or djalë, moti më ke harrur.

Për besë po, aq e kishim pasur. Po si, po si, larg syve, larg zemrës...

Ore, ku je ti, ku jam unë?!

Ti në shtrat, unë në baltë, mes errësirës, mes fundërrinave, mes kobajve...

Ore, dashuri e shpërthyer me pjellë e me rrokalla...

Dashuri!

E ethet, për mua për Xhanin...

Nëno, nënoçkë moj! Përse?!... Më dëgjova pak më parë se si lexoja letrën. Paskam harruar shkronjat, nëno, e di përmendsh...

Çdo fjalë e mësoja përmendsh, e kisha patjetër, çdo fjalë e mësoja me angështi.

Por ç'e do, se? Kur në lojë hyri dreqi, përzjeu gishtat djalli i mallkuar.

Më futen në trastën e errësirës, hajnat! M'i vodhën të gjitha...

U plaçin sytë, o Zot!

(Shikon letrën) Dashuri!? *(bret me të madhe)*

Si i futi dreqi smirat në ty, të zezat!

Dashuri e përbaltje me del gojës dhe zemrës, dhe këtë duhmë kudo e ndiej, e hetoj...

Xhan, ç'të kam ty?

Ti e di, por hesht dhe s'gjegjë, përderisa e shikon fundosjen e botës në hijen e vdekjes.

Hieja e a_saj që ata bënë me mua.

Flej tash. Flej, rehat!

Flej të rritesh...

Xhan, po ti s'u rrite!

Të ishe rritur e t'ua thoshe sheshazi njerëzve të vërtetën. Të mos kenë kohë të shpëlahen me fjalë, se fjala, vret, pret dhe gjykon drejt... Më vlon gjaku, do të më shembet koka...

Xhan, njeriu te njeriu sheh djallin, te unë le të shohin arlekinen, manxhuken që i bën ballë lojës me hile, derisa zgërdhihen të pacipët...

Xhan, e marr me mend se i vë në akt të kryer, në udhëkryq me pasqyra, patjetër. Patjetër e kanë të shikojnë vetveten, me bishën nën lëkurë...

Xhan, të erdhi gjumi?

S'e di me nënën, a është terr apo dritë...

Se të më pyesësh, unë di të të them se vetëm errësirën e shoh. Ajo ajkëton këtyre trarëve, dyrekëve...

Po, Xhan, po.

Ma ndjen zemra se ti ke nevojë të dalësh këtej së paku me ndihmën e ëndrrave.

Xhan, ëndrrat mua më shëtisin viseve që kanë hijeshinë e vet, paprekshmërinë, ato flasin me shpirtin tim...

Xhan, edhe atje kur kam qenë i kam parë asnjëherë më parë, ato vise aq të bukura, përplot dritë, sa edhe njerëzit shkëlqejnë, lulja lules i flet, i buzëqesh, dashnorët të cilët këtu s'e kanë pasur atë fat të takohen, atje e kanë kurorën e bekimit.

Xhan, të ëndërrojmë nga ky vend, ku nuk mund të jetojë asnjë shpirt, përveç nesh, krimbave, kobajve, minjve...

Ah... S'di gjë ti, loçka ime!

Por ja që këtu gjumë s'kam... Heshtja është tepër e mërzitshme për të mundur ta ndjesh kohën... Zemra rreh, a unë s'jam e zonja t'ia ve lakun jetës...

Po, xhan, po, lakun jetës që të zbuloje qëllimin e ekzistencës. Për kë frymoj tash?

Për ty, Xhan, e di se për ty, por ti së paku të kishe ecur e mua të më ishin këputur këmbët në lake...

Po ku me mbeten sytë?

Te ti i kam. Te ti Xhan që të më flesh rehat, të të ruaj nga përmbysja e ëndrrave...

Bir, që të dy i kemi thithur ethet e dheut...

Biro, këtë e quaj fundosje, sepse nga e gjalla më bëre hije, hije e krijuar për fantazira të zbehta...

Unë jam si jam, bota është si është, por ti, Xhan, mos vallë ke të ftohtë, mos po mërdhin?

Çilet e mia a të duken si lule të ngrira në xham. Një lule e ngrirë në xham, Xhan!

Xhan, duhet ta ndjejmë njëri – tjetrin, që të mos ndjehemi të vetmuar...

(Nga lartë poshtë hidhet një trastë. Kjo përcillet me një reagim të befasishëm)

Buka!...

(Vrapon e merr, strajcën e zgjidh, shikon lartë një kohë të shkurtër, bie në zymti)

Buuuka. (*Kur e çel, nxjerr një çerek buke, tre qepë dhe një shtambë me ujë, çon shtambën dhe pi ujë një kohë të gjatë, lëshon shtambën, merr bukën dhe qepë dhe i vendos në një zdare, zgjimi e tërheq strajcën te lartë, kjo vrapon pas strajcës duke shikuar përpjetë)*

Mjaft u bë më! Mjaft, a më dëgjuat!

Mjaft, mjaft, mjaft... *(bie në gjunjë dhe me grusht i mëshon tokës)*

Mjaftni më! Mjaaaft, me thinja, me rrudha, kashtë, therr, pluhur, zi terri, kobaj, pa frymë, pa lot, pa...

O njeri, o njerëz!

Me camanik[1], me bukë e ujë e pak qepë më shkoi jeta...

Xhan, a thua do të më kujtosh, a thua do të më mbash në mend... *(gjunjazi i afrohet lirekut te kashta, e merr me rrëmbim dhe e përqafon, e shtrëngon për trupin e vet)*

Mishin tim do të ta fali, vetëm qeshu njëherë biro...

Si do të më mbash në mend, të shëmtuar, memece, qorre, sakate? Si?

Apo? Si nënë?!

Xhan, aq larg më dukesh, aq i largë e ndjej se je në botën e shtatë, atje mes yjeve...

Sekreti im është të dal prej këtu! Të dal së bashku me ty xhan.

Me Xhanin tim!

Të dal me ty dorë për dore, dhe të gjithëve t'ua themi të vërtetën në sy...

Xhan, a dëgjon gjë!? Ndonjë zë?

Jo?

Kuptohet se jo, s'mundemi t'i identifikojmë fytyrat...

Ato asnjëherë s'e kanë të njëjtën pamje...

Fytyrat janë lajka...

Po Xhan, po...

---

[1]Camanik, cemenajk(*lokal.nga rrethi i Dërvenit të Shkupit dhe Tetovës*)-pogaçe nga krundet e mbetura të miellit të misrit

E shikon, të shikon dhe djalli futet në mes dhe heq valle...

Hall keq, bythe dreq, zemër muti, ec e bjeri në fije

Ec e kuptoje këtë gjë e gjëzë...

Xhan, si thua ti, a duhet të kenë kujdes burri e gruaja që të mos e mbjellin farën mbrapsht...

Pjella del as kafshë, as engjëll, por një gjë e prapësht.

Mallkim!...

Në mallkim dua ta kuptoj heshtjen tënde të përmotshme.

Në këtë bodrum të ankthshëm, plot fëlliqësirë

Zdralë!

Xhan, sëmundja ime e vetme është vetmia jote...

Aq shumë e dëshiroj një çast kthimi...

Ta lë amanet të më kthehesh në sfondin e erërave të luleve... ku do të kem një dritare të madhe, nga e cila do të mund të shikoj gjithë qiellin, t'i sogjoj yjtë, hënën, zogjtë, shpendët tjerë, fëmijët, degët e lisave në erë.

Të dëgjoj fërfëllëzën...

Mandej një derë, derë të madhe, të madhe sa shtëpia ku do të mund të hynin shtegtarët...

Sa e lumtur do të ndihesha në mesin e tyre...

Do të valëvitesha në atë shtrat prej lulesh nga më të ndryshmet, nga më të bukurat, nga më të hijshmet...

Vetëmse?...

Xhan, vetëm një gjë m'i mbulon të gjitha ato...

I fshin sa ora, tak-rak, dhe s'i kam më para sysh...

Vetëm qeshja jote Xhan, ajo m'i davarit ato diku në humnerat e skëterrshme, ku kobat pjellin pisa...

Po ti Xhan për hatër timin qeshu njëherë...

Qeeeshu... Qeshu sepse kur do ta ndjenim erën e njerëzve do të ndihemi edhe ne dy të gjallë...

Xhan, kobi ynë, në mesin e tyre do të ishte një episod...

Flas nga zemra e plasur, nga bezdisja e madhe...

Lutje është kjo, Xhan...

Lutje që kërkon një skutë ku do të prehej shpirti qetësisht brenda trupit të flladit...

Pak gëzim me një dëshirë të vetme që të shijojmë erën e luleve...

(I afrohet bustit)

Spipirek, a do të kishe lejuar së paku të na nderoje me këtë dëshirë kaq të vogël, kaq modeste, që me Xhanin t'i marrin erën lules...

Me sytë e njomë ta shoh zogun në fluturim...

Horizontin...

Të vdesim në shtatin e lules mes cicërimeve të zogjve...

(E pështyn kokën e baltës me neveri dhe e shemb për toke)

Xhan, e di përse heshte ti? Sepse e ka kuptuar lëndimin e shpirtit. Mëkatin me të lezetshëm shpirtëror e ke thellë në asht.

Po, Xhan, po.

Kotnasikoti është kërkimi ynë në mesin e atyre bërllokëve të cilat s'janë gjë tjetër përpos mynxyrë...

Xhan, ti ndoshta nuk sheh, pasi e ke kuptuar këtë lojë të fëlliqtë, me hile, me hile të vodhën kohën...

Xhan, gjëja më e shenjtë e imja, pa gjënë më të shenjtë tënden.

Ndoshta faji është i imi, sepse vazhdimisht po t'i përsëris të njëjtat fjalë aq kohë, duke u munduar që ta kuptosh se ajo vërtet ekziston, por ja që s'e ke...

Sa herë ta kam thënë këtë...

Sa herë e kam përsëritur atë gjënë makabër...E kam përsëritur gjithë jetës sonë dhe përsëri nga e para, përsëri nga fillimi, por që s'i shihet askund fundi...

S'dalim që këtej...

S'dalim që këtej...

S'dalim, pra!

Të kuptoj Xhan...

Edhe heshtjen tënde e kuptoj, por s'e di fjalën e vërtetë për të... Sa e molisur që jam, me dej të kapitur, me nyje të shtera.

Që moti e kam harruar erën e fikut, ftonit, mollës...

Jam e lidhur për këtë hapësirë të zezë dhe derdhi kurmin tim apatik. Tretem për ëndrrat.

Xhan, m'i fal ëndrrat tua, më fal atë dhuratë të vogël...

T'i jap unë të miat...

Një për një. Po, Xhan, po...

(Duke u munduar që të qeshë pak) Nën dhe mundohemi që të shkëpusim pak nga qeshja, të vjedhim ca me sy mrekullitë e zgjebosura , të çoroditura...

Libri i pa shkruar njerëzorë fshihet nga mendjet e sëmura që të mos shkaktojë trazira të mëdha, të mos hipin në fron djajtë dhe të katandisin baftin e njeriut...

Xhan, a ka njeri në të rrahurat e zemrës së vet.

Në shtalbin e shpirtit?!

Apo e ka të sëmurë?

Të mungoj, e di se të mungon ajo pjesa ime për ty.

Po ç'të bëj. Ç'të bëj unë hallezeza shpirt lënduar dhe e thyer në pluhurin e kësaj zgurre. Mbetëm shterpë pa ndjenja të mirëfillta që do i zgjatnin duart drejt teje dhe do të tfillonin udhës së jetës pa asnjë frikë, pa asnjë mangësi... Por ç'e do, kur këtu është dhembja e cila zgjohet kur t'i teket si ndonjë përbindësh dhe më gllabëron për së gjalli...

Xhan, vazhdimisht prej sa di për vete një pyetje gjithnjë me sillet vërdallë në mullarin e mendjes sime që është bërë lëmë qensh...

Si vdiset?

Ndoshta lindim të vdekur?

Të vdekur përzihemi në punët e të gjallëve...

Të vdekurit s'guxojnë të përzihen në punët e të gjallëve

Xhan, dita e parë si e fundit, por e fundit jo si e para...

Xhan, të lutem pusho të më ëndërrosh në këtë hall, se unë të ëndërroj ndryshe... *(Kthen kokën nga koka e baltës, gjunjazi me lirekun në duar i afrohet)*

Nënë, nënoçka, apo kjo është ëndrra jote, zgjohu, mjaft më se më këpute...

Mos e bën këtë për mua, por për Xhanin tim.

Nëno shikoje mirë...

Kur më lindi, qante, qante, qante, aq shumë qante sa s'dinte të pushojë. Qau e qau, e qau a unë s'dija se ç'duhet bërë, qante derisa nuk lodhej, derisa nuk kapitej dhe pushonte e zinte gjumi. Ia shikoja buzët tek i lëvizte, e mua më therte gjiri, maja e gjirit derisa Xhani i lëvizte buzët, pas një kohe përsëri fillonte të qajë, edhe unë qaja me të, derisa nuk harronim çdo gjë, dhe binim në katandi, të molisur, kur pushtonte xhani së qari me zinte gjumi...

Korba unë, po sikur të mos kish fjetur, po sikur ta kisha afruar djalin pranë gjoksit tim, e të thithje...

Korba unë sikur të mos kisha fjetur kurrë...

(Çohet ngadalë vendit)

Sikur të mos kisha fjetur?!...

Mijtë, kobat e tërhequr nga era e gjakut...

Xhan...

(Fillon ta ledhatojë fytyrën e tij me dorë, çelet një kapak prej ku depërton një dritë, kthehet andej a lirekun me fytyrë e kthen nga publiku, kur e kthen nga publiku duket skeleti i kokës së fëmijës)

Xhaaan! *(i bie të fiktë, lireku i bie dorës)*

FUND
(1996)

SHTEGTIMI I FUNDIT I LUM LUMIT

(Dramatizim i përmbledhjes poetike
"Lum Lumi" të Ali Podrimjes)

VETAT:
LUM LUMI
BABAI i Lumit
NËNA e Lumit
PACIENTI i parë
PACIENTI i Dytë
PACIENTI i Tretë
PACIENTI i Katërt
INFERMIERJA
MJEKU
RECITATORI

NËNA: Mallkimin do ta arrij mbi valë...

LUMI: Pastaj rëra zu të ma mbulojë trupin, fjalët, ëndrrat për pak kohë i humba të gjitha.

BABAI: Diku, aty nën këmbët tua, prehet thellë antika e fisit. Ujin, bir, e ruajnë më mirë se jeta jote. Qysh se dimë për ne, asgjë e jotja s'është e trilluar dhe jeta jote vetëm s'e ka vetëm një valle e një këngë.

NËNA: Ti imiton jetën tënde të thjeshtë, pa zbukurime artificiale, pa patetikë.

BABAI: Vetëm pluhuri pas teje dhe ajo që jeton ndër breza mbetet.

PACIENTI i Katërt: Kopje e Evropës – Lëshoje teposhtë Evropën e kashelashave, të myshqeve e të podrumeve

BABAI: A po sheh! Burri yt heq më rëndë kur e ve dorën mbi te.

LUMI: Në shtëpinë tonë qeni ynë kurrë nuk leh kur ti del nga shtëpia dhe s'di ku të çel drita.

BABAI: Për atë s'e ke antikën tënde dhe jeta e fisit s'e ka vetëm një këngë, vetëm një valle.

NËNA: Kur zotërat grinden, fyelli yt, simbol i artit tënd të lashtë, mbush zbrazëtinë dhe i ndrit në ajër, në gur, në mur.

LUMI: Ai det ëndrrën ma vjedh

INFERMIERJA: Ç'i ranë dhëmbët, në pusin e ëndrrave zbret njeriu dhe gërmon origjinën, kohët...

LUMI: Botën si e mbani?

BABAI: Nëpër nerva gjësendesh

NËNA: Nëpër nerva gjësendesh!?

LUMI: Në majat e klithjes varet dhe shoh rënien.

BABAI: Ti prej sot je edhe s'je, fati të ndau Hamlet të jesh në shtëpinë tonë, atë vepër të heroit fatkeq kurrë nuk e ke lexuar.

PACIENTI i Parë: Hamleti

PACIENTI i Dytë: Hamleti

PACIENTI i Tretë: Shekspiri

BABAI: Prej sot, të rrosh a të mos rrosh, një dilemë pa fund....

NËNA: Gërmojnë origjinën kohët.

PACIENTI i Katërt: Koha zu të zbrazet nga lëvizja.

LUMI: Nga unë, frymëmarrja.

BABAI: Koha assesi të kapet për akrepat e orës. Pikërisht kur numëroja të rënat, ora u ndal, bëra çmos t'i shpirtëroj muret, shih fotografinë

INFERMIERJA: Ajo qëndron e pagojë, në ajër mbërthyer.

LUMI: */Hyn mjeku/* Lëshova zë, ia behu mjeku, dhoma ime humbi drejtpeshimin, gjymtyrët formën ndërrojnë.

PACIENTI i Tretë: Në orë assesi koha të hyjë.

/Lumin e kthejnë në shtrat, pëson heshtje/

MJEKU: Lumi do të ndryshojë shumë, do t'i bien flokët, vetullat qerpikët. Mund të ndodhë që t'i bien edhe thonjtë, dhëmbët. A ke parë mish të gjallë në kasaphane, ashtu do të duket Lum Lumi!

BABAI: Bashkudhëtari im, ta sprovojmë vetveten deri sa kemi frymë.

MJEKU: Protokoli amerikan *tabela 9, adriomicin liovak* – mënyrë tjetër nuk ekziston – kohë durim. Fitojnë vetëm ata me nerva konop.

BABAI: Erdhe në jetë, s'ka më nevojë për krismë pushkësh, kuje, as për shfletim të Biblës, të Kur'anit, kryesorja është të jetosh.

MJEKU: Të ruhet nga infektimet, mikrobet... Rreptësishtë ndalohet prishja e rendit shtëpiak.

BABAI: Po shoku dr. Jovan Keziq, Ti dhe Uji */tregon nga Lumi/* Diellin ta shikosh nga hija e plepit dhe ta masësh kur hijen tënde s'mund ta kapërcesh më!

MJEKU: Vizitat të martën dhe të premten, telefoni O11-603-022 lokali 43*/del/*

PACIENTI i Tretë: spitali tepër i vogël, i vogël tepër spitali. */Përsërit vazhdimisht, fjalët e njëjta duke murmuritur, të tjerët qeshen duke vrapuar pas njëri tjetrit e lozur si të marrë/*

BABAI: Në një poezi nuk ka vend për dy ujq, ka vend vetëm për një...

INFERMIERJA: Dele...

PACIENTI i Dytë: Rreptësishtë u ndalohet hyrja shurdhmemecëve.

INFERMIERJA: Duke pritur diçka të madhe shpesh harrojmë se jetojmë.

BABAI: Ose kemi jetuar, e dashur.

NËNA: Fati im qorr, ti nuk je as për dashuri, as për urrejtje, fati im qorr, të keqen-o!

PACIENTI i Tretë: Kur të putha ma vure thikën, dashuri, kobi im, ngre dorë nga gjithçka e jotja dashuria ime, nuk paske qenë fati im, as qetësia ime. Qenkam mashtruar keq pas teje duke vrapuar nga syri i lig duke mbrojtur trupin tënd.

BABAI: Buzë lumenjve, mbi grykat e vullkaneve, në hije të plepave, të maleve, të makinave në hotele, në katakombe, në sallone të kam zhveshur prej mistereve, në qenien tënde kam udhëtuar ditë e natë.

INFERMIERJA: As për pesë pare, ani, dashuri e kob.

LUMI: Dhëmbët më nxorën jashtë lëkure, qetësinë dua t'ua prish drunjve, grave të botës, barit të tokës. Nuk u besoj fjalëve, asgjë nuk besoj, ik nga hija ime, dil nga syri im, ëndrra jote, paske qenë e pabesë.

BABAI: Nën të, Danubi i thellë, i kaltër, i rrëmbyeshëm si damarët e Lumit.

PACIENTI i Katërt: Në jetë, në art vrasësit më të mëdhenj janë frikacakët, mjeshtëria e tyre - gjuajtje në gabime dhe dhelpëri.

BABAI: Ti mëso të duash, vogëlush.

NËNA: Ti mëso të ecësh me këmbët e tua.

BABAI: Mbi të keqen, mbi të mirën, mendo me kokën tënde, kurrë mos pështyj në dashuri,... as në pleh.

PACIENTI i Dytë: Mallkimi i fisit...mallkimi mbi fisin...

BABAI: Shkolla jote antike, të dish të çelësh derën e shtëpisë në çdo kohë, të dish të thuash fjalën kur duhet thënë.

PACIENTI i Parë: Urrejtja është më e rëndë se vrasja.

NËNA: Me ditë më shikon nga krevati i vjetër. Spitali tepër i vogël për dhimbjet tua. Për ditët, për netët tua plot klithje.

LUMI: Pështyj gjak, vrer, a thua tërë jetën do t'i dezinfektojmë plaçkat, ëndrrat, fjalët, a thua */nënës/* edhe këtë ditë do ta kalojmë në spital?

NËNA: Të shikoj në syrin tënd flaka etja qielli, në syrin tënd, asnjë dredhi, asnjë mllef.

BABAI: Pastërtia e syrit tënd më kapërdin të tërin, në fundin e syrit tënd fundi i botës, në fundin e syrit tënd hap fatin tim të kobshëm

PACIENTI i Parë: Ai nuk jam unë, ai nuk je ti, kush jam, kush je? Kush çka është?!

NËNA: Syri yt mbyllet dhe frëngjia në kullë, vogëlushi im, thellësia mashtron, vetëm largon nga e vërteta.

LUMI: Do të vijë koha kur do të hapësh si një libër i vjetër psalmesh.

BABAI: Kur do të të mësoj të ecësh nëpër pluhurin tim, por koha ecën shpesh herë në shpinë të breshkës.

NËNA: A thua na u sosën fjalët? */babait/* A thua na u shterën këngët, na mundi ëndrra, mori fund udha, a thua edhe kjo ditë po na le me shpirt ndër dhëmbë? */del/*

BABAI: Ti je më i madhi. Më i fortë se ky spital, vogëlush, ta sosim edhe këtë ditë për inat, deri në fund, Lum Lumi.

LUMI: */Infermierja nxjerr një kuti/* Po ç'ka aty?

BABAI: Material, miu i bardhë në ndërtesën me lule betoni, lodhje e reales e të padukshmes. Dimri siberian në xham të dritares, deri vonë qave një mbrëmje, kohë dhe durim të kesh, nuk do të kesh lehtë të dorëzohesh assesi nuk bën, trimi im, megjithëse drejtpeshimi të është luhatur, deri në fund duhet luftuar, derisa mundesh ose të të mundë kjo zezonë.

INFERMIERJA: */Lumit/* Do të marrish *vinuristin 2 mg/ m2 bleonydin 15 mg/ m2 dtci 33mg /m* pastaj *ccnu 50 mg/ m dhe prapë dtci 300 mg / m*.

LUMI: Nuk do të më njohësh paskëtaj...

BABAI: Po shoh nuk mund të na ndjekësh më as në këngë, duhet të punosh nga aventurat, nga udhëtimet, ose prapë të lindesh një ditë maji.

LUMI: */Thërret/* Nënë! Nënë! Nënë...Nënë...

NËNA: Pendlat t'u zbardhshin, korb-o...

LUMI: Unë nis një letër babi poetit Ali Podrimjes. Evropa rrëshqet nën këmbët, për pak kohë xhaxha Sabri humb te nocioni i vdekjes. Evropa në humnerë të vet për shkak të peshës, temperaturës. Thonë, shkaktarë është kapitali, mjaft na e piu gjakun.

BABAI: Po ik nga dëshira për të jetuar, por të gjallët s'i le të qetë. Ajo hije pranë dritares nuk jam unë, është jote ëmë që të kërkon në burime. Ajo kthen nga një betejë që s'e njeh historia.

NËNA: */Hyn në skenë/* Mos kujto se po, vogëlushi im, shi bie, shkundet plepi i shtëpisë, unë nuk këlthas nën dritare vogëlush, po ra i coftë korbi i Edgar Allan Posë.

LUMI: Poshtë, tepër poshtë ke rënë, nënë, unë sërish do të ngjitem lart, ku më gjete e ku të lë. Formën s'e ndërroj, zërin e njeriut do ta ruaj, vetminë do ta mund me fyell dhe do të mbyll frëngji kudo, do të kyç dyer e porta që qenkan hapur shumë me vite e shekuj...Po druaj se nuk do të mund të arrij, poshtë, tepër poshtë ke rënë në humnerën e dhembjes, s'po mund të të dalloj.

NËNA: A duhet guri të mbetet gurë apo të lëshojë pe në kokëfortësinë e vet. Deri kur uji vjedh bregun, koka të shpëlara ëndrrës shëtisin, hyjmë në të papriturën. A duhet shkretëtira të vdes pa asnjë hije, pa asnjë krua apo qielli ta kapërdijë? Gjithsesi guri nuk mbetet gjithmonë gurë.

PACIENTI i Dytë: Shkova dhe pashë të shtrirët, të shohësh ç'pus i thellë dhe i llahtarshëm.

PACIENTI i Tretë: Qen pas qeni kahmoti mbysim, ky është zakoni ynë i lashtë i pastërtisë njerëzore, por assesi të marrë fund njëherë kjo gjueti e marrë, megjithëse gjahtarët shtohen vazhdimisht.

PACIENTI i Katërt: Kafshë shtëpiake s'është më qeni, as mik i njeriut. Ç'fëmijëri, me minj e kërmij lozin e rriten fëmijët. */qeshet së bashku me tjerët/.*

NËNA: Në fund të syrit tënd fati im i kobshëm.

BABAI: Në fund të dhomës telefoni i zi, zëri i gruas, i tjerëve pastaj pagjumësia, gurgullima e mbytur e Erenikut, e Drinit, vaji i përmallshëm i fyellit dikund, i fëmijërisë sime plot dregëza, plot sharje, rrahje ndjekjeje, mbyllje hermetike në qenie...Paaratikullimi i ankthit, i

ëndrrës i dhimbjes, humbje e gjithmbarshme e fjalëve të poezisë. Kaos. Poezia më e bukur ende s'është shkruar, as do të shkruhet. Shndërrimi në përrallë, në mit i një qenësie të pathënë, telefoni i zi, hotel "Moska" dhoma 512. Hukama në fytyrën e ngrirë. Bashkudhëtari im, ta provojmë vetveten derisa kemi frymë.

RECITATORI: Derisa pi kafen e mëngjesit, fletë për fletë shfleton shtypin, dreqi ta hajë sa lirë shiten njerëzia, gjuha, historia, etnosi, simbolet, tragjeditë e çarshisë...Për drekë shpik edhe një shishe konjak "Skënderbeu", përtyp gjatë pështymën e ditës, lodhjen, ajrin e ndotur rreth vetes dhe sendeve të vdekura, dikur vonë pas ditarit të fundit në TV, në hapësirën e tymosur mbledh fletët e shpërndara në tualet i vendos, higjienë personale apo kolektive, kur dyshimi është total, bën të shtrihesh në kanape të njerëzve të urtë, hap ndonjë libër të vjetër, kërkon të vërtetën me gisht të madh, së shpejti nis e ndjen veten si po lirohesh nga fyerjet, mashtrimet e gënjeshtrat, nga zgurdullimat e ulërimat e çmendisë, dhe kokëdhimbjet e përditshmërisë.

SKENA E DYTË

LUMI: Në tokë vdes me mijëra vjet, si s'e ditke! Koha punon për mua, do të hash vetveten nga urrejtja.

BABAI: Ta ktheva shpinën, bir. Nuk di në është nga mëkati që s'e di ta kem bërë. Në është një ndërhyrje

perëndie në fatin tënd për të shpaguar ndonjë mëkat që s'është yti...

LUMI: Mëkat, ah, ç'fjalë e pështyrë. Në fisin tonë ka dhe mëkatarë, por jo në këtë kulm...Por ka që na kërcënojnë vazhdimisht. Qe ku është para derës, ka vite që qëndron përbindëshi i ri, dëbojeni, mos iu bëni vend në këtë tokë të ashpër ku sytë qesin xixa duke mbjellë farën.

BABAI: Farën t'mos na e prishë përbindëshi. Phu, phu, phu...Nuk fillon gjithçka atje ku mbaron kënga, as mbaron atje ku fillon vaji.

LUMI: Kokën le të ma mbulojë terri i vdekjes, le të më qëllojë rrufeja në litar le të ma vënë në hu, unë do të shkel në breg i gjallë o i vdekur. Dhe do ta vras atë...që fshihet pas legjendave. Përbindëshin me një sy.

BABAI: Trimëria jote e madhe dhe kohë tjetër krijon.

LUMI: Mbyta gjarprin që të hyj në kohën tënde, ç'po më dendëson zbrazëtia jote nëpër huqet e mia.

BABAI: Më prishe këngën, prapë të lindesh vogëlushi im, mos harro ishe shok i madh i njeriut. Në ashtin tënd më të thellë ishte dhimbja jote shëtitëse dhe besoja në bukurinë tënde se do të mund çdo gjë, por ç'bukuri është ajo lum vogëlushi, kur shpresa nuk vyshket. Erdhe në jetë. Ti dhe Uji, kur të flasësh fol shlirë që të dëgjohesh në majë të bjeshkës, të dëgjohesh gjer në shkretëtirë!

LUMI: Për të dytën herë mbetesh pa kokë kush s'të beson...

BABAI: Ai që ka ekzistuar para teje jam unë. Ai që do të kujdeset për ditët e mia të mbrame për ëndrrat e mia e qetësinë je ti.

LUMI: Unë, po të rritem, ah, po të rritem e bëhem burrë, gjithmonë do t'ua kem frikën edhe lules edhe femrës, për të dyjat mbetesh pa kokë.

BABAI: Me pleh mos u pajto, asgjë mos rrit, asgjë mos krijo me dhunë. Rast i humbur nuk je edhe pse pylli dendësohet, mund ta kalosh natën në kullën tonë të vetmuar në botë. Qenit ruaju se të kafshon, ajo kafshë shtëpiake. Besnik i madh i njeriut, por di të çartet. Megjithatë, ti ruaju, ndonëse dhe nga kafshimi i gjarprit mund të shpëtosh.

LUMI: Po nga macja?!

BABAI: Nxire fjalorit gjithsesi, ajo s'është simbol i kohës sate, i artit tënd.

LUMI: A thua tërë jetën do të na vijë era jod, sëmundje, vdekje, e të pështyjmë gjak e vrer. A thua tërë jetën do t'i dezinfektojmë, plaçkat ëndrrat, fjalët?!

BABAI: Kryesorja është të jetosh. Dhe si të duash ti, kryesorja jetën ta jetosh pa e vrarë dhe pa të mbetur në këmbë ndoj therë e saj e zezë. Sa më pak shikoje veten në pasqyrë.

LUMI: Pse?

BABAI: Kur pe veten në pasqyrë, tërë natën qave, në botën e tullacëve edhe ti hyje.

LUMI: A do të më njoh nëna.

BABAI: Kohë dhe durim. Nocioni kohë nuk thoshte asgjë në kohën time, por koha ime në kohën tënde, Lumi, do të thotë ekzistencë Buzë Danubit fishkëlloja një këngë të moçme të vendlindjes.

LUMI: Strofa çalamane e në monokolona, monotonia, pagjakësia, pikë vdekjeje, fytyra engjëjsh, djajsh, perëndish, leshatuk idhujsh.

BABAI: Tërë i shthurur hyja kinemave, teatrove, kabareve, gripoz ajri gulfatte, gjithë hapësira ishte e zymtë e nervoze

PACIENTI i Parë: Lajme të këqija, të zeza. Ç'na gjeti kështu. Fat i zi.

PACIENTI i Dytë: Nëpër telat e mi Moska grindet me Parisin Uashingtonin, Londrën. I dëgjoj pederastët tek këndojnë këngën me pëkrkëdhelitë e përdala.

PACIENTI i Tretë: Këngë pederastësh e kohë gjumi s'është o more dylber i bacës. Seks shope, seks grupe, idhuj të vetmuar, orgji deri në çmendi. Erë sperme, vagine, penisi, menstruacionesh mujore, vjetore, shekullore. Pis, pis, pis mbyllet nata në dry në rrashtë.

PACIENTI i Katërt: Qe një vit mbaj marrëdhënie intime me lopën time */Lexon nga revista/* Ndodhi rastësisht, në lëndinë..., e tjera e tjera...

PACIENTI i Dytë: Dëgjo këtë Ndihmë se nuk mundem më...

PACIENTI i Parë: Unë rregullisht nuk kam marrëdhënie me askë... Ndihmë!

BABAI: Pranë dritareve në çatitë e lodhura në periferi, në rreth, Nata mitike e dita pa veshë pa sy. Delirium në binë... a ka zot a s'ka?

PACIENTI i Tretë: Unë flej me fqiun, që është pesëdhjetë vjeçar, babai im me të shoqen e tij tridhjetë e pesë vjeçare, nëna ime çon dashuri me drejtorin e vet të shkollës. Ndihmë, si të dalim nga ky rreth i përdalë...

BABAI: Të shpërlarët, të krekosurit, të hekurosurit varg e vi në rend rend në seks grupe në erën e spermës, pederastët o dylber i bacës.

PACIENTI i Dytë: Jam i hijshëm dhe shumë i pashëm por nuk më tërheqin femrat, ju vihem pas meshkujve... Ndihmë...

BABAI: Fantazma të gjalla beteja të rrejshme.

PACIENTI i Parë: Rrahin ujë në një havan prej mëngjesi gjer në mbrëmje, prej mbrëmje në mëngjes simpoziume, koktele, ekstrakoktele pleh deri në gjuhë, teori të gjëra e të gjata, mbi vargje mbi romane shtrihen psikoanalizat e rënda.

PACIENTI i Katërt: Kur masturboj paramendoj gjithmonë kafshët, sidomos qentë, se kam një qen dhe me të bëj qejf në shtrat edhe pse kam burrë dhe dy fëmijë... Ndihmë...

PACIENTI i Tretë: Mplaken gjenitë në bisht të Evropës.

BABAI: Dhjetë numra do të t'i blej në ditë. Nuk mbaj në mend.

LUMI: Baba, ti qenke bërë harraq, ku të mbeti koka babi, si e humbe kokën e djalit?

BABAI: Kacafytesha me erërat, udhëve bartja pagjumësinë e fisit, pushin e jugut, kaltërinë e ujërave të dimrit të bardhë, në të shtrija shtrija lëkurën time ilire. Në ujëra të ndotura zhytesha sa për ta kaluar kohën, sa për ta harruar Uoterllon tënde. Lumi. Nocioni kohë nuk thoshte asgjë në kohën time por koha ime në kohën tënde do të thotë ekzistencë. Në ujëra të ndotura zhytesha, Lumi. Të dorëzohesh assesi nuk bën trimi im, megjithëse drejtpeshimi të është luhatur. Ditën e kaltër do të ikim diku në Sharrin tonë të pastër.

LUMI: Të mos rrëshqas toka nën këmbë, të mos më humb qielli mbi kokë. E shoh veten, herë kthehem në të djathtë herë në të majtë. Vendi vend s'më ze, s'jam mësuar të rri shtrirë. Gjaku më vlon për jetë.

BABAI: Unaza e pestë, unaza e gjashtë, bëjnë presion në boshtin e kurrizit.

INFERMIERJA: Ruajeni shëndetin prej shterpësisë, prej pastërtisë, jeta tepër e ëmbël por koha e shushatur.

PACIENTI i Dytë: */Duke bërë përpjekje ë ngulë inzheksion në krah/*

INFMERMIERJA: Vjellje abortime drogime helmime gjithçka...

BABAI: Reklamojnë çmos në TV dhe shtyp, Lumi, por askund shpresën! Pa frymë vrapoj gjer tek ti pa sihariq.

LUMI: Me Tomi e Xherin, me rokenrrollin nën sjetull, të lëviz në vend do të thotë të vetnumrosh

BABAI: Hapin tënd vendimtar ti ende s'e bëre qysh se re nga ringrishpili në Tashmejdan, boshti i kurrizit keq të tradhtoi.

NËNA: */I afrohet Lumit/*

BABAI: Dhe kujtoj "blicat" që shkrepin rreth teje zotynë, shtangimet në neurologji, në onkologji, në ortopedi, në institut per shkak të tekeve kotnasikot humb peshë.

NËNA: Mbyll sytë Lumi

LUMI: Por sytë janë për të parë

NËNA: Shurdho veshët, bir.

LUMI: Por veshët janë për të dëgjuar.

NËNA: Qe prapë lëviz syrin, hap veshët, shtrëngo dhëmbët.

LUMI: Dhëmbët janë për të ekzistuar.

TË GJITHË: Duhet jetuar.

BABAI: Imun u bëre ndaj çdo gjëje vogëlush, mos është pika më e lartë e vdekjes kjo apo dëshira për të jetuar.

NËNA: Ditë e natë engjëlli i zi sillet rreth hijes sate, në tokë as në qiell. Të zgërdhihet trimi im!

BABAI: Oh sikur të mund të të shpëtoja vetëm shpirtin, asgjë tjetër, vetëm shpirtin ti prej sot je dhe s'je

NËNA: Dita e parë, e dytë, e tretë, deri sa të mundësh ose të të...

PACIENTI i Tretë: Nuk e ka lehtë

BABAI: Në majë të klithjes sime varet, shoh rënien e fundit askund, re e zezë shtëpinë tonë e mbështolli.

LUMI: Mos shkoni.

TË GJITHË: Ne nuk luajmë vendit, muret lëvizin, sendet, vogëlush, vjeshtë e keqe mori.

MJEKU. Si je sot, Zoti s'është i zi, s'është i zi, njeri, o njeri i mirë nuk mund të të mos them se nuk ke jetuar dhe nuk ke qenë trim.

BABAI: Doktor Vulloviq, më mjekove Lumin unë ha ushqim të lirë, thith ajër të karbonizuar, vesh tesha të arnuara, në spital më tepër kohën e kaloj, për trupin tim prerë asgjë tamam, vuaj nga epilepsia, dhëmbë nuk kam kahmot. Ilaç të kërkoj për sy, me andrrue s'ëndërroj, në mënyrën time dashuri çoj, shtëpinë plot fëmijë, të këndoj zëri nuk më shkon, veshë thonë kam vetëm për ta dëgjuar murmurimën mbi krye. Jetë krejtësisht artistike.

MJEKU: Mbi hijen nder, mbi fjalët e shkapërderdhura ashensori mbart poezinë e tmerrit. pasqyra e gjakut.

INFERMIERJA: Citostatika, kobalti, betatroni, rënia e leukucitëve e eritrocitëve

MJEKU: Hemaglobini?

INFERMIERJA: Katastrofal!

NËNA: Hape syrin, lëvize dorën e shtanguar në ajr, ngrehu nga shtrati o trupi i Gjergj Elez Alisë, brenda frymës të përplaset në dhomën e vdekjes plepi i shtëpisë dhe Arapi i Zi i p'rallave...

PACIENTI i Katërt: Drita e kuqe zbulon gjymtyrët e lodhura në hapësirën e shthurur */mjeku del/*

PACIENTI i Tretë: Dy qen të bardhë më pritnin.

PACIENTI i Dytë: Dy qen të bardhë?

PACIENTI i Parë: Ky është hotel “Mështekna”...

PACIENTI i Dytë: Shumë kohë kaloi dhe ja prapë hotel “Mështekna”.

PACIENTI i Katërt: Në vetminë e rëndë të Sharrit plak keq kujtimi na ngujoi.

PACIENTI i Tretë: Për dy qen të bardhë?!

PACIENTI i Parë: Në pyll atje thellë diçka ka ndodhur.

BABAI: Diçka e madhe ndodhi, vogëlushi im, në qetësinë tonë të gastartë. Në Paris gurin tonë do ta ngulim. Në Paris do të hyjmë, do t’i lëmë netët ballkanike pas shpine.

PACIENTI i Parë: Vallet, këngët, baladat, përrallat?

PACIENTI i treg: Vetëm fyellin do ta marrim t’i biem kur të na rrokë malli.

BABAI: Ma jep besën, Lum Lumi, se nuk do ta harrojmë vendlindjen tonë, t’i marrim erë ftoit të vendlindjes, për kohët pis do të flasim me gishta, nuk do të shkelim asnjë mizë, asnjë zog.

PACIENTI i Dytë: Në dritare digjet Parisi, humbëm në grumbullin e kllosharëve të hijeve të minjve. Shanzelize, sheshi Konkord, operat shpërngulen në nëntokë, mjerë romantika.

PACIENTI i Katërt: Mjerë romantika ikin me trenin e parë ose presin të hypin në trenin e fundit. Të verbër, topallë, gërrbana, qyrrana, tullacë. Mullacakë, të rralluar, të krisur, idiotë, gjeni, gjysëmgjeni, shkrimtarë, muzikantë, piktorë, varrtarë, disidentë, pederastë....

PACIENTI i Tretë: Florë e faunë e paparë në degët e saltomortales, saltomortalet më të çuditshme të majmunëve, tek bien pa krye dikund.

BABAI: Parisi varroset për së gjalli, ti fle thellë në gjumin ballkanik asgjë s'të pengon ç'ëndrron vallë, a thua ëndrra jote i ngjan ëndrrës sime, a ishte e bardhë, o Zot, a kishte diçka të Kosovës.

PACIENTI i Katërt: Nën dritare digjet Parisi, thellë në natë në qenie trenat rrallojnë, bartin ëndrra gjithfarë ngjyrash, këmbë të djegura, të përgjakura, duar të sakatosura, koka të çara sy të zgurdulluar.

PACIENTI i Dytë: Sy pa bebëza.

PACIENTI i Parë: Dhëmbë të mpirë.

PACIENTI i Dytë: Zorrë të copëtuara për qejf të podrumeve.

PACIENTI i Tretë: Zemra të kafshuara, të helmuara.

BABAI: Nuk mbaj në mend një kohë të ketë pasur kaq shumë xhenaze mbi tokë dhe të pavarrosura. Ti ngrihesh mbi re e unë të them Lumi është i thellë i pashtershëm i pakapërcyeshëm, në qiellin e lodhur të Parisit.

LUMI: Vizatoja fytyrën vendlindjes!

PACIENTI i Katërt: Ikja prej vërshimeve, ëndrrave, zjarrit kohë e gjimnastikës antike na ish.

LUMI: Në fytyrën time të verdhë, të përgjumur, ia vizatoja fytyrën vendlindjes.

BABAI: E ti Lum Lumi s'u përngjaje aspak lumenjve të maleve tona. S'do t'i ikësh nga fati kob, vetëm ëndrrat s'të shteren kurrë.

NËNA: Në ashtin tënd të thellë është dhimbja jote shëtitëse, se çdo pus misterioz i Senës më e rëndë se ngjyra e zezë e trenave që bartin Parisin e metastazuar, shtatzëninë e shekullit.

PACIENTI i Parë: Dhe besoja në bukurinë e tij, por ç'bukuri është ajo, lum vogëlushi

NËNA: Ti je njeri i gjallë prej gjaku e mishi, net të tëra nuk fle në hapësirën gëlltitëse të tmerrshme të vdekur.

PACIENTI i Dytë: Digjet Parisi!

PACIENTI i Tretë: Sy të lig ka bota, vogëlush, të shkelin hijen para pragut.

BABAI: Në fund të detit do të biem të nxjerrim arin e mbretërve të vdekur, të mos ketë të vorfur në botë, të mos vdes kush urie e padrejtësie.

NËNA: Një fëmijë nuk mund ta shoh si aq qetë rri në mes të gjithë atyre xhenazeve, nuk mund ta shoh as në ëndërr!

BABAI: Lumi të gjitha do t'i kemi, të gjitha. Budallai im i vogël ende po më beson, a? Unë bredh më shumë se gjithkush. Por ti do të jetosh njëmijë vjet, zotynë A të kujtohet ç'i the Pirros? Ti i tregove udhën Uliksit për në Itakë. Skënderbeut për në Krujë, trimi im, tani çlodhu pak në supin tim. A të kujtohet ç'i the xhaxhait në drekë, pse na vrave mësuesin kur na i sillte shkronjat. Çlodhu, çlodhu në supin tim, a nuk ishte Arta dashuria jote më e madhe, guxo e mos e prano, tinëz saj çoje dashuri edhe me Rozafën edhe me Doruntinën duke u mbështjellur në terr.

PACIENTI i Tretë: Trupa të shpuar, të lakuriquar, sy të nxjerrë, koka të varura në hunj, trupëra pa kokë komunarë të gozhduar.

BABAI: Sena shëtit rrugëve parqeve bulevardeve të shkreta, çka nuk bart Sena e vdekur.

PACIENTI i Katërt: Edhe natën e therur në njëmijë vende.

LUMI: Edhe mua, edhe mua me grahmën e fundit të amshimit... */Mbyll sytë dhe kthen kokën anësh/*

NËNA DHE BABAI: Lamtumirë Lum Lumi, dhimbja jonë që s'e vret kujtimin...Lamtumirë, ëndrra që s'thurret me vargje...Lamtumirë...

(FUND)

GJAKU I TEPËRT
(Monodramë)

KEPI është një personazh që del në pritë për t'u hakmarrë. Pasi e vret hasmin, mbetet dhe vetë i plagosur. Mirëpo nga zërja e gjakut nuk e ndien dhimbën.

E gjithë ngjarja zhvillohet në natyrë, ku dallohet një kthesë udhe, lëndina dhe disa druj, por më së tepërmi dominojnë gurëzit si të mëdhej ashtu edhe të vegjël.

Ndriçimin e skenës e përcjell një e fërshëllyer me gjeth. Mirëpo më vonë këtë fërshëllimë e zëvendëson ushtima e padurueshme e gjinkallave. Kepi i fshin me shami djersët dhe vazhdimisht e tund kokën në shenjë nervoze dhe padurimi.

(PJESA E PARË)

KEPI:

Nuk vjen! Ç'dreq e pengon të vonohet?! S'e ka shkruar zoti të vijë, kështu vuaj unë duke e pritur ardhjen e atij që duhet ta vras. Të hakmerrem. Të lajë gjakun. Gjakun e tepërt. Gjaku i tepërt, ë?. Ç'është kjo fjalë, çdo të thotë kjo tash? Ndoshta do të thotë unë, kjo kodër, kjo udhë, ky qiell, ky diell, kjo xhingërimë e gjinkallave nga vapa...Drekë!

/Fshin buzët me shpinën e dorës duke pështyrë me mllef dhe plot neveri/

Kjo s'ia ka një hall, për besë jo. Buzët më janë ngjitur për njëra tjetrën, s'ka zot që i ndanë nga trashësia e shkrumbit. S'kam kohë edhe për një pikë ujë. Ujë! Ah ujë! T'i kisha lagur pak buzët, aq më duhet. Ose ujë ose ai le të vijë... E jo, s'ka të vijë ai. Jo, meleqet sigurisht ia vonojnë vdekjen, ndoshta kjo nuk është ora e vdekjes së tij. Ndoshta edhe kjo ditë, ky muaj, kjo verë e dimër, s'është stinë e vdekjes së tij. Ndoshta është dita e vdekjes sime! A thua?! Nuk pranoj! S'pajtohem me një ndarje të këtillë. Unë duhet të marrë gjak. Të hakmerrem sepse ai më ka hak. Një gjak Ma ka borxh. Këtë edhe Zoti e ka shënuar në tefterin e vet. Borxhi është borxh dhe duhet të kthehet, në mos sot, nesër. Andaj s'guxoj të vdes e ai të jetojë! Po zot, po!...

/Dredh një cigare derisa dëgjohet fërshëllima me gjeth. Ky sikurse nuk e dëgjon fare këtë fërshëllimë, sikur ajo nuk ekziston për të në atë kohë dhe në atë vend. Duke e dredhur cigaren herë pas here çon kokën te lartë dhe shikon qiellin/

Vapë! Vapë e madhe sot. Sot një javë u lëshua drapëri në drithë. Eee!

/Ndez cigaren, merr pushkën dhe shtrihet në bark/

Duhet këndej pari diku, të ketë ujë, po ku, kush ka kohë tash të shkojë deri atje. Ai mund të kalojë në çdo çast. E Kep, o Kep, hip se të vrava, zbrit të vrava. S'dihet e vras, a më vret... S'dihet...

/Dëgjohen hapa nëpër udhë me gurëz/

S'duhet... S'dihet... Por tash... vjen, vjen Kep, kij kujdes, qëlloje në vend për vdekje, në vend ku s'do të ndjejë dhimbje, që vdekja të jetë shumë e shpejtë. Kështu më mësoi plaku. Çdo herë ma tërhiqte vërejtjen se si duhet të veproj. Dora s'ka masë, ku ta di unë se ku e qëlloj. Ai a unë?!

/Hapat largohen/

Ai a unë?!

/Shikon nga qielli/

Jo s'qe ai, dikush tjetër, ndoshta është ai, e i kanë treguar. Sigurisht që më ka parë ndonjë katundar dhe i ka thënë se udhën e ka të zënë. Se Kepi pret të ta marrë hakun e vëllaut. Mirë le të fshihet, mos sot nesër, pasnesër. Një ditë po... Ku ta dish...

Çfarë heshtje, çfarë vape, o zot, vetëm gjinkallat që dëgjohen. O zot asnjë re. Gjithë kjo hapësirë e pafund dhe e kaltër, a thua do të kem më rast ta shikoj qiellin edhe ndonjëherë tjetër, ose jo, por dikush tjetër në vendin tim, djali, nipi, stërnipi.

/I hedh një sy pushkës/

E "mauzerkë", "mauzerkë"!...

/Gjinkëllima e gjinkallave dëgjohet furishëm, ky është i shtrirë në bark, nëpër atë udhëtim gjinkallash dëgjohen hapa të rëndë dhe të dëgjueshëm, krismë nga pushka e tij. Menjëherë shkon atje ku duket se bie trupi. Kthehet me duar të përgjakura duke e krehur pushkën zhag për toke sepse këmbët s'e mbajnë. Duke shkuar me sy gjysmë të mbyllur, sa më tepër që i mbyllen sytë aq më tepër skena merr një errësim të drithërueshëm ku

dominon një ngjyrë e kuqe, tepër e kuqe, thuajse ajo e kaplon gjithë skenën. Në këtë çast bie në gjuj, mbahet për pushkë, i çelë sytë skena përsëri ndriçohet por jo më atë dritë si në fillim, gjinkëllima e gjinkallave nuk dëgjohet fare. Përsëri i mbyllë sytë, prandaj edhe skena errësohet, kur bie për toke i pafuqishëm skena ndriçohet, kthehet në dritën e mëparshme, si grumbull me pushkën nën trupin e vet rri grumbull. Fillon të lëvizë, i vjen me vjellë, vjell, duke kthyer prapë ushqimin. Merr një pllakë guri i ngjet buzët për te. Duket si i dehur. E hudh, duke qeshur. Një këmishë e përgjakur i del përpara me një ushtimë të hatashme, ajo herë afrohet herë largohet nga shikimi i tij/

S'kam parë deri më sot diell të kuq. Mos është me gjak edhe ai. A?! Jo!... Ç'kërkon prej meje, timen e bëra. Me hajrë qoftë!

/qeshet idhët/

Ha-ha-ha!

Po si? Më së miri. Si burrë i vërtetë. Shikoi duart. A kanë gjak, a janë të përgjakura. Po, e? Pra s'kam gabuar. Kam qëlluar drejt dhe pa gabim. Vdekjen i mbolla në trup hasmit. Gjithë ai gjak që kishte rrjedhur. I ri i bekuari. I ri!

/I merren mendtë, do të mbahet për një gurë të madh që gjendet aty afër tij/

Ku? Ku? Unë tash duhet të largohem këtej, të iki, të shkoj! A ujë? Ku të gjejë ujë këtu në këtë vend të thatë! Ujë më pihet! Ujë!

/Përsëri merr atë pllakë guri dhe e shtie në gojë, e thithë, rrënxohet në shpinë, pushka i mbetet në fund të këmbëve. E qet

gojës gurin. Shikon nga këmisha e përgjakur që valëvitet, skena errësohet vetëm ajo mbetet e ndriçuar. Ngrihet me inat, duke ulëritur dhe britur sa e ka në kokë/

Mosni, ç'ju kam bërë? Mosni mua! Ju më dënuat. Më gjykuat me vdekje, përse?

/Skena ndriçohet, këmisha zhduket/

Përse?

/Qeshet/

Asgjë s'kuptoj, asgjë... Bota më shikon me damkë. Ku e kam atë damkë, ku?

/Shikon duart dhe mundohet që ti fshijë me dhe/

Tash? Një njeri në zemrën e botës, me dritën e diellit dhe natën. E di bota ku gjendem unë. Se si më quajnë... Për dënim. Të gjitha këto që i kam, i kam për dënim... Asgjë s'mundem të them, le të dënohem. Në duart tua tash është jeta ime tokë, e shenjta tokë e gjarpërinjve dhe diellit. Në duart tua dhé që na ka krijuar. S'më do, nuk e duam njëri tjetrin. Sot unë nesër tjetri, e si mund ta duam jetën, nesër, sot, ose kurdoqoftë. Po po. S'të them se s'e vrava. S'e mohoj këtë vrasje. E vrava, i mora hakun dhe e lash aty, sepse edhe vet s'mundem të lëviz, lëshomë tokë të iki. Më fal jetën! E lash mbi tokë kufomën e tij të përgjakur. Gjithë ai gjak padyshim më zuri mua, më zuri dhe më dorëzoi në mëshirën tënde, truall! Ai aty është, nuk kam menduar për korbat...

Fëmijët as ata s'kanë ata faj, jo për zotin. E di, të mijtë janë, por s'kanë shkrepë ata, unë, unë e bëra këtë punë sipas kanunit dhe ligjit, shok pas shoke. Të gjithë lidhur

në një shokë që s'ka fund. Ata s'kanë shkrepë, as që e dinë se babai i tyre tani gjendet i lidhur me fuqitë e tokës se është i zënë nga gjaku dhe se s'mundet të shkojë në shtëpi t'i gëzojë. Çfarë gëzimi! Të më vrisni! E pse? mos ua kam zënë udhën që të më vrisni... Mos! Mosni ju lutem! Mosni!

/Valëvitet duke gërryer tokën me thonj/

Qe, po u tregoj, me radhë dhe pa asnjë lëshim. atë ditë isha te vija. Uji i bardhë, uji i bardhë. Rridhte, rridhte. Mosni ju thashë, ata s'më dëgjuan. Më vonë ecën me sëpata, kmesa, thika, pushkë, huj. Të gjithë përfundi fshihnin këmisha të bardha, ato do të duhej të përgjaken. Secili donte t'i dalë në rrënjë vdekjes. Po, po, kjo është një ditë tjetër. Ditë e veçantë që lidhet për mullarin e lëmës. Sillet aty, tërkuza gjithë vjen e duke u mbledhur, duke u bërë sa më e shkurtë dhe sa më e shkurtë. Mblidhet për mullari si lëmsh. Lëmshet tona të pazgjidhura asnjëherë, gjithmonë dikush i ngatërron për t'i shkatërruar tjetri. Ku fundi, ku fillimi askush për asgjë s'çan kokë. Lëmsh, o zoti yni. Nëse takohesh me ndonjë gjarpër në udhë, gjithmonë qëndroi para, gjithmonë shikoje drejt në sy, se s'kafshon, dy trima i lëshojnë udhën njëri tjetrit pa pikë helmi e gjaku. Përndryshe...

/qesh /

Përndryshe si jeta dhe vdekja në një thes me macen. Kur më mësuan të mos ia kem frikën krismës, ishte koha kur ec këmbadoras njeriu në jetën e vet. U mësova me atë krismë si me thirrjen e nënës. Kur vesha pantallona dija

ta përdor armën. Prej pelenave deri te pantallonat, një shekull gjaqesh, hakmarrjesh. Kush nuk ia shkrepte çarkun pushkës? Kush? Krismë në lindje, krismë në jetë, krismë në dasmë, krismë në vdekje. Krisma e kësaj gjallëron, i heq plogështinë shpirtit, të bën krenar, trazon nga përgjumshmëria e jetës, era e vdekjes futet në flegrat e hundës dhe aty bën vend, dhe gjithmonë të mban të dehur. I dehur prej saj, i etur dhe i zënë gjakut.

/shkon zhagas për toke, përsëri i duket përpara këmisha e bardhë e përlyer me gjak /

Mos ma tregoni atë këmishë! Jo jo, s'prita t'i zbardhet njolla e gjakut, e mora menjëherë. Por a është qetësuar i vdekuri në varr. O vëlla a je tani i qetë dhe a e ke më lehtë se kur isha gjallë!?

/Çohet ngadalë dhe mundueshëm, shikon rreth e përqark duke u luhatur, shkon nga pushka, çon atë duke e drejtuar tytën nga këmisha, këmisha hiqet, këtë e lëshon fuqia, i bie pushka dorës/

Edhe gjaku im është i derdhshëm vëlla, edhe i hasmit që e vrava sot. Por, shiko atje mos të vriteni se s'di si të vij të hakmerrem, as unë, por as dikush nga shtëpia e të vrarit. Po gjaku më është i derdhshëm dhe nuk ma ushqen trupin që të ndjej dhimbje, sikur tash e kam ujë. Thonë se flet i vdekuri nëpërmjet gjakut të këmishës së vet. Jam i bindur se po ta pyesin ai ka tjera fjalë nga se i mendojmë ne. Ai tash është sigurisht në botën tjetër. Si kërkon të marrë gjak, nuk e kuptoj këtë. Ka kuptuar vrasjen atëherë kur ka qenë i vrarë dhe ka luftuar me

vdekjen. E vdekja me vete ka mbartë fshehtësinë e shenjtë. Ajo të zbulohet, e pastaj gjakderdhja pushon. Ajo fshehtësi s'është këmisha, s'është hakmarrja tjetër. Jo, por diçka që vetëm i vdekuri e di. Hakmarrja jo, jo hakmarrja tjetër. Ajo vetëm e shtynë atë fshehtësi në hallakamën e pafund të etheve për gjak. Gjaku i tepërt. Vdekja bëhet shkallë e fundit e humnerës së hakmarrjes. Humnerë ku i dëgjon të gjitha, por s'sheh asgjë. Asgjë në dritën e syve.

Asgjë!

Sytë lodrojnë nëpër qiellin e errët. Nëpër dritën e syve të verbër. Të shtypur, të zjarrtë! Shëtitë lëkura e çarë.

Ah, ç'errësirë? Errësirë e damarëve që deri në atë çast kanë dashur vetëm jetën. Jeta ka qenë ajo që më ka shtyrë të jetoj dhe ta dua sepse i fala shumëçka, dhe dua që t'i shoh ato dhurata që i dhashë jetës. T'u gëzohem... I gjallë dhe i lumtur. I lumtur se e ke kryer një punë. Punë të mirë dhe të ndershme. Ç'ka qenë në të vërtetë ajo?... Çka?

/I mbush grushtat me dhé dhe i mbështet për gjoksin e vet/

Jetë e çarë si ajo lëkura e përgjakur e të vrarit. Jetë e rrjepur.

Një gisht vaj pushke, fishekë të verdhë. Gjaku plot barot. Uh! Gjaku dhe dheu shumë shpejt u poqën në lëkurën e duarve të mia... Por s'trembem jo! S'tremben! I fortë jam... I fortë për shpirt të atyre tre fëmijëve që s'e dinë tash se çfarë është duke ndodhur tash me mua. Tre djem, tre sokola, të katërtin tash do të ma lindë gruaja. Edhe nëse lindë vajzë, s'do të thotë gjë. Duhet shtuar edhe shtëpinë e dikujt tjetër.

Por ç'të bëj me ju që doni të më sosni. Ju që jeni kundër meje. Ju do të më shlyeni nga faqja e këtij trolli me këtë dhé të trupit tonë. E di, e di. Por te fëmijët mos prekni. Ata janë të lindur për ditë tjera. Qëkur kanë lindur është e shkruar se ata i pret një e ardhme ndryshe nga kjo e jona. Mos m'i prekni edhe pse janë meshkuj, as sot, as nesër, asnjëherë! Për gjak më keni mua. Mua! sot nesër pasnesër, kur të doni. Ose pasi të mbarojë dita e besës, as një orë mos më falni jetë. Vdekja ime do t'ua çelë sytë bijve të mi. Nëse jetoj ata do të jenë symbyllur. Ndërgjegja ime e pastër s'do të lejojë të zhvillohen dhe të mendojnë për kohën e tyre. Më tepër se vdekjes i kam frikë shkurtpamësisë.

Do t'ju mbroj babai, gjoksi im ka t'i ndalë të gjithë plumbat e hasmit. Gjoksi im do t'i ndalë plumbat e tyre dhe asnjë s'ka për t'ju prekur. Për t'ua lënë vragën e egër të jetës sonë... S'është e mundur t'u ndodhë gjë, sepse s'do të lejoj. Fëmijë!

Fëmijë. Vrasja s'prek në djep, Kanuni s'e lejon. Pra, s'kam përse të kem dro.

/Qeshet/

Pse e lodhe kaq shumë mendjen për një të pamundur...

/Çohet në këmbë/. Oh, çfarë etje më mundon! Çfarë etje! O zot!

/Bie në gjunjë/

Ku është uji? A ka ujë diku këtu pari? Ah, pushkë e zezë! Ah! Pushkë! Ç'gjum i ëmbël më lëmon sytë. Vërtet

më flihet, por s'e pranoj se dua të flej. S'guxoj të më zejë gjumi. Çdo të thonin? Çdo të mendonin?

/Ërkon sytë/

Jooo, jo s'guxoj të fle se më gjejnë këtu pastaj. Më grijnë nga dhimbja të afërmit e atij të vdekurit që sapo e derdhi gjakun e tepërt. Po, ashtu është. E di se e kam radhën unë të jem i vrarë, por ajo duhet të bëhet më vonë. Të zgjasë pak, të mundohet ai që do të më ketë në tytë si u mundova unë për viktimën time. E, askush s'e di se sa e sa e kam pritur deri në këtë ditë të sodit, deri në çastin e tij të vdekjes. Çdonjëri e ka çastin e tij, por që s'e dimë. Ndoshta s'vritem unë, por ndonjëri nga vëllezërit e mi. Sido që të ishte, s'dua të më vijë radha mua, të vras ose të vritem edhe njëherë. Mjaft është kjo. S'dua më të vije ajo që i thonë vras se më ka vrarë.

E çka?

Dëgjon zogun Kep se si cicëron? Zogu! E dëgjon se si ia thotë këngës së vet. Krahët e tij e kanë sjellë këtu të më shohë mua. Të të shohë ty Kep. E ti? Ndoshta e dëgjon, ndoshta jo. Ndoshta je i gjallë ndoshta i vdekur. Ç'bëj atëherë? Asgjë.

Asgjë! Ore asgjë s'bën Kepi. Dëgjon s'dëgjon, flet, s'flet, i vrari vraftë të vrarin që vrau për t'u vrarë. Gjaku i tepërt, Kep.

Gjaku i tepërt duhet të derdhet, Kep. Atë s'e durojnë damarët sepse i takon tokës. Kush e shtie në trup patjetër e ka që ta derdhë, kështu ka qenë gjithmonë.

Gjaku i tepërt!

Asnjëherë s'më ka ndodhur të mos e dëgjoj zërin tim kur flas, o sigurisht them diçka të turpshme. Bëhem i lig dhe i neveritshëm. Ish-ish zog, ish prej këtu, shko atje lyej këmbët me gjak, dhe shko në shtëpinë time, hyn në magje, ndalu mbi bukë, përgjaku që ta dinë se e kam kryer detyrën. Se e kam marrë gjakun, jo të vëllaut tim, por të atij ku ti i ngjyen këmbët dhe ai është i tepërt, andaj më ka zënë dhe s'më le të lëviz! Ec fluturo, atje në kryq të udhës është viktima dhe gjaku i tij! Do ta gjesh menjëherë, zog!

/Qeshet/

Ku të gjej ujë? O zot!...

/Heshtje, dëgjohet vetëm gjinkëllima e gjinkallave. Shtrihet për toke duke mbuluar fytyrën me pëllëmbët e dorës/

/Pasi një kohe/

Ku të shkoj? Si? S'e pashë as çfarë vdekje pati. Kisha dashur t'ia shoh vdekjen. Mos ndoshta e kisha zbuluar fshehtësinë e madhe. E ja, s'pashë asgjë. M'u mbyllën sytë dhe harrova ku gjendem, ç'bëra? S'di se si, por ashtu përnjëherë u zhduka që të kthehem...

Ç'shikim i egër për mua? Ç'shikim i gjallë për te. E buzët i anonin në qeshje dhe dhimbë. Ndoshta për shkak engjëjve. Ndoshta ka qeshur kur i ka parë dhe kur ka dëgjuar fjalët e tyre. Dua të di ç'i kanë thënë? Për këtë gjë ia kam zili që i pari i ka takuar engjujt...

Sigurisht u ka thënë, unë erdha te ju, por në atë botë më ka mbetur trupi dhe këmisha e përgjakur që do të qëndroj varur në dhomë derisa të hakmerret dikush për

mua. Çfarë marrëzish dëgjojnë engjëjt kur i pranojnë të vdekurit në gjithësinë e vet. Do të thonë krisma e gjakut të ri, gjakut të tepërt...

Kjo është si të them.. Por ku gjendem unë. Ç'lemekem këtu? Ku gjendem?

Në cilën rrathë të errësirës së botës? Kjo paska punë me shpirtin. E shpirti?... Lidheshka nyje në grykë të fytit, ec e qite. Si top kripe aq më tepër që shkrihet aq më shumë të shton etjen edhe lotët s'ndihmojnë. Etje? Përse kjo etje? Çfarë është kjo etje...

Ja, ja po vij? Mos bërtit aq. Të gjitha i dëgjoj. Dëgjoj, dëgjoj sepse i kam veshët... Po s'erdha?... Mirë a keq, do të vij. Edhe ashtu këtu jam vetëm. Vetë!

Vetë!...

Vetë!

Më keq s'mund të gjesh...

Mosni! Pse? Mosni! Lëshomëni! Lëshomëni!...

/Zhagas hyp më lartë, largohet nga vendi ku është. Merr një gur sa mundet ta çojë dhe me të fillon t'i bie tokës. Këtë e përsëritë disa herë/

Po të mos e vrisja do të më kishte vrarë! Dëgjomë tokë. Ty po të flas, ti që e mundon të vdekurin derisa nuk i merret gjaku!

/Lodhet, e lëshon gurin, fillon të mbledhë gurë tjerë duke i bërë grumbull ashtu si mur. Mbështet për to duke marrë frymë thellë dhe me mundim/

Mosni!

Mosni! Lejomëni të marr frymë.

/I duket këmisha e përgjakur/

Lëshomëni të marr frymë!

/Kapet për fyti/

Preki lëkurën e trupit sikur preki fëmijët e mi! Si do ta ndajmë këtë? A thua ka dikush që e ndanë? Si? Në cilën udhë vihet gardhi. Kini kujdes, po ua lë amanet të lini shteg për fëmijët e mi. Edhe ata le të kenë një udhë që i çon nga vdekja, por le të jetë ajo e ndershme dhe jetë me respekt...

Mosni ashtu. E gjithë kjo vajti në fshehtësinë e vdekjes. Ai. Po ai. Ai i vdekuri s'mundet tani të tregojë, ta thotë atë fshehtësi. Kurrën e kurrës s'është thënë. Erërat e kanë larguar, shirat e kanë shpëlarë, barërat e kanë mbuluar.

Pra, pas heshtjes tani asgjë tjetër s'ekziston. Heshtja, por edhe kjo është e shqetësuar me çartjen time. Etja më ka katandisur mendjen, ma ka molisur shpirtin. Sa i plogësht që ndjehem. Sa i ftohtë! Ç'vapë ka në ethet e mia. Ftohtë bën! A unë kam dhe vapë dhe ethe, çudi. O zot, ç'mrekulli është tani pamja ime? Ç'mërdhezje dhe trishtim kanë pamjet e tjerëve. A s'duket kjo qesharake dhe e pakuptimtë? Sigurisht! Mëse e vërtetë është se tani shpirti më grithë zemrën. Çdo frymë që marr është më e rëndë se e para.

/Ka dhembje/

Oh! Nënë! Nëpër këtë mal do të kërkoj shpezë, do t'i kërkoj lisat më të vjetër, ujqit.

Mosni tash, pritni radhën tjetër edhe ashtu s'kam se si t'i ikë pritës suaj. Ti gur e ti kaçube, e fshihni hasmin tim,

edhe ti, edhe ti, edhe ti... Ai kudo mund të fshihet këtu, edhe pas zogut, edhe pas gjethit, edhe pas degës, edhe pas erës, edhe pas dritës së diellit. Ashtu si u fsheha unë. Përpara syve më kishte, e s'më shihte... Mund të më shihte, e kishte fare lehtë. Por... Ai s'më pa. Këto thera, kaçuba, gurëz më mbuluan dhe u bënë hije e shpëtimit tim. Ta gjuaj dhe ta vras me një të shtiënë të pushkës. Ashtu e vrava, ia mora gjakun e tepërt. I hoqa therën atij, e shtjeva në këmbën time. Por s'di pse unë mbeta në zhgënjim. Këto thera, kaçuba, gurëz... tash nuk flasin gjë. A ishte fjala "TA VRAS!" Ashtu.

/Qeshet si me zor/

Nëse dikush e ndan këtë do ta shohë në gjakun e syve të mi ëndrrat, gjumin epa bërë, netët e shkuara nëpër ungarë[2], qoshe udhe... Po ta kulloni atë gjak, po ta krahasoni me atë të vrarit s'mund t'i dallojë kush. S'mund t'i dallojë sepse janë të ngjashëm. Të ngjashëm ngase për çdo orë e çast kanë menduar për gjëra të njëjta. Asnjë njeri në botë s'është më i afërm me njeri tjetër se me hasmin e vet. Ata janë gjithmonë dhe gjithkund së bashku, derisa nuk vdesin që të dy një ditë. Kjo është dashuria më e madhe sesa e dy njerëzve. Dashuri e kobshme, sepse duan të zhdukin njëri tjetrin, duke menduar se s'ka vend për të dy. S'e harrojnë ata dy njëri tjetrin. Gjaku im dhe gjaku i të vrarit është ndarë nga tjetër dhe është ngjitur e është bërë një gjak, i tepërt. Se

[2] Ugarë, arë e lëvruar por e pa mbjellë

për atë gjak ka vend vetëm për njërin në këtë botë. Dy, s'i duron as toka, as qielli, as nata, as dita, as njerëzit nuk pajtohen me ekzistimin e të dyve. Vetëm njëri... Vetëm njëri... Vetëm... Njëri!... Njëri!...

Mosni, kjo s'është aq e çuditshme asgjë e re. Derisa i shkuari në parësinë e engjujve dëshmon për jetën e këtushme, tjetri mbetet ta ushqejë atë gjak me tjetër, ose ta derdhë gjakun e hakut. Gjakun e tepërt. Kështu vie në radhë tjetri, gjithmonë vetëm tjetri. Vendi i lirë gjithmonë vetëm për tjetrin dhe për njërin, edhe në shtëpi, në sofër, në shtrat. Edhe në shtrat të gruas...

Ëndërr e trishtueshme është kjo.

Ëndrra të trishtueshme gjithnjë. Frikë e gjallë. Zemra s'lejon të mendojë për askënd tjetër, vetëm për vete. Frika ngjall arsyen që s'i takon kafshës, por njeriut. Ai gabon. Ai bën atë që gruaja e kërkon. Ajo kënaqet me trupin e tij. E derdh pastaj qumështin e gjirit të vet në gojën e krijesës që gjaku i burrit ia ka dhuruar në trup asaj. E tash ai gjak është i huaj i tepërt. I keq! I padurueshëm. Ai duhet të derdhet diku. Diku në arë, hendek, udhë, breg, treg, mal, vri, ujë. Kudo që i vie për ta derdhur, ashtu si e ka shkruar dhe përcaktuar perëndia. Ai i di rregullat e lojës së vet, ku shpëtim s'ka për askënd.

Njeriu njeriut.

Gjaku i tepërt.

Njeriu njeriut.

Gjak i tepërt.

Ç'ndodh?! Mos himnizohet në damarët e malit të cilët aq pak e duan. Ose s'e duan fare. Por vjen radha tjetër. Tendosje e re. Tërkuzës i mblidhet edhe një radhë për mullarin e lëmes ku të gjithë fshijnë a askush s'e mbledh bereqetin. Prej fillimit. Jepet në dije se haku ka mbetur prej kësaj e kësaj dite. Tash të erdhi radha ty. Tash je ti ai me gjak të tepërt...

Ç'mendon babai?

A thua e ëndërron ai të vdekurin e gjakut të vet, apo vetëm ashtu ka mbetur të thuhet. A thua e pyet dikush atë se pse vonohet puna, pse vonohem unë. Askush s'pyet për asgjë.

Baba ti ma tregove ëndrrën para një viti. Edhe tash mënia s'më lëshon. Jam i zënë me të. U binda se dikush jeton me gjakun tim që e kam borxh për ta marrë. Duhej marrë ata që më takonte, dhe ja, o zot e mora. Kështu lozet vallja e tymit dhe flakës, poshtë shtresohet hiri i kocit dhe palcës së tij dhe nesër të palcës time. Tani tërkuza po pështillet në anën tjetër. Dy kahje në një rreth. Rreth i pafund, por i zgjëruesheëm dhe i mbledhshëm deri në grykën e fytit ku ta ndalë frymën dhe s'e merr.

/Ndihet më i lodhur dhe më i këputur, është mes realitetit dhe ëndrrës. Dhimbja e plagës e mundon, por s'është i vetëdijshëm se është i plagosur/

E kam edhe një fjalë... Ajo s'ndihet. Vetëm vrushkulli i vakët i gjakut e ka përmbajtjen e saj, kuptimin, domethënien, porosinë. Por a do ta dëgjojë kush? Jo. S'besoj. S'besoj për atë s'e ai gjak është i tepërt dhe

dirdhet. Fjalë që mund të vihem në tel të lahutës, çiftelisë, birës së fyellit të këngëtarit të odës. Sa e sa herë do të këndohet ajo këngë, e nënat, vëllezërit, motrat, baballarët, njërës palë do t'u tkurret zemra nga vaji, palës tjetër do t'u hipë gjaku në kokë me sytë plot flakë.

Rrënqethje e përhershme në zemrën e nënës! Nënë! Ti më pret mua dhe mendon se nëna tjetër do ta varë këmishën e... Këmishën, ç'keni teptisur për atë këmishë. Edhe ashtu s'harrohet lehtë i vrari, loke. Jeta aty në mëngët e saja është ndër dhëmbë. Ajo copë arne e përgjakur s'u ka lejuar nëna të përcillni diellin, të shihni se dielli asnjëherë s'perëndon, por se gjithmonë lind. Loke... Loke të të kem të më sjellësh një grusht ujë. Ujë... Ujë... Ujë... Ujë...

/I mbyllen sytë, skena merr një errësim dhe ai ngadalë rrëshqet pas grumbullit të gurëzve/

(PJESA E DYTË)

/Skena ashtu e errësuar siç është edhe mbetet mirëpo gjatë kësaj errësire skena merr disa efekte të dritës me ndihmën e të cilave duhet të paraqitet ëndrra e Kepit, i cili është në gjumë. Kepi sheh vetveten në një pamje krejtësisht tjetër. Me një fytyrë të prishur vdekjeje. Afrohet te gurëzit ku është i shtrirë Kepi i shembë ato, ai s'është aty. Nga drita Kepi i ëndrrës gjan vetëm një këmishë të përgjakur në vendin ku e zë gjumi. E çon përpjetë duke e shikuar. Në atë moment në skenë paraqiten edhe

disa këmisha të tjera në formë rrasash varri të cilat qarkullojnë në hapësirën gjysmë të errët./

KEPI:

S'prish punë! Jo mos u mërzit Kep. Përse të brengoset Kepi. Po ti nën si thua?

/Fillon t'i mbartë gurëzit duke i kthyer në vend ashtu siç i vendosi Kepi më parë/

Nënë, ty të pyeta për te?

/Tregon me gisht në drejtim të një lisi, ky lis është i vendosur në atë anë ku bie viktima e vrarë. Në brendësinë e lisit duket një trup njeriu i pështjellur me qefin/

Nënë e shikon ti drurin e në dru njeriun. Toka i shpërndaka të vdekurit edhe nëpër trungjet e lisave të mëdhenj e të vjetër. Ky lis sa shekuj ka ta ruajë kujtimin për këtë njëri që s'i shihet më as fytyra as trupi mirë. Besoj se shumë ka për ta ruajtur në palcën e vet. Po, nënë.

Nënë shiko shkëmbin! Shkëmbin nënë!

/Nga brendia e shkëmbit duken disa skeletë jo të radhitur mirë/

Edhe në shkëmbinj shkuakan të vdekurit, nënë. Ne mendojmë se gjithmonë në tokë mbeten aty ku i varrosim dhe i lëmë të prehen përsejeta. Hamadreq! Sa kohë jetojmë sëbashku, cila është ajo porosi për të gjitha pyetjet? Asnjë porosi s'e shpie njeriun në kërkimin e vet, pos tjerash ai i harron. Vërtetë!... E vrava duke më pasë borxh ai mua. Mirë ia bëra, e kërkoi biri i botës!

/Qeshet/

Eh, nënë, nënë, po të ishe ti me mua këtu. Lere pashë zotin atë këmishë, tash timen do ta varësh diku që ta shohë bota, të ngopen sy e bark me gjak. Haj haj... Kep, zgjohu se po të kërkojnë të shejtit të të gjykojnë për të gjitha ato që i ke bërë dhe s'i ke bërë në botë, në botën ku ke lindur. */qeshet/*

Keeeeep! Zgjohu e shiko ku je shtrirë? Shiko vendin ku të ka rënë ashti!

/Poshtë nën sipërfaqen e tokës shihen eshtra të derdhur/

Jo, këta qenkan eshtra lufte, asnjë trup s'qenka i tërë, gjithë copa copa. O, shiko lart, Kep! Ti nuk ke shikuar çfarë ka lart! Thoshe se bën vapë. Unë isha me ty Kep, kur ti ishe zgjuar, atëherë fleja, tash jam unë zgjuar ti në gjumë, vetëm kështu mund ta shohim njëri tjetrin se ndryshe jo, ne dy. A ke dëgjuar ndonjëherë të thonë Kepi është trim! Të kanë thënë, por a e din përse të kanë thënë? Jo... A? Jo? Nuk të bën puna bre shok, se edhe mua me ke futur në gjak. Të kanë thënë sepse është dashur të të nxjerrin sa më parë para tytës. Ti shtire në te dhe e vrave, mirë boll. Por, a thua çfarë ndodhi me ty, a je ai trimi i dikurshëm para se të shtiesh me pushkë apo tani je tjetër. Kepi... E gjithë toka është me eshtra, o Kep, këtë tash e di, por s'ke t'ia thuash askujt... Askujt... Askujt...

/Skena errësohet, por së shpejti menjëherë ndriçohet, Kepi zhagas ecë duke u dridhur dhe diku shikuar vazhdimisht me hutesë të madhe nga të gjitha anët. Shkon deri në njëfarë vendi, ulet duke u mbledhur grusht pa mundur të ndalë të dridhurit/

Ç'më bëhet halli mua të shkretit. Kush ma gjen tani fillimin e gjithë kësaj? Cili është mbarimi im? Sa mund të zgjasë? Toka, vret, vrave, vrasin... Çfarë ankthi më zuri frymën? Sa kohë kam fjetur. Jo, jo s'kam fjetur, por kam ëndërruar zgjuar! Me turp s'jetohet, pa turp prishet njeriu... Gjaku i tepërt i yni. Burrë dheu, vërtetë burrë dheu. E nënë, nënë! Asgjë, vërtet, asgjë. Dikur isha burrë i gruas sime, tash jam burrë i dheut. Vërtetë burrë dheu.

Nënë, ti tash do të marrish ta vjerësh këmishën time në dhomë. A? Po, po. Kush do të vije të shohë... Ore pse këmisha ime, e atij tjetrit do të viret në dhomë. Ne do të kërkojmë besë. Ditën e besës do t'i shfrytëzojmë sa më shpejtë e sa më shpejtë. Ato ditë do të jemi të lirë të gjithë, por sa të kalojë ajo, atëherë nëna ime. Do të mbyllemi nëpër dhomat tona. Fëmijët s'do të guxojnë të dalin as në lëmë. Askush prej nesh s'do të mundet të bëjë asgjë deri sa të kërcasë. Ata do të mendojnë do të shikojnë këmishën, do të presin çastin e vërtetë, atë që e ofron perëndia dhe... Krisma! Filani vrau filanin, që do të thotë mua, ose vëllain. Kisha dashur mua t'më ze plumbi i hasmit, se nuk dua të më përsëritet kjo edhe njëherë. S'dua që të gjendem ballë për ballë me dikë që duhet ta vras. Tmerr i vërtetë, nënë!

Po të të tregoj ëndrrën që pashë nënë, do të thuash se kushedi se ku kam qenë. E pashë veten në një hall që s'di si të them... OH!

/Shtrëngon barkun/

Ç'është ky gjak në duart e mia. Mos është ky i hasmit! Ende s'më qenkan shpërlarë duart. Ej, o dashamir, gjakun tënd e kam në pëllëmbë, s'dalloheshka nga ai i yti. Vërtet të njëjtë e paskemi si unë si ti. E pse, atëherë?... Ku ta dish, askush s'ia di përgjigjen hakmarrjes. Vetëm kjo s'pyet dhe s'kërkon ta pyesësh. Ajo thotë bëje! Bëje se ashtu duhet! Kuku, nënë!...

Dikur kisha njëfarë jete... Jetë t'i thuash me ditë dhe me natë, ditën dielli, natën hëna, yjtë. U martova... Çmendon gruaja ime tash. A thua më pret ajo diku larg syve të të tjerëve, apo... Oj grua unë s'vi më, s'kam se si, as duar as këmbë s'më kanë mbetur... Po, për besë!...

O zot, ku isha unë? Si e pashë veten në atë hall!... OH!

/përsëri prek barkun me dorë/

Më paske qëlluar oj pushkë hasmi!... Më paske qëlluar! E shoh unë se diçka më djeg, njëfarë flake që më shkon fytit deri në buzë duke m'u terruar sytë.. Besa edhe ai paska pasë dorë. Unë në te, ai në mua. Një krismë dy viktima... Po tash?

S'kam tjetër rrugëdalje, më ka mbetur t'i shikoj të gjitha këto me radhë dhe qetazi ta pres vdekjen. Në heshtje, si burrë dhe si trim. Sot s'u hoq ky diell, as që e ka mendjen. Sikur gjithçka me qenë kundër meje, ndoshta asgjë s'është kundër meje, por ja se ashtu më duket... Nuk kam... Mosni!

Mosni! Ende kam etje! Po si më qëllove ashtu, or i vdekur. Mirë thonë, uji fle, hasmi jo. Hasmi hasëm! Si

burrat... Me të vërtetë si burrat!... A më dëgjon!... Me hasmin nuk flitet, aq më pak me të vdekurin s'bisedohet.

Do të vdes për pikë ujë. Sa keq!... Sa keq të vdiset i etur, i vetmuar, a të gjithë ata njerëz i kam që dua t'i shohë dhe të më shohin! E çka tash, as ata as unë...Sigurisht që do të harrohet kjo. Nuk do të dinë se i kërkoj, se më duhen aq shumë saqë gjithë botën kisha dhënë po të ishte e imja vetëm t'i shoh. Të përshëndetem, të ulemi dhe të kuvendojmë... E, nënë, nënë! Kështu na qenka kjo, edhe vrava edhe i vrarë. Lëvizu në paç punë tjetër. Jo jo, Kep, s'ia del për zotin! S'ia dal. Po po! Këtu do të mbes, ku ai, aty dhe unë, se sot e paskam pasë ditën time. Exheli im deri këtu më paska dhënë të drejtë. Se çfarë qëndron më larg dhe çfarë më pret pas një dite, nuk kanë vlerë për mua. Po, pa mua po... Ehe! Plagë e rëndë paska qenë kjo e gjakut... Ai edhe i vdekur më vranë. Më qëlloi, dora iu thaftë!

Hasmi edhe kur është i vrarë, është i rrezikshëm. Kurmi i tij dëshmon... Edhe sa kam për të jetuar një zot e di... Nëse e di o zot, merrmë, apo ende s'ke mbaruar me gjykimin e hasmit tim. S'ju duhet dëshmitarë, apo për më vonë më keni lënë, të shihni edhe fjalët e mia dhe të përcaktoni të drejtën me sy lidhur.

Kjo që s'bie shi ka diçka... Nuk është shenjë e mirë. Unë atë e qëllova me një të shtirë ashtu si e kërkon kanuni që të vdes e jo të mbetet gjallë, zot shiko si punoi ai, më qëlloi mua e tash? S'është kjo e drejtë, andaj dua që ta dënosh për në ferr. Atje e ka vendin. Të gjithë ne atje e

kemi vendin... Të gjithë, përveç fëmijëve, derisa edhe ata nuk nisen udhës sonë. Dhe në vend se të punojnë të mbajnë pritat, të lyejnë tytat me yndyrë, të numërojnë fishekët, e jo kokrrat e grurit dhe punët tjera të jetohet si më mirë. Nëse edhe fëmijët tanë mendojnë të shkojnë kësaj udhe, asgjë më e mirë s'i pret as në këtë, as në atë botën tjetër, ku ti e ndanë jetën sipas njeriut dhe veprave të tija, perëndi! Perëndi jepi mend atij që s'ka! Birit tim, djalit të atij hasmit, e tjetrit e tjetrit e tjetrit. Që të dinë të dallojnë, të ndajnë. Ku më mbet pushka... Më merren mendtë... Mendtë...

/Çohet me mundime në këmbë, niset nga pushka, e merr në duar, e shikon. Sa më tepër që e shikon aq, më tepër i vjen një fuqi që e shprehë me anë të drejtimit të trupit dhe shtangimit të damarëve të duarve. Dëgjohet një fërshëllimë me anë të gjethit. Ky i përgjigjet me britmë, menjëherë pas britmës bie në kokërr të shpinës me pushkën në gjoks. Disa pika uji, si të shiut bien në mbarë skenën por që ato menjëherë pushojnë. Ky fillon të qeshet. Dëgjohet bubullimë, zëri i tij dëgjohet nga larg. Bubullima përsëritet, por kësaj radhe me fuqi më të madhe dhe më afër veshëve të tij/

Pikëroi pa më ra në buzë! Ku ka hije këtu?

Hijet janë te varret, dhe e imja ngadalë po i afrohet vendit të vet, ku do të kalbet dhe do të harrohet e gjithë kjo që më ndodhi mua, dhe gjithë ç'kam parë në jetën time. Do të vinë kohë tjera, kohë tjera me njerëz tjerë, me yll e pa yll në ballë, unë s'do të jem, edhe në kohën time s'dita se si duhet që t'ia di të mirën dhe ta shfrytëzoj për

votër, për fëmijët, për lumturinë, për jetën që më skërmitje nëpër dhëmbë dhe gjak. Pa të parë sytë s'dëgjojnë veshët. Oj ti gruaja ime, mos më prit, as ti, as fëmijët, mos më pritni. As ti, nënë...

Ngadalë Kep, mos u dorëzo he burrë dheu... Po sa mirë filloi të bjerë shi, vetëm e pashë, pak, shumë pak, rrëshqitazi. S'u ndeshëm mirë, si dinte të më zë në mal duke bërë dru, ose udhës, ose në arë. As erë s'ka... Këto gjinkallat më shurdhuan sot tërë ditën e lume. Si s'ju prajti goja... Mos ma bëjnë për inat.

/Pështyn/

/Pëson një heshtje e gjatë, vetëm frymëmarrja e tij ndihet asgjë tjetër, frymëmarrja aq tepër dominon saqë duket se e gjithë skena mbushet nga fryma. Skena ngadalë e merr një dritë të zbehtë, frymëmarrja vazhdon të dëgjohet. Skena pas një kohe bukur të gjatë, përsëri ndriçohet siç ishte, edhe ky i çelë sytë. Përsëri çon dorën deri te barku, kur e prekë e shtrëngon pak dhe përsëri e largon dorën prej aty/

Mos të më thotë kush se qenka lehtë të vdiset. S'është e vërtetë. Zot, hiqma këtë mundim. Për tjerat mos u mërzit, i bëj vetë. Sot në botën tënde do të vijnë dy njerëz që kanë vdekur pa asnjë amanet. Ndoshta ai, hasmi ka lënë amanetin që ditën që është ditur se kam filluar të kërkoj gjakun, po unë që s'u lashë asnjë amanet fëmijëve as gruas as prindërve... Për këtë më vjen shumë keq që vdes, sepse s'më mbetet asnjë fjalë pas... Asnjë fjalë...

Oh, nënë moj!...

Ç'na qenka plaga...

Me shpirt dhe pa te...
Fëmijë pa prind...
Grua pa burrë...
Ç'na qenka dhembja...
Ah, nënë?!
A ju bie ndër mend për mua?...
E dini ku jam?...
O zot shi!...
/Përsëri pikrojnë disa pika që zgjasin një kohë pak më tepër dhe bien më dendur/
Shi!...Shi...
/Çohet në këmbë sillet në vend me gojë të hapur, derisa dhimba e plagës nuk e rrëzon për toke. Pikat e shiut ndalen, gjinkëllima e gjinkallave fillon të dëgjohet me të madhe/
Jeta pa mua, unë pa te, e sa kam tash për të thënë? Aspak, çdo gjë ngadalë po merr fund. Vajta si qeni në rrush... Më pritni, më pritni se do të vij. Me këtë plagë të madhe që kam do të vij, vetëm më prisni ju...
Plagë e rëndë nënë. E qëllova drejt në zemër, që të mos vuajë, e ai, ta dini ç'më bëri? Më rroku bri në bri... të rrallohet drita në sy, herë sheh fytyrën e djalit të madh, herë atë të voglit, të mesmin s'e shoh, s'më del para sysh ai djalë... Pse? Ç'ka me mua? Përse është hidhëruar? E birë, birë, ku je? ... Sytë panë, përjetova të vërtetën e vdekjes në ëndërr i gjallë, i gjallë për vdekje. Ja fati, askush pranë meje të më dëgjojë. T'i tregoj fshehtësinë e saj, udhën e errët tonën... E moj grua, si vrava më vrau... U bë. Gjaku u mor. Gjaku i tepërt s'mbeti as në trup të tij,

por as në trupin tim. Që të dy e derdhëm sot që ta pijë toka. Ai vdiq më vrau, po vdes, si e vrava... Çfarë zapurie në sy... Unë ju lashë, sepse aq kohë më mbeti... Aq kohë?... Sa çudi, me gjithë këtë dhimbë që kam... Gjaku i tepërt rrjedh duke më marrë edhe mua në damarët e vjetër të tokës... Vet unë me këtë pjesë kohe që rrjedh nëpër damarët e tokës... Jeta ime shkon, mbaron, merr fund. Shkon pa më pyetur përse? ... Përse?... Pikrron gjaku i tepërt i një njeriu, një familjeje, një fisi... Çfarë dite ishte sot?... Kjo ditë lind apo perëndon që të zgjatë amshueshëm në pakthyeshmërinë e kohës...

Ngadalë, ngadalë...

/Nuk ka fuqi as të flasë, sytë i mbyllen dhe s'mund t'i çelë/

Dielli i kuq... dielli i kuq, e presin retë...

/Vazhdon t'i përsëritë këto fjalë të fundit disa herë, në fund çdo gjë pushon edhe gjinkëllima e gjinkallave edhe frymëmarrja e tij. Mbretëron një heshtje e madhe dhe heshtje varri. Ngadalë skena fillon të humbë dritën. Dalë-ngadalë errësohet duke u ndritur me një ngjyrë të verdhë, dritë hëne. Në atë errësirë, drita e hënës bie dhe e ndrit trupin e tij që i duket vetëm fytyra e zbehtë dhe e vdekshme. Qetësia vazhdon edhe një kohë/

/Kepi si është ashtu i shtrirë përnjëherë çohet në këmbë sikur të mos ketë asgjë/

Trimi s'vdes i shtrirë!

/Përnjëherë bie për toke pa frymë, skena përsëri merr atë qetësi që kishte derisa nuk errësohet/

FUND

LULJA E PANGJYRË
(Monodramë)

Dhomë. Është kohë mesnate, bie shi.
Dhoma gjysmë e errët.

DURIMI pi duhan, është i shtrirë për dyshemeje në kokërr të shpinës. Nëpër rigën e shiut dëgjohet edhe një melodi e qetë që vjen nga gramafoni që e ka aty afër te koka. Mirëpo menjëherë pas ndriçimit të skenës, kur ajo e merr pamjen e gjysmëerrësirës, melodia dëgjohet fare pak dhe ndalet duke vazhduar të dëgjohet vetëm grithma e gjilpërës në pllakën e gramafonit. Kjo grithje dhe pikërrimi i shiut bëhen një komponentë që shprehin një efekt emocional te personi i shtrirë për dyshemeje. Grrithja e diskut të gramafonit dëgjohet shumë më tepër pas një kohe duke pushtuar ajo gjithë ambientin. Ky ortek zëri grithës sikur e mbartë personin derisa ia merr fjalën, ajo që dëgjohet në formë grithjeje dëgjohet në masë shumë më të vogël thuajse aq sa i shoqëron fjalët e tij...

Dhomë. Dera anash. Tavolina në mes të dhomës sipër saj një grumbull librash, jo të renditur mirë. Makinë për të shkruar. Llambë stoli, një krevat i pa rregulluar përanësh, ca revista derdhur poshtë për dyshemeje. Një vitrinë e vogël me libra dhe disa imtësira tjera të shpërndara nëpër mobilie. Hapësira e dhomës me tym duhani.

DURIMI pi duhan dhe shkruan diçka me makinë. Në ndritjen e dhomës bën pjesë vetëm llamba e stolit. Xhami i

dritares është i hapur, dëgjohet rrapëllima e shiut mbi llamarinë. Shkruan sa shkruan, ndërpret. Shikon orën duke lëshuar një ofshamë të fortë. Fërkon ballin, pastaj flokëve ua shti gishtat e duarve duke e hedhur kokën mbrapa.

Durimi:

Bjerë o shi! Bjer!

/Buzëqesh. Heshtje. Pi cigare/

Ti në mua, unë pa ty. A bën, s'bën? A është mirë, s'është. Akrepat në krahët e mesnatës, asnjë yll për mua. Asnjë yll. Riga lëshon frymën e lagësht deri këtu. S'mund ta dëboj dot. Ç'kohë e rëndë, s'mund ta duroj natën. A është e mundur ta shoh nëpër dritare.

/Çohet dhe i afrohet dritares së çelur. Merr frymë thellë, dytri herë. Qëndron një kohë, e lagë dorën dhe u bie syve me ujin e pikave të shiut/

Syrit çdo gjë i kalon përreth. Ti dru. Oj lule e pangjyrë! Të dashurova moj lazdrane. Besa edhe tash të dua. Lule e pangjyrë. Të pëlqen ky emër. E zgjodha. Me zemër e zgjodha. Tash je e ngjyrosur, ke filluar të përdorësh grimin, të kuq, të bardhë, të verdhë, të kuqërremtë, manushaqe, gjelbër, kaltër, argjend. Gjithë ato ngjyra. Flet vetëm me ato të rangut tënd. Shoqërohesh vetëm me të barabartit. S'ka romantikë, por vetëm realitet. Përse mos me qenë në nivel, kur je lindur në prehërin e tij. Ndoshta edhe unë ashtu do të veproja sikur të isha ti. Por, zemrën që kam, jo...

Dua të bëj diçka. Të ndihem mes tjerëve. Të më quajnë "me emër". Eeej, me emër! E dini ç'don të thotë "me emër"? Shpeshherë pyetem si quhem?! Kam dhe s'kam përgjigje. Bie rasti edhe të mos më hajë palla për asgjë. Shkurt them: "Mjaft kështu, Durim, vëri pikë". Dhe e ve pikën. I kyçi mendimet. Pështillem me vetveten duke mos menduar për asgjë. Hiç, për asgjë! As për ty, Lule e pangjyrë!... Ah, sikur të mundesha t'u ve çelësin mendimeve.

/Qeshet/

Njeri i gjallë, s'mundet të mos i bredhë mendja kahdo. Është e pamundur. Edhe mua më ndodh ashtu. Derisa një natë e shikoja hënën pa ia ndarë sytë, rrodhën fjalët si rrëke njëra pas tjetrës nëpër kokë. S'kish gjë të gjallë që mund t'i dëgjonte, përveç meje, kuptohet...

Përse kam lindur? Një ditë, në një orë, minutë, do t'më rrëmbejë sekonda e vdekjes. Kështu fola me vetveten, por s'u dëshpërova. Pa vullnetin tim, mendimi vazhdoi. Pra kam lindur, dhe do të vdes pasi ta jetoj timen. Por përse kam lindur të pikëlloj dikë, të lë dikë me lot për faqe, dhe të më kujtojë herë pas here derisa edhe ai apo ajo të jetë gjallë. Nuk dua t'i shkaktoj dhimbje askujt në jetën time, e as tjetërkush mua. Lule e pangjyrë, atëherë u pikëllova. Në çastin kur pushoi ky mendim. Shi ende bie. Nata me errësirën e vet ka mbuluar të shpluarit, të mbuluarit janë lakuriq. Enden, ose këndojnë këngë të vjetra dashurie.

Dikush lind, qan, fle, ëndërron. Dikush është nën ethet e dhëndërisë. Nata e parë kjo me dikë, për të vazhduar jetën...

/Ndez cigaren tjetër/

E unë, ç'bëj tani unë në këtë kohë. Mundohem të ligjëroj para perdes së natës. Si në prapaskenë aktori. Aktori pa u ndeshur me dritat e reflektorëve, me sytë xiglues të publikut në errësirën e sallës. Hë, gjithmonë i duhet të shikojë sipër, diku lartë në pikë të papërcaktuar. Unë, përkundrazi dua të të shikoj në sy. Në ata sy të mëdhenj e të bukur që më mbuluan me drithmat e dashurisë, atëherë kur më së paku e prisja. Nuk deshe të më kuptosh. Por e di se fajtor jam vetë. Sepse s'të ofrova asnjë rast. Tani jam penduar, por vonë është. Shkoi ajo kohë, dhe s'ka për t'u kthyer për jetë të jetës. Më vjen keq që u ndrydha çdo mëngjes, apo drekë kur të takoja në shkollë. Ndjehesha i pafat kundrejt mungesës sate. Nuk e di përse, por më mungonte guximi të të afrohem e të të quaja ashtu siç të kisha pagëzuar. Si? Lule e pangjyrë?! Jo, ndryshe, ashtu si e kishe emrin. Me emrin tënd të të drejtohesha edhe ti mua në emrin tim. Por s'u bë. S'qe e shkruar. Vuaja pa ditur përse vuaj. Ti vazhdoje me tënden, unë të ndiqja vazhdimisht. Besomë, s'kishte çast e të mos isha me ty.

Ç'e do. Lulet e përgjumura të natës i mbartë përrocka e shiut. Çastet i ikin njëri-tjetrit. Dy bashkë jo. Ikin.

Shteren. Sosen diku në pakuptim. Ndoshta këto asociacione janë figura të cilat po s'i shpika tash në këtë çast, më vonë vinë tjera me përmbajtje tjetër, me net e ditë që kanë të hapin dhe mbyllin derën e odës ku po të krijoj, Lule e Pangjyrë, që të të kem për tërë jetën.

Sot në mëngjes të kisha ëndërruar vashë e bardhë si tambli... Ëndërrova se si u takuam, pa u përshëndetur u ndalëm ballë një tjetrit dhe folëm.

"Përse më kishe kërkuar?"-të pyeta.

Ti qeshe si lajkatare.

"Dua të takohem me ty!"-më the.

"Kur dhe ku?"- të pyeta ngutas, i gëzuar dhe i lumtur pa masë që më në fund, pas të gjithave, arrita të flas me ty, Lule e Pangjyrë. Lumturi gjumi kjo, nuk mund të them se dikush ka përjetuar diçka të ngjashme në jetën e vet dhe të ndihet ashtu i kënaqur, i gëzuar dhe i lumtur si unë në gjumë.

"Në orën shtatë e shtatë minuta..."-m'u përgjigje.

"Mirë, Leni", të thashë unë.

S'prita më gjatë, vallëzoja udhës, u largova prej teje ashtu i pirë nga fjalët, pa ditur se duhet të të pyes për vendin e takimit. Në ëndërr ora i afrohej shtatës, por unë lodhesha me vendin e takimit që s'e dija. Në atë trishtim dhe hidhërim çela sytë, shikova orën në krah, akrepat ishin përputhur njëra për tjetrën në dymbëdhjetë të drekës. Gjaku më vloi ëmbël, sytë e përgjumur më rëndonin si shumë nga rendja pas teje. U ngrita nga

shtrati me hov pa qenë i vetëdijshëm se i jam dhënë një lumturie, e cila asgjë të re s'më sjell në jetë.

O, shi si të duash ma sill në dritare mollën e dashurisë.

/Qeshet/

Qerpiku yt gjithmonë i kafshonte epshet e mia. Dashuria dhe mosha u bënë një. Humba oreksin shkaku yt, u tërhoqa krejtësisht në vete, shumë shoqe kisha rreth vetes, po ti, me emrin dashuri, nuk ishe pranë. Sepse askënd nuk veja me ty. Iu pika deri në fund. Ose ose.. Ose-ja tjetër askurkundi. Dashuria dhe jeta m'u bënë fërshëllimë furtune.

Që më plandoste e më hidhte ku t'i donte qejfi asaj. Shihja se fjala mëshirë s'vjen parasysh. Është e tepërt dhe jo në rregull. Por të premtoj se do të dëgjosh ndonjëherë për këtë qilim ku i kam ulur të gjitha kafshët e egra në një anë, e në anën tjetër vetëvrasësit. Asnjërën palë s'e kuptoj përse i kam mysafirë në dhomë, por shoh se më zbavitin në çastet kur panoramës së qytetit lotët e qiellit ia brejnë cipën e dritës. Sa e sa herë kam qenë i dëshpëruar. Por asnjëherë s'kam menduar, larg qoftë gurit e drurit, të bëj vetëvrasje si shumë fatalistë të botës. I pyesja përse detyrohen dhe përse përcaktohen për këtë "zgjidhje", pra në thonjëza, ata, pra vetëvrasësit, nuk kishin asnjëherë përgjigjen e vërtetë.

Gjithmonë më përgjigjeshin rretherrotull. I shikoja egërsirat, jo të vërtetat, por të vizatuar, secili në mbretërinë e vet, por gjithmonë në kohën kur duhej bëheshin engjëj, kur ishte në pyetje vardisja pas femrës, apo femra pas mashkullit, qoftë shpend, qoftë luan, aty gjithmonë arsyeja e vërteton qëllimin e pastër dhe të natyrshëm.

Tani kërkoj rrugëdalje. Pse? Për shkak se në botën time stinët vonohen. Erdhën shirat, sigurisht që edhe ti i dëgjon nga dhoma e fjetjes. Në qerpik të rëndon gjumi. Shtrihesh, ngadalë fle... Natën e mirë! Bëfsh gjumë të ëmbël. Sa për ta mashtruar veten, do të luaj edhe pak me dritaret e djersitura, që automobilat u hedhin vrushkuj dritash. Sa e lagur xhadeja poshtë.

/Shikon përtej dritares/

Syzezë! Ah, syzezë. Vodha hapat e largimit dhe më ike. Shkove udhës sate për ta bindur veten se dashuria s'është ajo palë floku lëshuar sipër vetullave, por braktisja ime. Në vallen e vetmisë ti shkele rëndë. Ato çaste më sillnin vetëm pezëm. Gjyshja më thotë se nuk e ha bukën si më parë. Se pi cigare më tepër, se jam gjithmonë i lodhur dhe i paqejf. Shpejt nervozohem, më lëshon koncentrimi, harroj gjërat. Vetëm pak ta kisha ditur se s'je fati im... Për çka më duhet ajo dije, për t'u fotografuar ndoshta.

/Pështyn me neveri/

Phu...Agimeve ka kohë që ua pi vetëm kafen e hidhët. Nuk dua ta definoj fjalën "dashuri" as që ta përshkruaj para vetes dashurinë tonë, që sonte këtë natë shiu, mundohem çdo detaj ta lidhë me të... Vetëmse më duket se ka të drejtë babai im kur më thotë "Duhet të dish ta dallosh erën e luleve". Po duhet edhe atë me sytë gjashtë. Natë moj, the qafën diku ku as dreqi s'do të mundet të të gjejë. Futu në ndonjë vrimë të zezë dhe mos dil më. Shikimi yt është mësuar të thejë zemra. Duke mos pranuar se asgjë s'bën vetë, pos stërvitjes së përhershme të thembrave për të nënshtruar epshet. Epshet tua kishin qenë diç tjetër.

Ti, natë, s'je si ajo që e di. Në këtë jam i bindur qëkur, por s'dëshiroj ta pranoj para vetes sate. Sepse do të isha njashtu si ai shtegtari i lodhur që s'mund të zen vend në hapësirën e vet, por as në ndonjë degë nuk guxon të lëshohet, sepse ka për t'iu kthyer folesë. Me orët nën sqetull bredhim si dy udhëtarë treni që s'e njohin njëri tjetrin në kupe dhe në vend se të bisedojnë si njerëz, ata i lejojnë vetes të bien aq poshtë sa t'i lënë vend vetëm shikimit kureshtar, të pasigurt dhe përherë në dyshim. Monotonia në atë çast s'ka kufi. S'ka fund monotonia. Çfarë dobie nëse janë munduar ta identifikojnë njëri tjetrin në mënyrë të gabuar dhe me hile. Përse?

Në pëllëmbët e kohës jam vetëm. Shikoj udhët, të gjitha çojnë diku, por sikur sillen në rreth. Rrethi i

sekondës së fundit, por kush të mendojë për këtë. Kryesorja është të jesh mes tjerëve dhe të marrësh atë që të ofrohet. Aludoj për ndonjë yll timin në hapësirën e pafund qiellore. Dëshiroj që t'ia falë ritmin e zemrës. Atëherë le të më prekin shirat e thartë, të hidhët, ose të ëmbël. Edhe pse e di se ka shira të ftohtë dhe të ngrohtë.

Kur pik ndonjë yll nga qielli, mendoj se ajo është flakë e ndonjë fëmijërie që sapo mbaron, për të hyrë në jetën tjetër. Posa e mendoj këtë, ajo dritë më nuk ekziston. S'ka më pluhur në pëllëmbë. Vetëm sytë i kërkojnë përgjigjen nga riga e shiut. E ditët? Radhiten në varg. Dasmë të përcjella me të gjitha ceremonitë si përralla të palosura nën qerpikun e skërlepur të gjyshes pranë zjarrit të oxhakut. Pikë pas presjes, dhe rreshti i ri. Ide të reja. Tema tjera. Forma të ndryshme, vetëm e vetëm për të gjetur një zbavitje. Një lojë. Lojë?! Kjo vjen krejt nga nostalgjia që ripërtërihet për atë moshë kur s'është ditur për brengën, për dhimbën, për pikëllimin, për mallin, për çdo gjë që ka qenë, por loti ka dhënë shëndet, qeshja ka shtuar hovin e mallit, malli është shprehur me sy të kulluar e të thellë, dhimbja gati se e pandjeshme. Por gjurmët janë lënë për më vonë. Kështu inferior dhe në luftë me heshtjen, zhvilloj bisedë me vetveten. Bëj dialog me një monolog të gjatë, Lule e Pangjyrë. Në çdo skutë që të futesh, mund të ketë diçka që është neveritëse. Aty s'duhen fraza të gjata, por mendon shumë shkurt duke i ra trup fjalës. Tmerr, ose mrekulli. Në mes: unë, ti apo kushdoqoftë, si objekt mendimi. Por kësaj radhe të kam

ty. Dhe në çdo të dytën fjalë të përmend, ndonëse ti s'je. Por të kam në një mënyrë tjetër. Ti, si të duash flirto me njëqind të tjerë, ose me një. Martohu dhjetë herë, ose vetëm njëherë. Në zemrën time ti je ajo që ke qenë e që do të mbetesh deri në tri këmbë. Ajo që të di unë. Jo si je sot apo si do të dukesh nesër e pas pesëdhjetë vjetësh. Mundohem të bisedoj me ty, Lule e Pangjyrë. Të t'i sqaroj të gjitha, para se të futesh nën strehë dhe aty të mbetemi gjatë kohë, të harruar dhe të padukshëm. Zemrat tona në fokusin e dritës që ndritë këtë botë, kanë një nisje, fillimin e rrahjes, dhe mbarimin e rrahjes. Energjia që e shtyn në lëvizje atë rrahje është e shumëllojtë dhe e ndryshme. Çdo njëra lëndë s'i ngjan tjetrës dhe zemrës i duhet si ushqim i pandërprerë. Ja, pra, të gjithë e dimë se veza s'ka qime, përse atëherë të shtyhemi me inat dhe me brisk ta rruajmë. Fundi fundit sytë janë prej uji...

/Ec nëpër dhomë një kohë të shkurtër i heshtur.
Ndez përsëri cigare/

E din, heshtja ime drynon fjalën që s'ta thash. Jo se s'doja të ta them, por se ndjenjat ishin tepër të forta. I druheshin përgjigjes sate. Unë nuk dua të përfundojë shtegtimi me një fjalë. Dua të të vij pas, ti të ikësh, e unë të vrapoj si në një maratonë që sado që të jetë i gjatë, kur t'i afrohesh, thua le të largohet caku se si ta arrij çka do të bëhet me këtë shtegtim. Ja, kjo është pra. Dhe jo se s'të isha pranë. Jo se s'të ndjeva. Aq afër i kisha gjinjtë tu të

prushtë. Çfarë zjarri ndezën. Ç'flakë u përhodh tërë atyre viteve. Asnjëherë s'mendove përse marrëzitë e qiellit lëshohen përdhe dhe më futen poreve në trup si sherri yt në këtë zemër e shpirt.

Kremtat çdo herë kanë maskotën e maskave të veta. Po, për besë, Lule e Pangjyrë, ashtu ishte edhe atë ditë kur të takova në teatër. Drama qe maskotë e gjithë atyre kostumeve brilante të publikut, gjithë a atij grimi hedhur në fytyrë. Të shikoja i thjeshtë dhe disi me vargjet xigluese të miat. Një shok i imi më tha se e ke tepër të guximshëm këtë lirizmin tënd. Bëhu pak më diskrete. Ah, Lule e Pangjyrë, thëllëzat byzylyk në krah t'i lidhja, por ç't'i bëja mospërfilljes sate, aq larg njëri tjetrit. E po të të kisha aq afër sa të dëshiroj, me atë qeshje në shoqëri të mamasë dhe babasë. Të përpinin me sy. S'çaja kokë edhe sikur ta kishe ndonjë për dore dhe të përqafoheshe me të si në këtë kohën tonë të marrosur, kur çdo gjë është e lejuar. Përkëdheli të përdala në rrugë, në vend të punës, në shkollë, spital, skutave e qosheve tjera.

"S'mundet!". Përgjigja jote kjo që më tingëlloi në vesh si një fërshëllimë e padurueshme. Në çdo takim që të thërrisja, çdo orvatje timen që e bëja për të më dhënë leje që të bisedojmë, nuk kishte aspak lidhje me dashurinë tonë, por krejt me diçka tjetër. Kam pushuar të të dashuroj, dashuroj atë të parën, lulen e pangjyrë timen, ti sot ke fituar ngjyra. Por prapëseprapë u mundova me shpresë se do të pranosh të ulesh me mua në ndonjë ëmbëltore dhe të t'i them ca fjalë që ngadalë po vdesin të

dëshpëruara dhe të sëmura nga nemia me të cilën ti i dënove për jetë.

Nëse ndonjëherë kam menduar se çfarë është fosili, atëherë atë e kam thënë atë natë në teatër. Edhe atë kështu e thash: Fosil nënë shtresat e mikroqytetarisë. Ti pranë babasë dhe mamasë. Ç'shkëlqim qeshja jote, ç'bardhësi dhëmbët, ç'ndritje sytë! Të vidhja me sy dhe të krahasoja. Udhë abstrakte u çelën syve që u mbyllën për një kohë të shkurtër.

Kohë e shkurtër, por që zgjati sa vetë shfaqja për të mos mbaruar aty në skenë, por brenda katër mureve të shtëpive. I ke të gjitha, por asnjë përgjigje timen. Asnjë të zezë thoi që kam unë dhe që mund të të vijë deng. Dogje zogjtë vetëm me një shikim tëndin. Aq vëngër më venerove saqë luta të hapet toka dhe të dal i kulluar në ndonjë botë tjetër, ku të gjitha lulet janë të pangjyra, erëkëndëse dhe të bukura.

Ti s'mund të më thuash se e di përse doja të të ndalë kur është krejt një përpjekje normale. E ndal vajzën në rrugë, e pyet a do një kafe me mua, dhe ajo e di përse, nëse do vjen, nëse s'do s'vjen. Ato që pranojnë mund t'i shpiesh ku të duash, plus kësaj dhe të të falënderohen që u bën një shërbim aq të madh siç është dashuria. Sa e sa janë të etura edhe pse rrugës asnjëherë nuk janë vetëm. Orë e çast janë në shoqëri të meshkujve, por asnjëherë me atë të vërtetin. S'them se nuk ka meshkuj, s'them se jam i veçantë, bile nëse do ta dish jam shumë më poshtë se tjerët për shumëçka, sepse ndryshe mendoj dhe ajo që më

pëlqen përmban shije timen. Ki mundësi ta gjesh në çdo hap "bukuroshin" e ëndrrës, vetëm se zhgjëndrra e dëshpëruar të sjell vërdallë gjithë një vorbulle kur krevatet nisen të radhiten.

Ndoshta s'kam të drejtë. Oh, sa kisha dashur të mos kem të drejtë. Se atë që ma shohin sytë, po ta shkruaja një roman do të dilte një rrëfim i përdalë dhe kushedi cila kohë do ta pranonte si një revoltë dhe të drejtë timen, por a mund ta përgjoj pesë shekuj për një të drejtë të atillë, s'mundem. E tash askush nuk ma jep atë të drejtë. Shiko kështu, shiko ashtu, bën këtë, bën atë. Secili mbyll sytë para së vërtetës së vet dhe dëshiron në mënyrë mjaft perfide të ndihet sikur nuk ekziston ai që është por tjetër, tjetër. Gjithmonë dikush tjetër, por pos emrit që s'ndërron asnjëherë. Dëshira më e flaktë është ajo që të ketë sa më tepër maska dikush në fytyrë. Të ndihet së paku në jetën e vet ashtu si është në të vërtetë, e jo ashtu si është, klishe.

Desha të të them se mes nesh s'pati asgjë të turpshme. Çdo gjë që u zhvillua u bë, por në kohë të gabuar. Ç'të bëj? Asgjë! Po si ec përpara Durim. Shkel ashtu si të pëlqen ty e jo të tjerëve, ec me maskën e vërtetë tënden, kush të dojë le ta pëlqejë kush jo, udha e mbarë i qoftë, njëmijë të mira e gjetshin.

/Vë buzën në gaz/

A kam të drejtë... Kam. Përse të mos kem?...

Para syve të botës asnjëherë s'u kapëm për dore, e lere më të puthemi si dashnorët e flaktë në fillim të lidhjes, të cilët në çdo kënd, në çdo cep, ndalen e puthen. Kjo neve s'na ndodhi kurrë, jo, s'mund të na ndodhte assesi. Netëve s't'i prekja gjinjtë, as kofshët, sepse ti s'dëshiroje, kishe droje nga vetvetja dhe nga energjia ime që derdhej hapësirës së mbuluar me yjtë plot shkëlqim Çfarë kafshësh jemi që mendojmë për yjet. Ethet mbetën një e vetmja gjë hutese në shprehjen tonë se s'ua mësuam kuptimin derisa çuditshëm asgjë s'është e vdekur.

Ne jemi pjellë e pluhurit të vasionës, Lule e Pangjyrë.

Në dashurinë tonë asnjë ligj i saj s'u zbatua. Çfarë qëllimi patëm derisa u ndamë nuk e di, as sot, këtë natë s'mundem t'ia kuptoj arsyen ... Arsyen...

Shiu u ndal. Ky ajër i freskët po m'i than buzët.

Më kujtohet dita e parë, tash pas shtatë vjetësh. Tash ka kaluar pak kohë pas mesnatës. Kjo është ëndrra ime e dhunuar. Babë, mos mendo se s'kam mësuar të dalloj erën e luleve. Mësova, aty kur mbaroi romanca me të gjithë ahengjet naive dhe të pasherr. Vargu im lidhi kokën me shami dhe në puls të njerëzve kërkoi ninullat.

Viti i tretë në gjimnaz isha. Gjysmë vjetori i dytë. Ora e katërt, në kohën e pushimit të madh. Zbrisja shkallëve. Padashur me sup preka supin tënd. Qe kohë kur mbylla faqet e një dashurie e cila çaloi që në çastin e parë, dhe

më në fund ia thyem që të dy këmbët, ne ecëm para ajo mbeti diku në udhëkryq. Kur të preka supin, u shikuam. Shikim ky që na spikati me qeshje në fytyrë dhe njëfarë gëzimi që s'ishte dashur ta zgjojmë. Ta rrëmbejmë çastin, apo ta lëmë ashtu? Ika para, të lash pas shpine sepse qesh i bindur në vete se nuk guxoj të të dashuroj. S'isha për t'ia filluar një dashurie të tillë. Sepse kisha dëgjuar për ty nga të tjerë. Isha hera e parë që t'i puqim shikimet aq pranë. Ishte një përjetim i ëndërruar, një pështjellim ndjenjash, ishte një ballafaqim botësh! Po, po, unë pashë se ishim dy botë...Unë i lindur në fshat. Atje më vdiq ëma. Babai punëtor ujësjellësi. Babai yt, "prof.dr". Doktor i shkencave filologjike! Nëna jote poashtu një intelektuale, pasuese e të shoqit. Mësuese. Aty diku sillej bota jote, disa shkallë mbi botën time. Ndonëse isha një biçim bohemi në shpirt. Një kërkues i përjetshëm pas dashurisë ideale. Isha si ai Donzhuani para të cilit binin në gjunjë femrat më të bukura, kurse ai kishte një pus të thellë në shpirt, sepse i mungonte dashuria e vërtetë. Si kjo jotja. M'u mbyllën sytë dhe vazhdova. Ku të dalë le të dalë, i thosha vetes...Sa beteja intime kishte zhvilluar Donzhuani për ta gjetur të vërtetën që s'e gjeti kurrë. S'e kisha gjetur as unë gjersa s'të takova ty. Mat e çmat, vendosa që doemos të ta them, sepse pa thënë do të mbetej zbrazëti shpirti. Por asnjëherë nuk të arrita. Ndija njëfarë plogështie dhe isha i pafuqishëm para vendimit tim. Nuk e merrja si të arsyeshëm. Ku është arsyeja, thosha në vete, përse mos të të afrohem dhe të shfaqë atë

që më flinte në shpirt...Po, s'ishte shkruar... Zgjodhëm rrugë të tjera, të tërthorta. Aq larg shkuam, saqë filluam të zgjedhim garderobë të njëjtë, çfarë ngjyre kishte veshja jote atë edhe veshja ime, ti me të kaltra unë me rroba të kaltra, ti me të bardha unë me të bardha. Askush s'e dinte se ne vrapojmë pas njëri tjetrit në anë të kundërta dhe me drejtime paralele. Vraponim dhe i gëzoheshim atij vrapi. Mbaroi viti. Erdhi viti tjetër. Përsëritje e lodhshme dhe e mundimshme. Hamendja ime orë e çast më shtynte prapa Në fund të thërrita, s'erdhe. Mbeti vetëm e drejta e lojës, të cilën kurrë nuk u ndale ta luash. Dhe unë pranova lojën tënde. Edhe ashtu maturant, pse të mos argëtohem në atë mënyrë, kur nuk mendoja për asnjë tjetër, pos për ty dhe vetëm ty të shihja, ose doja të të shikoj. Kaloi gjysmëvjetori i shirave dhe borës. Pranvera erdhi. Lulet lulëzuan, si gjithmonë. Erërat e ngrohta i rrisnin gjethet e gjelbërta. Toka u vesh me jeshil. Shtegtarët filluan të arrijnë. Ne në qytet dinim vetëm për dallëndyshet, por anëve tjera erdhën shpezët tjera. Edhe te ne pranvera e bëri të veten. Tjerë ishim, tjerë quheshim në shpirt, dhe qëndronim pas shpine të njëri tjetrit. Ndodhi shumëçka, por asgjë s'ndryshoi për ne dy, mendoj për botën tonë të përbashkët. Ato që ndodhën i takonin secilit për vete. Mbi to s'kishim të drejtë ne, por unë, ose ti.

Kuptova se dëshira jote është dita e fundit e vitit të katërt deri atëherë të dhashë kohë. Dhe i mbeta besnik dëshirës sate që asnjëherë s'ma the, asnjëherë s'ta thash.

Kjo dashuri më shërbeu se shkruaja vargje për te për çdo ditë, çdo kohë kur gjeja frymëzim. Aq sa e quajta "dashuri poetike" sepse çdo dashuri përmban humbjen në poezi, asnjë poet nuk ka shkruar ndonjë poezi për atë dashuri të përjetuar dhe të pushtuar. Prandaj dy vite të dashurisë poetike më bënë poet, dhe gjithë gjenerata ashtu më dinte. Poet! Poet më thërrisnin, në çdo manifestim të shkollës dilja të recitoj poezi, merrja duartrokitje, i gëzohesha fjalës sime, por ajo ishte fjalë e vjedhur e marrë nga dashuria poetike e jona. Për të cilën ndoshta s'ke qenë e vetëdijshme prej fillimit. Sytë tu filluan të shndërrohen në simbol të botës, të dritës, të diellit, të dashurisë në çdo varg të poezisë sime. Gjinjtë e tu simbole kruash u bënë, simbole lumenjsh, simbol shiu, simbol jete, simbol vdekjeje. Goja jote ishte simbol i lindjes simbol i këngës, simbol i melodisë, simbol i kohës, simbol i burimit të fatit, simbol i vet vargëzimit të poezisë sime. Vetullat tua për mua u bënë udhë të ndara, gardhe të pakalueshëm, det në perëndim të diellit, ylber i përhimë njëngjyrësh, stinë, ndarje, dashuri e pafat. Faqet tua për poezinë time ishin simbol i pjellës, butësisë, ëmbëlsisë, shtratit të ngrohtë, shtëpisë, familjes, tryezës, bukës, kripës, pijes, përqafimit në ndarje asnjëherë në takim. Buzët tua për poezinë time ishin brigje deti, ku s'ka shkelë këmba e njeriut, perëndim dielli, lindje e dritës, agimit, muzgut pranveror, rrahje zemre, shpirt i dehur, dorë e shtrirë për lamtumirë, fjalë e heshtjes, buzët tua ishin një flakë trupi, bredhje e pandalshme për

inspirime, frymëzim i recitimit dhe çdo gjë tjetër që frymon buzëve erë dhe frymë e parë dhe e fundit e jetës sonë. Qafa jote në poezinë time zëvendësonte malin, mjegullën, retë, qiellin e bardhë, fluturimin, shtegtimin, ëndrrën, dhe çka jo tjetër. Pra trupi jot u shndërrua në lule të pangjyrë që vetëm mund të lexohet në vargje, që çdo poet në mënyrë të vet shprehë motivin dhe ndjenjat e tija prej njeriu dhe qenie që jeton.

Çka të them, Lulja e Pangjyrë, ose Lulja me shumë ngjyrime që vetëm unë i vërej në kravatat e mia shpirtërore. Heshtja ime drynon fjalën që na mungoi për të na afruar. Jo se s'doja të ta them, por se ndjenjat ishin tepër të forta. Një bandill ka shumë strategji për të pushtuar një kala shpirtërore, dhe prandaj unë nuk dua të përfundojë shtegtimi me një fjalë. Dua të të vij pas, ti të ikësh, e unë të vrapoj si në një maratonë që sado që të jetë i gjatë, kur t'i afrohesh, thua le të largohet caku se si ta arrij çka do të bëhet me këtë shtegtim. Ja, kjo është pra. Një histori dhe një shtegtim i gjatë.

(FUND)

DERDHJA E LUMIT TË VDEKUR

Udhës së Verbër lëshoi hapin hija e parë, që i ngjante hijes së dytë aq sa qiriu qiriut. Sytë e gjelbër bënë një tërheqje ëndrre përmes shikimit të përvëluar dhe frymës që u lidh në fyt.

"Çfarë qenë këto hije!"-pyeti dhe mbeti pa përgjigje.

U ndal rrëzë bregut me dhe të bardhë dhe hoqi frymën thellë në koshin e kraharorit, lëshoi frymën dhe përsëri mori udhën gurinës dhe zallit të dikurshëm të një lumi që ai ia kërkonte derdhjen diku... Pikla të imëta i dolën në vijëzat e ballit e që i ndiente thellë në shpirt, por edhe ashtu hapi nuk ishte vetëm, shoqërohej prej dikujt, por nga kush?

-Dërgomëni te ajo - urdhëroi këmbët e veta.

-Po, unë po shkoj, dhe nëse nuk e dini, këtu, dikur, ka ngjarë diçka...

-Po – dëgjoi një zë nga passhpina, nga s'shihej njeri. – Po dhe nëse nuk beson shko drejt varreve, aty gjen gurin e pushkës dhe të qeleshes që u vu për krismë.

Kjo e lidhi edhe më për atë tokë, për atë baltë, sepse sapo kishte rënë një shi mëngjesi, sapo ishte lagur toka. Askund asgjë degëve, vetëm trumcakët dridhnin pa qëllim piklat e shiut të mbetur si një vegim i ftohtë dhe i tejdukshëm për nga natyra. Në maje të bregut në dhé të bardhë shihej fusha me tokë të kuqe në kafe dhe aty-këtu gurëz të bardhë e të përhimë.

Ballin ia përshkoi ngutas një fllad.

-Ti mos u ul, por ec dhe shko udhës gjer te derdhja e lumit! – Përsëri erdhi zëri me fjalët, erdhi thirrja e një kohe të shkuar, e ky asnjëherë në jetën e tij nuk e kishte parë siç kishte parë në jetë lindjen dhe perëndimin e diellit, siç kishte parë se si dy të rinj dashurohen dhe nga ato përkëdhelje kishte nxjerrë një përfundim të vetin. Ndenji edhe një kohë prej ku vështroi fushën ngjyrë kuqe në kafe dhe ato gurëz të përhimë e të bardhë. Lëmoi njomësinë e një fije bari dhe e këputi për ta futur në gojë. Aty përreth i kaluan që të dyja hijet që i ngjanin njëra tjetrës. Tani i vërejti mirë e bukur. Dy gra të veshura gjithë në të zeza e të mbështjella mirë, shkonin krahas dhe me trup të drejtë. Nuk i duroi zemra dhe u vu pas tyre, por menjëherë aty, në të djathtë, gjendej një lak dhe kur doli në udhë të drejtë nuk pa asgjë, asnjë të vetme gjurmë. Eci pa hamendje përpara, kur ja, jo shumë larg prej tij, u duk një plak i kërrusur me duar të hedhura pas shpine që kishte mbështetur hostenin, cigaren e kishte fikur duke e mbajtur gjatë në buzë, e në sytë tij të zi, ca pika loti me një shkëlqim të thellë.

-Tungjatjeta! – Përshëndeti plaku dhe thellë e më thellë nga ç'kishte menduar ai vetë, depërtoi plaku me ato sy petriti e hundë të mbushur me eshtra të fytyrës ku s'kishe mbetur mish nën lëkurë.

E përshëndeti plakun duke i treguar se ishte nga qyteti dhe se këtu kishte ardhur për të shkruar për hijet...

Kafshoi buzët nga fjala e fundit që i shpëtoi pa dashjen e tij. E ndjeu veten të plogësht dhe të pafuqishëm para atij shikimi që i pengonte hë për hë, nuk gjeti më asnjë mendim tjetër për ta shprehur qëllimin e ardhjes së tij kësaj udhe, rrëzë këtij fshati që e njihte pasi aty kishe lindur i ati.

-Nuk di asgjë unë. – Foli plaku duke dredhur cigaren me gishtat e mëdhenj e gungaçë. – Nëntëdhjetë e tri i kam unë dhe poqese të pyes edhe njëherë pse ke ardhur, mos kërko nga unë përgjigje, sepse e di se do të më pyesësh.

-I pe dy gra me të zeza? – Pyeti pasi hoqi tymin e parë të duhanit. Tani ai me sytë e gjelbër të tij vuri re se sytë e zi që kishte para ishin një fshat i mbytur nën liqe. Shumë sokakë lakonin me një ngjashmëri të pa parë asnjëherë dhe shumë dyer ishin të hapura, para së cilave në një raft qëndronte një pogaçe e ngrohtë dhe një grusht kripë mbi te. Por edhe këtë pamje aq besnike ai nuk e kuptonte.

-Djali i ri përse më ndale? – Pyeti plaku pa ndërruar pozitën.

-Axhë! – Lëshoi edhe një thirrje nga ato buzë të njoma e plot lëng që duhej të piqej me kohën ose të derdhej nëpër ato pëllëmbë toke ku me opingat e lëkurta kishte shkelur ajo kohë nëntëdhjetë e tri vjeçare dhe vet ai shikim depërtues, para të cilit iu mbyt fryma djaloshit sygjelbër.

-...Kam shumë gjëra të të pyes, por nuk e kuptoj ankthin që nga trupi im bridhton këtë dhe, këto shkëmbinj, atë derdhje lumi...

-Ec pas meje. – I tha plaku djaloshit sygjelbër pasiqë vet mori udhën përpara. Të gjitha ato gardhiqe me thera, të gjitha ato mure me gurë ndërtuar e baltë të bardhë lyer, gjithë ato dollapë të vegjël, por me këto që kërkonte ai të lëshojë në te fantazinë e vet të bujshme kur s'kishte vend të ngjitej ajo. Nuk mbetej asnjë pjesë e saj që ishte e kapshme për te, e që mbetej diku nëpër ato gardhe e mure të trasha. Jo jo, ecja këtu kishte njëfarë përparësie që vetëm plaku e dinte.

Në mes të fshatit K., gjendej një lloj sheshi, njerëz plot e përplot, bisedonin, pinin duhan e rreziteshin në diellin e buzëqeshur menjëherë pas atij shiu që kishte zbutur tokën. Asnjë nuk mbet pa kthyer kokën nga djaloshi, a ky asnjërin s'e njohu dhe s'mundi ta pyesë për njëfarë mbllaçitjeje balte e lëkure opinge.

Djersët valë-valë vinin e shkonin në çehren e tij të njomë e të freskët. Gjithë kjo krenari mendoi fshehurazi që mos t'i duket se i fshin pjatën nikoqirit ku kishte shkuar mysafir e prej mikut të kalojë në armik, ashtu siç e ka ligji dhe kanuni i kohërave që askush s'i ka shënuar në letër por kanë mbetur gojëdhënë brez pas brezi. Iu duk se fshehu edhe kafshatën edhe kripën, diku thellë nën sqetull e lëpiu lloçin më të tharë në gishtin e vogël të dorës së djathtë. Erën që ia ndjeu baltës së tharë, ia hoqi turbullirën, u qetësua dhe eci i vendosur gjer në dalje të katundit.

Përreth rrugës nën do thera të dendura ishte ngritur një mur çezme, herë rridhte ujë nga çepi herë jo. U ndal

dhe ndenji një kohë të gjatë duke mos kuptuar shkakun pse herë rridhte e herë ndalej uji. Sytë e zi petritit të plakut xixuan me një flakë të gjelbër, të njëjtën siç e përshkruante i gjyshi i tij Beqiri: "Në kodër me fturqë, sëpata, këmesa e soha, dolëm, si pa kokë... Vraponim drejt ushtarëve të bullgarit, e ata iknin, iknin ku ta di pse?! Të gjithë kishin pushka në duar, të armatosur gjer në fyt, por iknin prapa. Të gjithë pamë se nga shehidët dolën tri kandila të gjelbër, ndrisnin dhe na i merrnin sytë"...

Plaku vuri buzën në gaz dhe eci para kur filloi çezmës të rrjedhë ujë. Edhe ky qeshi, por nuk diti arsyen, as për kë qeshi. Ndoshta pse në atë kohë ishte prapsur armiku i armatosur gjer në dhëmbë, ndoshta pse atë kandil të gjelbër tani e pa në fytyrën e këtij plakut që po i rrëfente një ngjarje, para së cilës qëndronin hijet e para të dy grave veshur me të zeza e që shkonin krahas...

-Ja Zabeli i Madh! – U ul në një trup dushku dhe nxori kutinë e duhanit.

-Këtu ka varr e varre prej më të vjetrave që s'mbahen në mend prej se është kurdisur koha. Shikon, të gjitha këto varre janë të këtij dheu, por asnjëri nuk është i hapur për të huajin, nuk ka varre të huajsh këtu në këtë vend, janë vrarë e s'janë varrosur këtu!

Qeshi me tërë afshin e shpirtit. A është e mundur, mendoi në vete kur ndjeu në fyt një erë toke dhe një fuqi gjelbërimi që ia kishin kapërdyer sytë e njomë e plot freski. Lëshoi një pyetje me gjysmë zëri.

-Po ato dy gratë...?

-Askush nuk befasohet me to! Sidoqoftë, ne jemi mësuar me bredhjen e tyre. Të gjithë e dinë, edhe të djepit dhe të shkopit, por nuk pyesim asnjëherë njëri - tjetrin. Unë erdha me ty se ti i pe dhe e di se edhe ti je i këtij katundi, andaj mos u befaso.

-Po mirë, si janë sprapsur bullgarët e armatosur para fshatit thuajse duarthatë?

-Thellë preke me shpirtin tënd nën thembrën ku e ke vënë. Ata krisnin, por plumbat u binin para tytave, ata vrisnin por të vrarë s'panë. Në katund kemi vetëm një luftëtar që na është kthyer nga lufta me krah të lënë në fushë të Sremit, tërë katundi burra e gra, fëmijë e pleq, dolën dhe i pritëm në hyrje të fshatit...Ai luftoi në Srem në fund të luftës, ndërkaq katundi pati punë me një tjetër ushtri të huaj.

Plaku gjerë e gjatë përshkroi kthimin e luftëtarit nga fronti kundër gjermanit në fushën e Sremit, çdo fjalë plaku e maste dhe me gjithë zemër dëshironte ta zgjedhë e t'ia qëllojë domethënien ashtu si duhet.

Rrezet e diellit depërtonin nëpër degët e vjetra të lisave qindvjeçarë e binin për dhé plot jetë e përjetime të pangjashme. Bari gjelbëronte duke kundërmuar me një erë tepër elastike dhe joshëse për shpirtin.

Dalëngadalë peizazhet e mjegulluara e përshkuara me shi u hoqën në një çast të një kohe që në akrepin e orës ishte vetëm një lëvizje, por edhe ajo rrotë kalonte gurinës së etshme gjithmonë për një pikë ujë me lumin e saj të

shkumuar. Apo vetëm në idenë e tij ekzistonte ky farë lumi pa të cilën rrjedhë nuk paramendohej, sepse nga ana tjetër ku qëndronte plaku ulur, ishte një rrëfim krejtësisht tjetër. Kostumet që i kalonin nëpër sy atij, ishin të ditës "dasmë". Të ditës kur ajo me bajraktarë niset nga pragu që nuk guxon të shkelet, se mos për fat të keq, ndjellë fatkeqësi, se duhej të lyhet gishti me mjaltë pasi të afrohet buka e kripa dhe hedhja e farës mbi duvakun e kuq të një nuseje që gjithmonë ka ditur të vajtojë ditën e sajë më të lumtur të jetës. Iu dridhën plakut mustaqet e thinjura, sytë e zi petrit u përzien me varret e nemitura e të heshtura si gjithmonë. Asnjë zë, asnjë udhëtar nuk kaloi andej që t'i trazojë, apo sëpaku t'ua ndërpresë bisedën.

-Okupatorëve bullgarë u ishin dukur katundarët njerëz të mëdhenj me rroba të gjelbërta. Të gjithë të mëdhenj pa masë dhe me rroba të gjelbërta veshur, biri im...

Përsëri biseda mori kahe tjetër. U përshkrua nga goja përmbajtja e një rrëfimi që lidhej ngushtë me tetë birat e fyellit. Kjo pjesë e rrëfimit e bëri tepër kureshtar, sa t'ia veje veshin fjalës sa dhe vetë nisi ta pikturojë në kokë. E krahasoi fyellin me vullkanin, dasmën me jetën dhe vdekjen me tokën, të gjitha këto sëbashku i dolën përpara një derdhje e thjeshtë lumi. Lum ky i damarëve ku është çarë toka nga të thatit dhe është ujitur me gjak, është dhënë një haraç i keq dhe i prapësht, therror i një kohe të verbët, ja pikërisht si këta gurë të bardhë e të përhimët mbi dheun e kuq ngjyrë kafeje.

Plaku rrëfente gjerë e gjatë jetën e nëntëdhjetë e tri viteve të moshës së tij, duke pasur kujdes të mos harrojë amanetin e të parëve që kishin ngritur oxhak e votër në këtë rrëzë kodre dhe fshatit i kishin dhënë emrin sipas lirekut të fëmijës së parë që kishte lindur. Ashtu! Hoqi tymin e fundit të cigares dhe e la të digjet gjersa ta pështjellë tjetrën.

-Jemi sharë e përçarë mes vetes, jemi pre e gri mes vetes, por kur na ka rënë në prag i huaji, me tjetër farë e tjetër soj, nuk e kemi lënë këtu të vdesë, edhe pse e kemi vrarë...

Çuditshëm, nuk kuptonte i riu me sy të gjelbër gjithë këtë gjë të kuptueshme edhe pse ishte gjë fare e thjeshtë. Përnjëherë e kaploi një frikë mos vallë ky është shkëputur qëmoti nga katundi i këtij plaku, nga katundi i gjyshit të vet, ku dhe vetë kishte lindur. Por, jo! Në eshtra si reumë e ndjeu peshën e së keqes që mbin në çdo popull, por dhe vëllazërinë ndaj armikut të huaj, ndaj pushtuesit që vjen prej kushedi nga për të sunduar e vrarë në truallin tonë.

Këto fjalë e shtynë të mendojë, s'është e mundur, jo. Tani e zgjidhi lëmshin tani u qetësua edhe pse i dridheshin duart dhe muskujt e barkut. Iu bë e qartë thelbi i amanetit, e bëri të veten si qumështin e nënës që asnjëherë në jetë nuk mundet ta mohojë. Bindje kjo u ngul në te dhe e qetësoi bukur mirë. Tani shumë qartë e kuptonte plakun dhe vetveten.

MACJA E ZEZË

Natë. Ajo kishte lëshuar pëlhurën e saj sipër qytetit dhe po bënte bisedë me yjet e veta, apo ndoshta ato vetëm dukeshin si të sajat. Aty këtu ndonjë dritë si gacë, lëshonte spektrin e vet që nga larg nën strehët e shtëpive, ashtu dukeshin edhe dritaret e rralla me llamba ndezur.

Njeriu i veshur me të rroba të kaltra në dhomën e vet të hotelit, sikur s'kishte gjumë, pinte duhan dhe shëtiste andej këndej, duke ngritur shpesh mangën e krahut për të parë orën. Ashtu nervoz iu afrua llambës së tavolinës, e ndezi duke e fikur atë të trarit. U ul në qoshe të krevatit me shikim të ngulur diku, ndonëse s'kishte besim në asnjë pikë. Kur i kujtoheshin pamjet, i shkonin të rënqethura trupit. Cigarja ishte ajo që ia plotësonte qetësinë. Akrepat veç kishin bërë hapin e vet të duhur, shoi cigaren në taketuke dhe u nis drejt derës.

Në korridor ai po ballafaqohej me vetveten, që si dukej do ta lëshonte e do të mbetej pa te, ndoshta për tërë jetën. Dyshonte në çdo sekondë të re, çdo çast ishte një maskë e verbët dhe trishtuese.

-Ku shkoj?! Nëse është... Jo! Unë vetëm ndihmoj... por Unë a thua... Ndalu!

I urdhëroi vetvetes dhe u ndal në mes të korridorit ku s'kishte frymë përveç mureve me tapete, tre numra i shihte më qartë se gjithçka gjer atëherë, aty për aty ato iu dukën edhe më të qartë se vetvetja, 2...3...4...Dyqind e

tridhjetë e katër ishte pllakëza e bardhë me shifrat e zeza mbi pragun e derës përballë. Djersët si një vesë mëngjesi e pushtuan duke ia rënduar hapat e lehtë të mos dëgjojë kush. Ktheu kokën nga shkallët ku ngjitej në kat, askush, heshtje, heshtja si vetë nata, doli edhe një erë. Ajo, sa më tepër që kalonte koha, e shtonte hovin e saj, ndaj deshi të ndalet pak para derës të vështrojë, mos vallë është në ëndërr, apo është fjala vetëm për një lojë për të cilën do të flitet të nesërmen tërë ditën mes mysafirëve të hotelit.

-Ia dhashë fjalën... Ajo më përbeji, ajo më thirri dhe më duhet të shkoj. Të shkoj por pse? Pse të shkoj!

Kjo "pse" i ra atij si një breshër me shumë të tjera pas. Tash në bebëzën e shqetësuar të syrit, ai shihte një breg të ronitet, që tundet sikur nën te të ishte ndoj' vullkan në erupsion, po lava i dukej se shkon për dyshemeje e futet brenda në dhomën 234. Me të dridhura nxori çelësin nga xhepi. E ofroi te frëngu, nga kërcëllimi i nofullave u frikësua, përnjëherësh shikoi për së shpejti korridorin, kur pa veten se përballë kishte një errësirë, ndjente ftohtësinë e saj dhe praninë në tërë qenien e vet. Këmishëkaltërti u struk aq sa edhe fryma s'i dëgjohej. Shtangia palë-palë ia përshkoi tërë muskujt e trupit. U dridh kur pas shpine u mbyll dera.

-Erdhe?

Përballë tij në vellon e errësirës i erdhi kjo pyetje që nuk e priti, por ai s'dinte çka kishte pritur, pse kishte pritur kaq, edhe ajo pritja në korridor, pastaj para derës, e tash brenda pritja u paraqit me pyetjen e vet.

-Po! - me zë fajtori.

-I dashuri im, çdo gjë është në rregull, vetëm na duhet pritur pak. – foli ajo që ky s'e shihte, por ia njihte zërin.

Përsëri pritja, ajo errësira, era dhe heshtja që zukatë në veshët e tij si një ofshamë nga dergjja e gjatë në shtrat.

-Ç'duhet të bëjmë?

-Të presim! – përsëri ajo foli shkurtë por veç nga toni hetohej se ajo ishte plotësisht e qetë dhe me të vërtetë po priste me gëzim e qeshje, të kalojë koha.

-Kisha dashur të mos presim shumë e shumë se...

-Ti, i dashur, vetëm qetësohu dhe ulu, para teje është kolltuku. – Gruaja me të njëjtin ton.

-Lojë! – Mendoi errët, vazhdoi mendimin – kjo është lojë e vërtetë. Por unë nuk do të lejoj...

-Çka u struke? Fol diçka se nuk kemi shumë kohë, para nesh është jeta. Jeta, a më dëgjon, por jo si kjo, tash e tutje do të jemi të pasur. Ai fle, nëse duhet, mundemi t'ia shtojmë gjumin përjetshëm vetëm me një lëvizje sikur ta kishte kafshuar ndonjë mushkonjë. – Dhe qeshi spontanisht sikur në atë mënyrë donte në këmishëkaltërin të mbjellë rehati. Mirëpo ai assesi të mbledhë veten dhe t'i përshtatet asaj atmosfere që i dukej sadokudo e huaj dhe e tepërt e që ia vriste mendjen.

-Jo, jo nuk është fjala për frikë, por për diçka tjetër.- I shpëtuan këto fjalë gojës, por nuk kishte qëllim që t'ia thotë asaj, më tepër e kishte për vetveten.

-Shiko, nata është e jona, këtu s'ka njeri, kuptohet përveç atij plakut që fle në shtratin e vet. Tash bëhu gati dhe po ia fillojmë punës.

Këmishëkaltërti dëgjoi vetëm ngritjen e saj prej vendit dhe silueta e dendësoi edhe më tepër errësirën që vazhdimisht në te po thyhej e po merrte nuanca trishtuese. Sa bëri edhe ky të niset kur një murmuritje nga dhoma tjetër, por që dera ishte hapur, ia hodhi një grusht akull në zemër.

-Prit moj! – Vetëm këto fjalë mundi t'i thotë dhe u step aty pa ditur çka duhej bërë, gjersa e shihte se ajo veç po hynte në dhomë dhe po priste.

-Ç'kërkoni? Ç'kërkoni!

I erdhi kjo pyetje grahmës së tij, duhma e alkoolit po përhapej dalëngadalë duke pushtuar çdo kënd dhome, kur e pa veten se ishte pranë saj dhe ndjeu në flegra erën e parfumit, një erë të ftohtë si lëkura e gjarprit.

-Pse po dridhesh, mos ki frikë. Ky është cung!

Fjalët e saj s'ishin asgjë tjetër veçse një ironi e gjallë që shihej haptazi, ajo ngërtheu në vete atë çast tërë qenien e tij, iu duk vetja se edhe për së dyti herë u rrëmbye. Përsëri murmuritja, ajo në ndërgjegjen e këmishëkaltërit u shndërrua në një fjali e tëra një arsye.

O njeri, ti ke ardhur të më vrasësh, të plaçkitësh gjithë ç'kam e të ndjesh veten të qetë.

Gjersa iu vërtit kjo nëpër damarë e gjak, ndjeu një ledhatim në qafë e gjoks, ishin duart e saj.

Për herë të parë atë natë pa sytë e mëdhenj të saj që po shikonin me njëfarë shkëlqimi trishtues e që të ngulte një thekje gjer në thembra. Mirëpo tash s'kishte kohë, asgjë s'mundej të kthehej si dje, për shembull.

Tash, ose-ose. Ajo e përqafoi, po e puthte egërsisht aq sa edhe dhëmbët nisën të kafshojnë lëkurën e terur pa gjak nën te, duart e tij vetvetiu kaluan nëpër tërë trupin e saj që po e mbulonte vetëm kombinezoni i tejdukshëm prej perlloni. Pas një shfryrje të vogël intime, që të dy po shikonin njeriun e thinjur në shtrat, gërrhatja e tij i bënte të qeshen këta dy. Ajo në qeshjen e vet shihte nënqeshjen e një dredhie, se ajo, që me të dy, tërë atë kohë kishte çuar dashuri, e tash?

Me më të riun, me këmishëkaltërin do të ndante qëllimin dhe do t'i takonte atij përgjithmonë. Ajo sikur kishte ëndërruar një rast të këtillë tërë jetën. Si e vogël ishe rritë në rrugë, si e re trupin kishte dhënë për një pllakë hekuri me të cilën mashtrohet jeta dhe mbush xhepin dhe grykën e fytit. Tash për te ky ishte një rast tejet me rëndësi në jetë.

E për këmishëkaltërin, ishte rast që të gjejë bashkëshorten e dytë të jetës, pas shkurorëzimit. Por ai nuk dinte se kjo është e lehtë, grua e shtratit ku ndërrohen myshterinjtë, ai mendonte se kjo është gruaja e tij por që nga dashuria ajo do të ikë e të shkojë me te, por duhej marrë pasuria, nëse ka nevojë edhe jeta.

-Tash? - Pyeti këmishëkaltëri.

-Tash... ti merre këtë shami, ngadalë lidhja sytë, me këtë tjetrën mbaje në fyt, nëse zgjohet vetëm e shtrëngon dhe mbaroi puna.

-Ti? Çka do të bësh ti? - Pyeti këmishëkaltërti krejt i hutuar me të dy shamitë në dorë. Mirëpo tash nuk ndjente asgjë, ai tash ishte vetëm një vegël e programuar që mund ta bësh e ta kthesh si të duash për të ta kryer një punë. Bëri ashtu si i tha ajo. Pasi gjithçka u bë gati ajo i hyri punës.

Mori çelësat prej xhepit të tij, e çeli arkën që nuk ishte aq e madhe duke pritur se në te është ajo që u duhej, ajo që do t'ua ofronte lumturinë, apo me rrotullimin e atij çelësi ëndrra do të shndërrohej në zhgjëndërr.

Çelësi gjeti vrimën, kapaku u çel, dhe gjersa e çilte atë nëpër mend i kalonin tregimet e plakut, të cilat të gjitha ishin lidhur për mullarin e pasurisë që kinse ai posedonte. Djersë të ftohta përsëri kapluan këmishëkaltërtin, ai gjendej përsëri në fazën e fillimit, por tash e kishte edhe më vështirë, se një lëvizje e plakut edhe i merrej fryma.

Ajo e çeli arkën. Kur e çeli arkën thuajse prej saj iu ngul në zemër shigjetë, u spraps duke pështyrë me gjithë mllef.

-Lëshoje. Gënjeshtër. Mashtrim. Macë, macë e zezë, nuk mundem t'i shoh macet. I urrej, hiqma këtej. Hiqe, hidhja në fyt, shtija në gojë dhe mbyte.

Foli me zë që drithëriste dhe plot frikë e inat, u shtri për dyshemeje dhe me njërën dorë mbante trupin pak lart. Këmishëkaltëri duke mos kuptuar asgjë, la plakun në gjumë dhe u afrua, pa në arkë një macë të zezë të shpirtosur e në qafë ajo kishte të varur një letër të bardhë. E mori macen në dorë dhe me të shkoi drejt dritares, lexoi se ç'shkruante në letër në dritë të hënës.

"... e paharruara ime, macën Li-Li që ti e doje si shpirtin tënd, pas ngordhjes, e shpirtosa. Posa të mbaroj pushimin veror do të kthehem në shtëpi, do ta sjellë macen te varri, te shtëpia e amshimit".

RRËNJA E THARË
(Skicë)

Atë ditë dielli si zakonisht perëndonte diku larg qytetit, por kësaj radhe më i kuq nëpërmjet një reje të përhimët që e priste nga fundi dhe ashtu dukej gjysmë diell. Gjersa dielli rrëshqiste ngadalë përtej shikimit, unë ecja Çarshisë duke shikuar njeri në njeri.

Para një dyqani për këpucë qëndronte një fytyrë e njohur, por që s'isha i sigurt a është ai apo jo. U nisa drejt me një dyshim në vete. Që të mos dukesha se e shikoj drejtpërdrejt, u bëra sikur shikoj në vitrinën e dyqanit. Nuk doja ta befasoj, por dhe më vinte rëndë t'i flas i pari. Por ai vetë e ktheu beftas kokën dhe më shikoi por për çudi, sikur s'më pa dhe nisi të largohet. Nuk shkoi aq hapa larg e ngadalësoi hapin. U kthye prapë.

-Ej, mangup, ti qenke, a? Qenke rritë e bërë burrë. S'të njoha fare!

-Xha Efrem! Mirëmbrëma!

-Mirë mbrëma! Qenke bërë burrë i vërtetë. Sa shpejt kalon koha. Prindërit si janë? Babai, nëna?

-Mirë janë, mirë! Po ju si jeni, xha Efrem, e teto Anka?

-Mos pyet! Mirë që jemi ende gjallë!

Vazhduam të ecim përmes çarshisë. Ecnim përmes lumit të njerëzve që dilnin në korzo në ato orë të hershme të mbrëmjes. Aq shumë kishte ndryshuar e ishte tretur. Ishte i veshur me një palë rroba të vjetra, që i kishte

mbuluar një si shtresë pluhuri që ngjitet kur për teshat s'ka kush të përkujdeset, i pa rruar në fytyrë, flokët të gjitha të thinjura. Sytë disi të pëlhurshëm, pa shkëlqim. Në të vërtetë, s'dukej të ishte aspak mirë. Zëri i tij e thoshte të kundërtën. Si reve kur u prin era e nxihen, ashtu më ngjante zëri i tij. Në kokërdhokët e syve shquheshin damarët e skuqur nga gjaku nga ndonjë pagjumësi kronike.

U gjeta paksa në zgrip për çka dhe si ta vazhdoja temën e bisedës. Unë dija shumëçka për të, por dhe shumë gjëra të tjera që më kishin nxitur kureshtjen te ky njeri. Kjo që shihja tash ishte dëshpërimi që i lexohej në çdo cep të trupit të tij, sidomos shihej në vyshkjen e fytyrës së tij që aq shumë përshkruante pa fjalë brendinë e shpirtit.

U ulëm në një nga kafenetë e Çarshisë për të qarë hallet. Vuri buzën në gaz. Maska që e vente për t'u dukur se s'ka ndonjë gjë të veçantë që e mundonte nuk më lente të zbuloj gjë në brendinë që me siguri i vlonte. Nuk dorëzohej para meje edhe pse më njihte fort mirë, dhe jo aq, sepse nuk patëm dëgjuar për njëri tjetrin asgjë për disa vite me radhë, prej ditës që i ngarkoi plaçkat e shkoi në një lagje tjetër ku u vendos me banesë. Derisa ishim fqinj, dinim çdo gjë për njëri tjetrin, por, ja, largesa e kishte bërë të veten.

-Po të shikoj dhe mos mendo se nuk të lexoj.

Vura buzën në gaz, dhe përnjëherë më hyri një i nxehtë në mbarë trupin.

-Mos u turpëro. Sot nuk ka turp askund, askush. Sidoqoftë s'ka vend për fjalë të mia. Moti kam mbaruar me to. Çdo gjë që thoshte, më pështillej në kokë si një lëmsh i ngatërruar ku si dihet as fillimi as mbarimi. Sa do që të mundohesh ta shkatërrosh.

Prisja në mënyrë pasive se ç'do të thotë, ku do ta mbarojë bisedën. Çfarë në të vërtetë i ka ndodhur? Ky njeri, i lumtur, me të gjitha të mirat, thoshin se i mungon vetëm tambli i zogut, për çudi është ta krahasosh me atë të dikurshmin. Dy fotografi aq të ndryshme me një kontrast të hatashëm dhe rrëfim i pafund, i pa fjalë ose me një vëllim disa pjesësh. Një jetë rrëmujë duhej të kishte kaluar. Ç'nuk kishte bartur mbi kurriz të tij që kishin lënë gjurmë të pashlyeshme...

-Ti e di, të gjitha i kisha. Miki shëtiste në atë kohë me auto luksoze. Mira ishte vajza më e veshur në shkollë...

-Ti e di. Si jetoja atëherë!... Sot s'kam asgjë!...

E dija. Miku atëherë shëtiste me auto të mirë, gjithë shokët i kishin zili, dhe dëshironin, ëndërronin të jenë në vend të tij. Kush mund ta ngiste veturën më shtrenjtë, përveç atij. Ndërkaq Mira, e bija e xha Efremit, ishte vajza e veshur më bukur në shkollë. Të gjitha vajzat e lakmonin, kishin një farë respekti ndaj saj. Asnjëherë s'ia thoshin një fjalë tepër.

-Një e kaluar e bukur! Një harmoni lumturie që ishte shumë e bukur të zgjaste për jetë...

E ky burrë i plakur më shumë seç kishte moshë, sot s'kishte shenja lumturie. I zbehtë dhe i humbur, më

thoshte se ajo e dikurshmja ka qenë diçka që për fat të keq nuk ka zgjatur fare, por ka mbaruar. Tash asgjë nuk ka mbetur nga ai shkëlqim.

-E përse jo?!

Ofshani thellë dhe atë ofshamë e mbylli me një gllënjkë birre.

-Je i ri, mos u huto! – më tha.

Çdo gjë që thoshte më pështillej si një lëmsh i ngatërruar ku s'i dihet fillimi as mbarimi. Në atë kohë i mungonte vetëm tambli i zogut në shtëpi, së paku kështu e dëgjoja tim et kur hynte në bisedë me ndonjë fqi tjetër për xha Efremin. Ndoshta tash po të gjendej diku tambël zogu do t'ia ndryshonte jetën përsëri. Por, vetëm njëherë vjen fati nga dera, dëgjoja të thoshin njerëzit.

U mundua të qeshë, por s'i delte asnjë fluskë prej saj, i ishte shterur, ndonëse nuk jepej. Nga dita kur i ngarkoi plaçkat e shkoi në lagje tjetër, sikur lidhjet t'i kishim prerë me thikë! Bleu një shtëpi të madhe diku në periferi të qytetit.

- Të kujtohet, ti vije të shikosh televizor në shtëpinë tonë, sepse ju nuk kishit. Gruaja ime, teto Anka, si e quaje, të shërbente me çdo gjë që kishim. Por ti kurrë nuk gabove, asnjëherë nuk të shkoi dora të marrish diçka prej shtëpisë sonë. Kishim frikë se mos po na varfëron nëse e merr një dhjetëshe për një akullore. Por jo, ti nuk e bëre atë punë, birë. Mbete faqebardhë. Teto Anka ka vdekur para dy vjetësh. Nuk desha menjëherë të të tregoj. Vdiq nga kanceri. Më mirë që vdiq se s'mundi më të durojë

jetën e shthurur të fëmijëve tanë. Tash jetoj vetëm. Dita ditën e shtyj, ashtu me zor, pa vullnet për të jetuar më.

Më ra shumë keq për këtë lajm. Vërtetë s'e kisha ditur se më përcjell teto Anka, se mos po mashtrohem e marr ndonjë monedhë, i shihja kudo nëpër dhomë por hiqesha sa më larg prej tyre.

-Ç'bën Miki tani, a punon, a është martuar? Edhe Mira?

Qeshi thatë. U mendua një kohë të gjatë. Ndezi një cigare. Shikoi rreth e përqak mysafirët e kafenesë dhe së fundi drejtoi shikimin nga unë. Lëkundi kokën disa herë anembanë dhe e uli për toke.

-S'e di. S'kam fëmijë unë. Ku janë e ku s'janë s'i di. As në varrimin e së ëmës nuk kanë qenë. Edhe s'e dinë bile që u ka vdekur nëna! S'jetoj në shtëpinë time, jetoj në vendin e të mbeturve vetëm në këtë botë. Shumë ka të tillë. Vetëm një gjë më mundon. S'e di ku kam gabuar që fëmijët e mi të mos njohin babanë që i ka rritur. Ku gabuam...

Buzëmbrëmja kur u ulëm u bë terr. Nata çdo gjë errësoi. Çarshia fitoi një laryshi ngjyrash e dritash. E shikoja në fytyrë, më dukej më i zbehtë e më i zbehtë. Më vinte keq edhe ta shikoj. Gotën e mbushur me birrë nuk mundi ta pijë nga të dridhurit që e kaploi. Gjendesha në një situatë të vështirë. Anekënd nesh ushtonte muzika, zhurma e njerëzve. Përtej në shesh njerëzit ecnin ca andej, ca këndej, silleshin në rreth. Kjo pamje ishte e gjallë dhe e ndjeshme. Jetonte në mënyrë të vet. Çdo hap bartte nga

një fat, nga një jetë, e ngjashme dhe shumë tjetër nga simotra. Gërshetoheshin thembrat ku shkelnin tokën. E udha s'kishte fund. Aq isha larguar me mendtë nga tavolina, saqë s'e kisha vu re xha Efremin kur ishte larguar. I shqetësuar u ngrita ta kërkoj, por kot. Askund s'e shihja në atë lum që rridhte. Në atë pyll njerëzish me rrënjë dhe pa to. U lëshova në karrige, vazhdova të pi atë gotë birre që më mbeti dhe të shikoj fytyrat e njerëzve se ndoshta lexoj ndonjë fat, ndoshta shikoj diku ndonjë shpresë, ose diç tjetër.

Ose nëse s'ndodh të zbuloj gjë, atëherë ta vë veten në kandar me ato maska e grime të ujdisura mirë vetëm për korzo. Kur mbaron ajo atëherë kemi fytyrën tjetër, jeta vazhdon, ka rrënjë ajo.

KUJTIMET NËN JEHONËN E DAULLEVE

Ushtonte daullja në sheshin e fshatit, katër flamuj të stolisur qëndronin në duart e katër bajraktarëve të mbështetur për murin e çezmës, pleqtë dhe të vegjlit së largu përcillnin tingujt e tupanit dhe taktet e valles së rëndë të cilën e luanin gjashtë lojtarë të shtirë në moshë. Udhëheqësi i valles me atë fytyrën e tij të mrrolur e të thatë pak si të zeshkët, me mustaqet e zeza si korbi, luante këmbët duke iu dridhur ato si thupra kur shkundet, ai hap i vendosur me ato shtrëngimet e muskujve, sytë e zi që shikonin vetëm përpara pa i lëvizur aspak, përkujtonin një të kaluar që s'është e mundur të shlyhet lehtë nga mendja. Edhe po të mos duash që të të përkujtohen ato të kaluara të hidhëta e të përgjakta, kjo valle t'i sjell vetë, trupi shtanget para atyre sikur që shtanget trupi i vdekur.

Udhëheqësi i valles duke luajtur edhe përkujtohet:

"Një burrë i hipur në kalë, shkon rrugës porsi rrufe, pluhuri çohet pas sikur mjegulla kur ngrihet majës së malit në vjeshtë. Në një kthesë të kësaj rruge të hollë ishin fshehur tri tyta mauzeri, kali sa më tepër vraponte aq më tepër i afrohej pritës hakmarrëse.

-Ndal, he trim!

Kali i trembur kërcen përpjetë duke i ngritur dy këmbët e përparme aq lartë saqë u duk se do të kthehet

në shpinë, por s'u kthye, ndenji trimërisht dhe përsëri ra në dy këmbët e përparme duke fërfëlluar me hundët.

-Ku po shko or' djalë i ri?...

Ku do të vente përveç para plumbit! Një krismë e madhe që u përtëri si jehonë disa herë duke ushtuar brigjeve, lugjeve e majave të kodrinave, kalin e mbuloi gjaku i të zotit që e donte aq shumë. E lanë fytyrën duke e kthyer nderin në vend, hallall ju qoftë tëmbli i nënës!".

Valltari i tretë përkujtohej për një të kaluar tjetër të hidhur:

"Duke korrur në fushë me të gjithë anëtarët e familjes, gjendeshin aty, përveç djalit të vogël, i cili i ruante dhentë atje në kodrën e gjelbër, tek ia thoshte këngës si ndonjë bilbil e jo njeri, i hijshëm, më i hijshmi në fshat. Ai i këndonte një vashe të re jetime, së cilës agai i fshatit ia kishte vrarë babanë, me qëllim që t'ua shtije frikën të tjerëve. Por bukuria e saj të gjithëve ua rrëmbente zemrat, por ajo hyri vetëm njërit ia kishte falur dashurinë, bariut të malit që këndonte si bilbil. I mbështetur për gurin e kodrës me fyellin në gojë, i binte një melodie të re që vetë e thuri me mjeshtri të madhe që ia kushtoi yllit që e përcillte për çdo natë dhe ngado që t'i çonte dhentë, ylli i saj, i qëndronte sipër kokës duke ua falë flokëve një ngjyrë argjendi të shkëlqyeshëm. Tre barinj të tjerë që poashtu e dashuronin atë vajzë, iu afruan kinse me buzëqeshje për të dëgjuar melodinë e tij mahnitëse që sapo ta dëgjonin, ua kaplonte trupin një ëmbëlsi. Mirëpo, këtë herë ndodhi e kundërta, në çdo tingull të ri këtyre u

shtohej mllefi përbrenda dhe e shikonin me mëri duke dashur t'i tregojnë se e urrejnë dhe janë xhelozë në te. Ky, duke i mbyllur sytë e zi si rrushi i pjekur në hardhi, sikur u tha bëhuni gati se unë po i pres kahmoti thikat tuaja të ndryshkura. Përfituan nga ky rast edhe që të tre ia ngulën thikat përnjëherësh në barkun e hollë.

–Vëllezër, përse e bëtë këtë? Gjithmonë kemi qenë së bashku, në një sofër kemi ngrënë bukë, ejani t'ju përqafoj për herë të fundit, oooh!

Dha shpirt bariu me zë bilbili, kurse fjala që i shkoi të dashurës së saj ishte si një pikë helmi, "vdiq duke e goditur vetveten me thikë"....

Valltari i katërt i hedhur poashtu në një ndodhi të kaluar por për të cilën e pikonte një pikë gjak në zemër, kujtonte:

"Natë, hëna shndëriste në qiellin e murmë dhe sikur të ishte e mallëngjyer. Shëtiti sa shëtiti nëpër qiell, dhe ishte ndalur mu mbi kulmin e stanit duke përhapur dritë sikur të ishte mesditë. Një bari i ri i posa i martuar, ishte shtrirë në postiqe edhe ia thoshte një kënge të vajtueshme. Për fat të keq, qentë kishin shkuar diku larg dhe s'kishte kush ta paralajmëronte se drejt kasolles po vinin katër kalorës të armatosur. Ata afroheshin me kujdes dhe vëmendje të madhe, duke u frikësuar se mos hetohen e kështu s'do të mund t'ia shuajnë tagarin këtij bariu, që e kishin planifikuar që me kohë, pasi ky ishte i martuar me atë vajzë të cilën e kishin kërkuar njëherë nuse për vëllain e tyre. Me vëmendje e hapin ngadalë derën, bariun sapo e

kishe zënë gjumi, por disi i vjen nëpër mend se është dikush aty brenda dhe sa bën të thërrasë, njëri e godet me sëpatë, tjetri i sjell tri herë në thikë dhe më plaku ndër ta, i afrohet te koka për të parë a merr frymë dhe u thotë: "E pati ky, të ikim!".

E shoqja e bariut kishte qenë me barrë dhe mbeti në shtëpinë e të shoqit edhe pas vdekjes, mbeti ta ruajë kujtimin për dashurinë që ndjente për bariun dhe ta lindë e rritë të birin, i cili sot po e luan këtë valle së bashku me të birin e hasmit të dikurshëm.

Tupani bie, këta s'e ndërprejnë vallen, kërcejnë të kapur krahë për krahu, i përkujtojnë ato të kaluara, vetëm përkujtohen dhe daullja trazon shpirtrat e tyre. Hapat që i hedhin e ngrenë dhe ulin trazimin shpirtëror, zurna përhap piskëllimën, atë klithje që u vjen edhe atyre. Kohë dasme, nuk kanë kohë të mendojnë më thellë për historitë e vjetra që ua sjell nëpër mend ritmi i daulleve. Dhëndri dhe nusja janë protagonistët e dasmës, e jo valltarët. Ata janë për ta zbukuruar gëzimin e tyre.

Nisen krushqit për të shkuar tek shtëpia e mikut të ri në katundin tjetër dhe e sjellin nusen e re. Në mes të fshatit përsëri vazhdon të luhet vallja gjersa vjen dhëndri i ri me gëzof ogiçi. Ndalet para daullexhiut dhe qëndron në vend pa lëvizur aspak vendit, duke ndenjur ashtu i përkujtohet ardhja e nuses dhe zbritja e saj nga koçia. Zurnaxhiu ia ofron tytën e zurnes fare afër duke ia kënduar këngën e dhëndërisë, ata që të dy bien në gjunjë dhe ia marrin temenanë, ky dëgjon e dëgjon dhe në fund

ngadalë nxjerr të hollat nga xhepi dhe ia ve në ballë pastaj një grusht e hedh për toke, merr fund edhe ky ceremonial i fundit...

Vjen koha që të mbyllet dhëndri me nusen. Ajo në dhomë e përgjon me sy pak si të përlotur. Ai nuk hyn vetë por e shtyjnë vajzat duke i kënduar me def, i japin së fundmi një hov për shkak të një gjygimi të mbushur me ujë që e kanë vënë në pragun e derës. Ky e di atë, prandaj hyn brenda me kujdes që të mos e derdhë gjygimin.

Sa hyn dhëndri brenda, vajzat dhe gratë defatore e këngëtare ikin një nga një nga dhoma dhe dhëndri gjendet vetëm me nusen e cila ngrihet në këmbë. Ky shkon e ulet, qet kutinë, e kallë një cigare por shkrepësen e hedh poshtë për toke, nusja e re duhet të shkojë që ta marr atë edhe t'ia japë që ta kallë cigaren.

-Ti ke ardhur te unë dhe tash duhet ta dish se e kujt je!

-Jam e babës dhe e nënës sime!

-Jo s'më tregove, dua të di mirë se e kujt je.

Pas heshtjes së pritshme dhe një "hamendjeje", nusja përgjigjet: "Jam e jotja sonte...dhe përjetë!".

Gjer në fund të mëngjesit, nusja dhe dhëndëri nisin një jetë të re, larg zhurmës së daulleve.

UDHËTIMI

Shiu binte pa nda, pikat zgjateshin prej qiellit e gjer këtu në tokë, binte curril, secila pikë mundohej të gjejë ndonjë vend strehimi. Treni fishkëllente me të madhe por ajo dobësohej shumë duke u përplasur në vijat e holla të panumërta, avulli ngrihej lartë si duhma e malit.

Mjegullirë, përnjëherë përreth hekurudhës u shndërrua kjo mjegullirë, binarët u zhdukën, dukej vetëm lokomotiva e zezë në të gjelbër. Tring, cing, tring, cing, bënte ai çekiçi që lëshohej në hekurin e rrotës së vagonit, zë para çdo nisje treni.

Përqafoheshin, qanin, putheshin me buzët e përlotur, duke shprehur dëshirat më të mira për udhëtim, thyheshin shishet e birrës, rakisë dhe të verës, copat e bëra copë e grimë shpërndaheshin poshtë pllakave të betonit, pleq, plaka, djelmosha e çupëza, të rinj të reja, burra e gra, çfarë s'kishte në këtë në këtë stacion.

Dëgjohej një zë.

-Vëlla i dashur, mirupafshim, mos na harro! – një zë i pikëlluar familjari.

-Eja të të puth gjyshja, s'dihet ndoshta s'kemi rast të shihemi më. – një zë mjaft i shkarravitur nga mosha.

-S'kam ç'të them, mos më harro! - një zë i përmallur femre,

– T'më presësh mos të dëgjoj keq për ty! - zëri i djaloshit që ik me tren.

-Mos kij dert, vetëm për ty do të mendoj... – nëpër lot.

-Rruga e mbarë, të na kthehesh mirë e shëndoshë!

-Mbetshi shëndosh dhe ju...

- Tung, tung...!

Treni dha fishkëllimën e fundit, lajmëroi nisjen, shiu edhe më dendur filloi të bie, nëpër atë tymin e bardhë dhe të zi.

Trupat e tyre dukeshin pjesë-pjesë, në një qoshe, vetëm kokat se si përputheshin njëra me tjetrën, atje matanë vetëm trupi i ngjitur për tjetrin, në një vend tjetër, katër duar të lidhura të cilat ngadalë ndaheshin, këputeshin prej njëra tjetrës, atje dy fytyra të pikëlluara, këtu një gojë vetëm thërret dikë, por zëri i tij s'dëgjohet, dritaret hapen dhe mbyllen, disa të kacavjerrë në to përqafoheshin me të dashurin që është nisur për rrugë. Atje diku thyheshin e grimcoheshin copa shishesh e gotash të zbrazura, pa menduar se ia çan kokën dikujt...

-Më falni, desha të pyes, a ka vend në këtë kupe?

Pasi u vendosën të gjithë nëpër vendet e tyre, treni me regrutët e rinj niset ngadalë duke e rritur shpejtësinë e vet barabar me rënien e pikave të shiut binin në qelqin e dritares, që ngjiteshin dhe rrëshqitnin teposhtë duke lënë një vijë në shtegtimin e fundit.

Duart që përshëndesnin në dritare u rralluan më, secili ulej në vendin e tij, secili mendonte për destinacionin ku do të arrinte pas një udhëtimi natën.

"A thua do të arrij në kohë në N., se duhet të marr tjetër tren?", mendonte një djalosh bjond afër dritares,

sikur donte të dijë se ç'mendon bashkudhëtari përballë këtij, një udhëtar dyzet vjeç, i cili këtë lloj udhëtimi e kishte bërë ndoshta para njëzet e sa vjetësh.

"Përse më vështron ky kësisoj, mos është ndonjë vagabond i paudhë, "facën" e paska prej atyre të...".

-Mirëdita, a mund t'më bëni një vend të lirë në këtë kupe? – hyri një mjekrosh i gjatë me trup të zhvilluar.

-Po, është një vend i lirë, urdhëroni këtu.

Të porsaardhurit i bëri vend një grua duke lëvizur anash, e cila sikur kërkonte shikimin e tij për t'i buzëqeshur në shenjë falënderimi për këtë zemërgjerësi.

"Sa i zhvilluar dhe i bukur që qenka!", tha me vete. I sapoardhuri vuri dy valixhet në raft dhe u ul pranë saj, kurse bjondi kaloi në anën tjetër, duke i shikuar gjakftohtë.

-S'bëra mirë, duhej të ulesha atje.

-Mirë jeni këtu, ai zotriu kaloi në atë anë.

-Pini duhanin? S'kam zjarr nëse ka dikush prej jush, ta ndez cigaren!

-Urdhëroni shkrepësen! – Ia zgjati zonjës, e cila e ndezi cigaren duke e vendosur dorën mbi të tijën, gjë që nuk mbeti pa u hetuar prej udhëtarit xhentil.

Treni rrëshqiste binarëve, në kupe mbretëroi një heshtje.

Në korridorin e vagonit, një njeri me mantel të gjatë për vjeshtë dhe me kapelë në kokë, shëtiste i thelluar në mendime dhe pinte duhan.

Shkoi e u ndal te dritarja dhe shikonte me vëmendje atë fushë të rrafshët, ku sapo kishte mbirë gruri, pjesa tjetër dukej si në gjumin e parë dimëror, duke pritur mbulesën e borës t'i mbulojë. Shtëllungat e tymit dilnin gojës tufa-tufa, e mundonte diçka këtë njeri, shpesh ajrin e thithur e lëshonte jo zakonisht por si me ofshama. Balli i ishte rrudhur e vetullat të bëra kryq përfundi atyre rrathëve në ballë.

"Kudra e poshtër, si s'shkon ky treni e të bëhet copë e grimë!", mendonte gjersa pinte duhan.

-Baba ku do të shkosh, përse të duhet ky udhëtim, a, baba?!

Këto fjalë e trishtuan, se iu dukën sikur t'ia kishte thënë dikush aty afër, si zëri i birit gjashtë vjeç që e la, ktheu kokën me të shpejtë nga ana e krahut të majtë, sepse andej i erdhi zëri, sytë iu hapën sa dy gështenja të egra, me nervozizëm mbylli dritaren, duke kruar faqen e parruajtur, veshët nisën t'i ushtojnë.

-Të thashë njëherë, nuk flas dy herë...

-S'të njohu kush je, lëshoje këtë derë njëherë e përgjithmonë!

-Do të pendohesh po të them, por atëherë çdo gjë do të marrë fund.

-S'dua të dëgjoj, ti ke ndodhur kokëtrashë dhe s'kupton nga fjala...

-Lamtumirë!...- Dera pas tij përplaset me rrëmbim, e gjithë ndërtesa ushton dhe pikërisht kjo ushtimë e tashme e veshëve, i ngjan asaj të rrokaqiellit. Rruga i bie

të kalojë pranë një kupeje ku ishin të gjithë të rinjtë, shtatë djem dhe një vajzë prej nga dëgjohej dialogu:

-Prit të të tregoj...

-Lëri më ato banalitete, lermë të t'i shoh gjinjtë.

-Shikoja, por kij kujdes mos t'ia hash.

-Ty, të pyeti kush për këshillë? Mund të shikosh punën tënde!

-Ju lutem, vëmendje, të luajmë "foto"! Secili të zgjedhë partnerin ose partneren...- Të gjithë ia nisën të qeshin, i pinin cigaret njëra pas tjetrës.

Pasi ndenji një kohë të mirë te dera e këtyre të rinjve, u largua. Këta as që e hetuan prezencën e njeriut me mantel me qëllime të dyshimta ose imagjinatë të prishur. Vajti e shkoi te kupeja e vet, ai ishte në vagonin tjetër. Hapi derën dhe u ul në vendin e mëparshëm duke e ndezur edhe një cigare tjetër, vëmendjen ia tërhoqi një qarje e një djaloshi të vogël.

-Nëno dua kl... – Çuni i vogël i thoshte të ëmës. Këto fjalë i ranë në vesh njeriut me mantelin e përhimë, mirëpo me tjetër kuptim, ndaj s'ia largoi fare syrin. Ambienti u shkund sikur uji i qetë në të cilin e trazon era që fryn nga veriu.

-Nënë, dua te babai im, dua të shkoj në shkollë e jo me atë tjetrin. S'dua t'më kapë për dore ai, biskotat që m'i blen babai im, janë më të shijshme!

Njeriut me mantel të përhimë djaloshi i trenit iu duk i ngjashëm me të tijin. Duart e zgjatura drejt tij në gishtat e

dorës së majtë një çokollatë, ndërsa me të djathtën e priste në përqafim.

-Jo s'dua çokollatë, më shumë i dua kulaçet...

-Mos u bën djalosh i keq, merre kur ta jap! – Kur foli ai, këtij fytyra i mori tjetër pamje nga ajo që e kishte teksa mendonte, por e pa se s'është ai i biri i tij, ndonëse ky e pranoi dhuratën.

Nata më kishte filluar të lëshohet, jashtë dritareve s'dukej më gjë përveç dritave në shtëpitë e katundeve nga kalonte hekurudha, treni si një gjarpër i madh shponte terrin. Llambat e ndezura bukur mirë ndriçonin kupetë edhe korridorin.

Shumica e udhëtarëve i kishte zënë gjumi i rëndë. Ai mjekroshi i zhvilluar në trup, duke shkuar për të blerë diçka në dyqanin e trenit, i bie rruga të kalojë përreth kupesë së të rinjve. Veshët i kapën disa pëshpërima lutëse, dhe kur i lëshoi sytë në qelqin e derës me perde, i sigluar nga kureshtja të dijë se ç'po ndodh aty brenda, u përpoq të gjejë ndonjë birucë të vogël të mjaftueshme për syrin, dhe pasi gjeti, e mbështeti kokën për dërrasën e lëmuar të derës prej nga u shfaqën dy trupa lakuriq që i ishin lëshuar epshit, dhe përnjëherë i vloi diçka përbrenda.

S'e kuptonte as vetë se çka e shtyri të kërruset dhe të shikojë këtë cullakhane, dora e mashkullit i përkëdhelte gjinjtë femrës, gjersa me dorën tjetër ia shtrëngonte kofshët e zbardhura. E kapluan djersët nga shqetësimi që i shkaktoi ekstaza e të panjohurve, deshi të shikojë

përsëri, por ndërroi mendjen, sepse ndjeu një ndyrësi përbrenda. Vajti atje për ku ishte nisur, në vendin e vet, në kupe. Sa hyri e priti buzëqeshja e femrës njëzet e tetë vjeçare.

-Erdhët, s'kishte lëng pemësh?

-S'të pëlqen kafja turke e zezë?-ia ktheu duke ia ofruar filxhanin.

-Jo, e mirë është, vetëm pyeta. – Shikon me bishtin e syrit se s'është diçka në rregull me te. – Më falni që po ju pyes...

-Po, urdhëroni! – Pa ia larguar syrin këmbëve të saja pak të shpaluara, por i zverdhur pak në fytyrë nga ç'kishte përjetuar.

-S'ndjeheni mirë, mos ka ndikuar udhëtimi i gjatë?

-Ah, jo jo s'kam gjë konkretisht. Këta dy i paska zënë gjumi.

-Mirë do të ishte të bëni një sy gjumë, do të çlodheshit sadopak. – Pi një gllënjkë prej filxhanit.

-T'i pimë këto kafe, mbase na kthjellojnë... urdhëroni një cigare!

-Faleminderit, cigarja shkon me kafe.

Treni sa mundej nxitonte binarëve, kishte dhe dy orë jo të plota gjer në gjysmën e natës, vetëm një shirit i zjarrtë së largu dukej ndërsa vagonët sikur t'i kishte tretur errësira e natës vjeshtore.

Ai djaloshi i vogël ende luante me njeriun me mantelin bojë hiri, e ëma e tij, një grua e bukur me flokë të zeza e sy gjelbëroshe, hera herës e vështronte të birin mos i ikte prej shikimit ose që të mos bënte ndonjë sjellje jo të hijshme para udhëtarëve.

-Xhaxha, a keni ju djalë? Ai sigurisht s'i di gjëra që i di unë.

-Kuptohet, por njeriu asnjëherë s'mund të dijë çdo gjë, atë që e di djali im, ti s'e di, a është kështu apo s'kam të drejtë?

Në korridor, të thelluar në shikimet në errësirë, zhvillohej dialogu për të kaluar kohën dy udhëtarë që ishin njohur në tren.

-Ke të ftohtë? U freskua pak... - foli flokëzeza.

-Jo s'është aq ftohtë, edhe ashtu s'më flihet, gjumi ka shkuar diku sigurisht në atë drurin e këtij kanioni. - gjegji njeriu me mantel të përhimë duke hedhur vështrimin përtej dritares.

-Druri më është tharë, s'ka ngrohtësi të lulëzojë, ia kanë rrëmbyer. - Duke buzëqeshur flokëzeza.

-Lexoni poezi?

-E adhuroj poezinë por koha s'më lejon të lexoj aq sa duhet. Dertet njeriun e sosin në rërë të gjallë, lum ai që e përballon sulmin e saj.

-Të hyjmë brenda se netët e vjeshtës janë të ftohta, – foli njeriu me mantel.

-S'jetoni me të shoqen, e keqe është vetmia, por edhe më e keqe është kur të ndan dikush nga më i dashuri...- Me një ton të qetë e melankolik gruaja.

-Mund ta kuptoni dhimbjen time, e vetmja që ia keni qëlluar.

-S'e di a jam e vetme, por është e arsyeshme një gjendje e këtillë. – Me një buzëqeshje.

-Çka ashtu, s'jam duke kuptuar... Urdhëroni mantelin, mos të ftoheni.

-Faleminderit, po ti ç'do të bësh?

-S'jam duke e ndjerë të ftohtin aq sa po e ndjej energjinë e fjalëve tua. – Duke ndezur cigaren e re. – Doni!?

-Jo faleminderit. Më duket se të njoh prej diku, por s'jam e sigurt prej nga.

-Mund dhe të më njihni, mbase është e mundur rrugët tona të jenë kryqëzuar ...

-Më quajnë Lejla.

-Lejla, hë, një emër i bukur dhe mistik nga Orienti...Kishim dhe ne një shoqe me këtë emër...Për çudi, femrat që mbajnë këtë emër sikur i ngjajnë njëra tjetrës...dhe ju i ngjani asaj shoqes të shkollës që kaherë s'e kam parë.

-Ndoshta, ndoshta është e vërtetë kjo, por...

Një pushim i shkurtër për të kthjellur kujtesën.

-Më fal, ty të duket se më ke parë, mua më dukesh e njohur, aq më tepër që ke dhe një emër të dikujt që kam njohur...pra, si një e një që bëjnë dy...Po ta tregoj emrin...

-Jo, më le t'ia qëlloj...Në vitin e parë në gjimnaz u njoftova me një djalosh sykaltër, e quanin Leon,... Leo të gjithë e thërrisnim shkurt.

-Pra, ti je Lejla... Lejla e rinisë, ah...Jam në ëndërr!?

Edhe një pauzë

-Jo, Leo!

-Ëndërr, ëndërr...këso takimesh ndodhin vetëm në ëndërr

-Në këtë "çast filmik", sepse veç në filma ndodhin këso gjërash, do të doja të mos i përmendim të kaluarat, se do të duhet të hidhemi për dritare të trenit! - foli Lejla.

-E përse, Lejla? Koha e kaluar s'kthehet, ama të kujtosh kohë të bukura, s'ka gjë të keqe...Pastaj për të ardhmen, kjo s'ka rëndësi – foli Leoni.

-E kaluara s'bëhet e ardhme, Leon!

E kaluara. E ardhmja?

Hendeku midis.

Dy ish të dashuruar, pa pritur e kujtuar, në tren. Në një udhëtim natën i cili do të përfundojë në qytetin e parë të madh. Pastaj? E kaluara mbetet e kaluar, pa të ardhme, nëse udhëtarët vazhdojnë në drejtimet e tyre. Këtë e mendonte Leoni.

-Më mirë të mos ishin takuar pas kaq vitesh.- foli Lejla

-Të dëgjosh për të kaluarën time pas ikjes nga qyteti, është një rrëfim që duhet ta dëgjosh, Lejla.

-Nuk di për të kaluarën tënde, por çka mund të të rrëfej unë për të kaluarën time që s'është për t'u lavdëruar.

-Atëherë...ç'na ka mbetur tjetër? Nëse dikur s'kisha guxim të ta them, sot s'kam çka humbë...

-Por ti s'din asgjë për mua...

-Nëse ajo që s'di s'është pengesë për një fillim të ri...as që më intereson gjë tjetër...

Një udhëtim që shkonte drejt agimit të ditës së re, me dy udhëtarë që dikur kishin humbur njëri-tjetrin, një tren që bartte regrutët e rinj ushtarë të afatit të tetorit, kontrabandistë që shkonin për të blerë xhinse në Triestë, kurbetçinj që ktheheshin përsëri në mërgim pas disa ditë qëndrimi në vendlindje ku kishin ndenjur si në ferra...mund të mbyllej me një përqafim çmallës.

E RËNDA

Dasmë fshatare, bukuria përrallore e nuses, krushq e krushka, këngë, valle, doke e zakone..., ku fillon edhe mbaron ahengu? Këngët e gjata që përcillen me defet rethepërqark me çimpare teneqeje, vashat dridhen e përdridhen, ushton shtëpia, mëhalla dhe i gjithë fshati në valën e derdhjeve atmosferike dhe të gëzimit të dasmorëve. Bajrakët stolisen me lule të freskëta dhe zbukurime të tjera, në maje vihet një mollë e madhe dhe e kuqe në të cilën vihen monedhat. Tytat e revoleve skuqen nga krismat, veshët të ushtojnë nga jehona e tingujve, një qejf i lumturisë shpirtërore. Çdokush këtë atmosferë e ndjen në mënyrë të veçantë, sidomos dhëndëri dhe e tërë familja e tij. Çardaku s'merr frymë nga gratë, nuset dhe vashat e reja të këndellura mu si ato mollët e rralla në majën e degës. Kënga hidhet e përdridhet gjer në kupë të qiellit. I këndohet dhëndrit, i këndohet nuses së re që po vjen nga fshati tjetër, në çdo varg përmendet emri i tyre, të cilët në këtë ditë të bukur do të lidhin besën se do të ndajnë mes vetes çdo të mirë dhe të keqe, që do t'ua ofrojë tash e tutje jeta e re bashkëshortore. Nemen e përqeshen ata të familjes së nuses. Lavdërohen e bekohen ata të familjes së dhëndrit. Kështu e do atmosfera e dasmës. Ju bëhet qejfi të gjithëve duke ia filluar prej atij më të largëtit të familjes e gjer tek foshnja që luhatet në djepin e shtëpisë nga gjyshja plakë, e cila me kënaqësi të

madhe sodit herën që është e mbjellë në shpirtin e të gjitha këtyre që janë mbledhur në këtë aheng të madh familjar.

Sigurisht në këto momente gjyshja sjell ndër mend të kaluarën e saj.

"Sa bukur, sa madhështore është kjo ditë, lumë këta që gëzohen e s'duan t'ia dinë për asgjë tjetër. Po ç'pashë unë e mjera, gjatë gjithë këtyre viteve që më kaluan. Një ditë të bardhë nuk e jetova me këta sy të verbuar. Ah, të mallkuarit sy, përse bash tash t'më verbohen, për dikë jeta e dënon pa pikë faji. Ja që edhe unë jam e dënuar, po përse, a të pakta qenë ato në jetën time! Lumja unë e lumja që e arrita këtë ditë që të gëzohem në këtë moshë. Lumja ajo nuse që po martohet në këto kohërat e bardha, sot s'ka të kërcasë pushka për të marrë gjakun dhe hakun, s'ka të mbeten të veja nuset e reja për pak e për shumë, prandaj moj bijë, mos qaj kur të nisesh për këtu, se s'je duke ardhur në shtëpi që ka gjak për të derdhur e hak për të marrë, ka vetëm këngë gëzimi e hare, burrin e ke të mençur, s'ia ka hakun kujt, fjalë të keqe s'ka lënë me askënd. Gëzohu moj bijë, fshij ato lot që të rrjedhin që e lëshon shtëpinë ku ke lindur dhe ku je rritur, e ku po i len babë e nënë, mos lësho lot bija e nënës, por le të të buzëqeshë zemra sëbashku me zemrën e re. Po t'më pyesësh mua, plakën e mbetur, çka s'do të dëgjosh për dasmat e kohës sonë, vetëm mjerim dhe trishtim, në vend të tupanëve kërciste pushka, revolja, thika dhe këmesa, në vend të këngëve derdheshin lotët e vajtimit, plumbi i

kobshëm e rrëmbente dhëndrin e ri, nusja e re kthehej për vëllain e tij të martuar me fëmijë, apo i jepej ndonjë vocërraku që s'dinte se ç'është ajo nuse dhe duhej pritur burrin gjersa t'i rritej!" – Nisën lot t'i rrjedhin faqes së rrudhur nga e kaluara e trishtuar.

Në skajin tjetër të dhomës dy gra bisedonin në mes vete.

-Jo moj s'kam djalë kam vetëm pesë vajza, ja, kjo është ajo më e madhja, në disa vende ma kanë kërkuar por që ajo s'po pajtohet. Eh moj motër e dashur, sot që kanë ardhur kohërat, e paturpësia pëllet vetë.

-Sa vjet i ka? Mashalla, qenka si sorkadhe, kanë të drejtë ata që i çojnë mësitët, qe, besa, moj shoqe, s'di ç'të them, ke të drejtë, flasin vetë sot. Po ç'na gjeti ne që s'folëm, a mos na ndodhi gjë e keqe, jo, shkuam në derë të huaj me faqe të bardhë. Po a mundesha të hapë gojën, babën që kisha ma këpuste kokën si të pulës, kurse sot, kanë gjetur dhe po luajnë si duan vetë.

-Të preksha për të mirë, beli kështu është, po kujt t'i thuash, bijës time që s'do të dije për martesë pa e parë djalin me sytë e saj? Mjerët ne në ç'kohë jetojmë, na ka mbuluar kijameti.

-Kur erdha në derë të huaj, vjehrrën e kisha të vështirë, e re isha, aq i kam pasur, katërmbëdhjetë për pesëmbëdhjetë vjet, burri i vjetër shumë më i vjetër se unë, por çka, një fjalë e keqe s'm'u dëgjua. Natën e parë kur erdha, më mbyllën në dhomë, vetëm qaja, po kush çante kokë për mua të mjerën? Eh, kur u hap dera, hyri

brenda i mrrolur sikur t'ia kisha vrarë babën, zjarr dhëmbët me gjithë sytë i qitnin, nisi t'm'i këndojë rregullat e martesës, duhesha të them vetëm po, po, asgjë tjetër. Kur ramë në shtrat, më shtrëngonte me sa fuqi që kishte, thashë me vete se do t'më ndalet fryma në gjoks, nuk e dija se ç'donte të më thoshte, përse ky njeri po m'i zhvishte rrobat, e sot këto gjëra i mësojnë që në fëmijëri, ka plasë perdja e njeriut dhe e femrës, nëpër gojë mbajnë turlifarë fjalësh të turpshme.

Nuset e reja të mbështetura për muri secila më e re dhe më e bukur se shoqja, e vjehrrat e tyre përkarshi krenoheshin me rejat e tyre të paluara. Secila me sy të mbyllur përkujtonte atë ditën e saj kur ishte bërë nuse e re dhe që duhej të shkojë te burri një herë e përgjithmonë. Në këndin e murit ishte e paluar një nuse e re, dukej se kishte qenë mjaft e bukur por që sot jo, fytyra e saj e re tashmë kishte filluar të venitet të zbehet, qante me lot të fshehur që të mos ia vërejnë vajzat. E mjera, e përkujtonte ditën e saj.

"Ah babë i pamëshirshëm, më kishe bërë vetëm të vuaj pa parë ditë të bardhë si në rininë e shkurtër, si në martesë. Për ty kisha qenë vetëm një rob për të shitur, asgjë tjetër! Kishe pasur shpirt të zi si vetë lakmia jote, më shite për para! Kurrë hajrin mos ua pafsh, as në këtë, e as në atë botë, varri t'u shembtë si m'i shembe ëndrrat e vajzërisë!" – I ra të fiktë duke u plandosur për dyshemenë e dhomës. Menjëherë vrapuan për t'i ofruar ndihmë, nëpër dhomë ia filloi një pëshpëritje e fortë.

-Ç'e e gjeti moj, kush është? Ajo që e shiti i ati?

-E gjora, një ditë të bardhë s'pa me sy!

-Asaj nuses që e kanë blerë i ra të fiktë, oj vajza, ndihmojini të mjerës, edhe ju e keni të gjitha fajin, e dini se nuk qëndrohet gjithë ditën në këmbë e t'i dëgjojnë nëmat e juaja. Ah, s'ju bie ndër mend se edhe ju një ditë do të shkoni nuse.

-Do të shkoj, moj hallë, kush tha që s'do të shkoj, por kështu jo të shitem si lopë në treg. Po të dija se kjo do të më ndodhë, besa qe qafën, këtu para jush do ta pres, s'e lë pa u hedhur në pus e të mbytem.

E shpunë atë të ngratën në një dhomë tjetër dhe atje me ujë ia kthyen shpirtin.

-Kam dëgjuar se njëra motër ka ikur nga shtëpia dhe ende s'e kanë gjetur. Luajnë fjalët se ka shkuar në qytet dhe atje e kanë fshehur disa vajza edhe me to shkon në shkollë, thonë se është në shkollën e medicinës.

-Lumja ajo, lumja, kryesorja ka për të jetuar si duhet, e jo të bëhet skllave e burrit dhe mall për tregti.

-I lumtë, paska qenë trimëreshë, po si e merr një që ia do shpirti dhe zemra, e jo kështu si të duan të tjerët, si t'ju vijë këtyre për qejfi.

-A bëre më mirë, si e ndjen veten tash të na falësh, e di si jemi ne vajzat dhe ti vajzë ke qenë dhe din se si e kemi zakon nëpër dasmat tona.

-Oh, moj motër e dashur, e di dhe s'ua zë për të madhe, të reja jeni edhe jetoni ashtu si duhet, edhe unë jam e re por mallkojeni rininë time, se një ditë të bardhë

nuk pashë në derën e atij të pashpirti, në derën ku linda, ajo më kishte nemur për tërë jetën. Përse? Për shkak se e doja me gjithë zemër, për atë më nemi, ajo e mallkuar qoftë me zjarr e pasha të mbuluar! ...

....

Gjyshja pas disa muajve vdiq nga pika që i ra në zemër, edhe kufomën e saj e varrosën në varrezat e vakëfit. Së shpejti u bë edhe dasmë, kjo në të vërtet s'ishte dasmë me gazmend por ishte një vajtim, motra më e madhe e Hasës u martua atje ku ishte e folur...

Pas një viti doli edhe motra e ndërmjetme, ajo shkoi atje ku e dhanë kushërinjtë e sajë, ndërsa më e vogla shkoi atje ku vet dëshiroi martesa lindi si shkak i dashurisë.

Ilmka e zbehur dhe e thatë mbeti me të renë dhe të nipin e vogël.

-Hatë, bija ime, kam ardhur të të marr, pasiqë këtu s'ke kujt t'i qëndrosh, ka plot vende dhe djelmosha, më dhimbsesh sepse je e re dhe s'kam dëshirë që të të ndodhë diçka e keqe, s'dua që të vuash me të birin jetim, Hasës së vogël i duhet një babë!

-Jo baba këtu më dhe, këtu do të vdes pranë vjehrrës dhe të birit tim të dashur që më mbeti jetim me dëshirën e zotit të madh e mëshirues ndoshta do të dojë fati e të na ndihmojë, nga kjo derë s'kam për të dalë përveçse të më mbartin katër veta në varr!

Vejushka e bukur. Kështu e quanin djelmoshat e fshatit, kur kalonte rrugës e vështronin me sy përbirues,

por kjo as që ua vente veshin. Sëbashku me të vjehrrën i kryente punët, i kishin kushërinjtë por ata s'u vinin në ndihmë sepse e patën kërkuar Hatën që ta kthejnë për një djalë të ri në atë shtëpi. Mirëpo Hata ua preu në trup shkurt.

-Jo, me ditë se tashti më rrëmben vdekja, kjo le të jetë hera e fundit që po më hyni në pragun e shtëpisë, kaq, mos të bëhet më e madhe, ju lutem ta lëshoni këtë vatër të bekuar nga mosmëshira e zotit.

Jo vetëm që u hidhërua me kushërinjtë e të shoqit, por dhe me ata të shtëpisë së vet. As vëllezërit s'i vinin ta shohin, as babai, edhe ajo më e keqja, as e ëma, që aq shumë e kishte dashur në fëmijëri. Dashuria s'kishte pushuar edhe pas martesës por tash përnjëherë ndodhi ajo më e rënda dhe më vështira. Vjehërr e re në gojë të njëra tjetrës hanin, përkundër të gjitha këtyre që ndodhën ishin të lumtura dhe të gëzuara kur shihnin se Hasa i vogël po rritej dita ditës, çdo rreze e artë e diellit që ia përkëdhelte fytyrën fëmijërore të ëmbël, sidomos kur buzëqeshte ia hijeshonte saqë dukej si një princ legjende që rritet në pallat me të gjitha të mirat e jetës.

U afruan të korrurat, dhentë i patën shitur pasi s'kishte kush të kujdeset për to, kështu u mbështetën te bujqësia, atë tokë që e kishin mund t'u siguronte të ardhura të mira, pasi ishin shumë anëtarë. Për çdo ditë, re e vjehërr shkonin në fushë për të korrur të mbjellat, me to shkonte edhe Hasa pesëvjeçar të cilit gjithmonë i shkonte pas qeni. Kusi besnik i plakur s'ishte më i

hijshëm si përpara, por megjithatë u shkonte prapa. Bukën gjithmonë e merrnin me vete si për drekë ashtu edhe për mëngjes, ndërsa mbrëmjen e hanin në shtëpi, bukë thatë me ndonjë lugë gjizë ndërsa Hasës i jepnin ndonjë copë djathë.

Ditët po kalonin e vjeshta u afrua, në fushë kryheshin punët e fundit të verës. Hata kishte shkuar në çezme për të mbushur ujë të ftohtë e çezma gjendej në shesh të fshatit, aty ku mblidheshin fshatarët dhe bisedonin për ngjarjet e ditës edhe për shumë gjëra për të kaluar kohën. Kur kalonte andej pari Hata me Ilmkën krah për krahu e me dorën tjetër duke e mbajtur Hasën e vogël, si ishin duke biseduar qofshin ato gra apo burra, do ta ndërprisnin bisedën dhe do të shikonin nga këto dyjat, dhe secili apo secila mendonte në vete diçka në lidhje me këto dy gra të varfëra dhe të shkreta pa burrë në shtëpi. Me shtambat në dorë u afrua ta mbushë me ujë, një grua deshi t'i folë, por kjo s'i bëri zë dhe as që e shikoi dhe kokulur kryente punën për të cilën kishte ardhur gjer këtu.

-Nusja e Hasës për të parën herë sot kishte ardhur të mbushë ujë në Çezmen e Madhe.

-Po moj e gjora, vjehrrën e ka të sëmurë, s'kam parë as s'kam dëgjuar për ndonjë grua si kjo, hallall i qoftë qumështi që e ka pirë.

-Të pakta janë këto, femrat e mira s'rriten në degë!

Hata pasi i mbushi shtambat, u nis për në shtëpi, sa kaloi vijën e ujit sytë i ndeshën në katër sy të zgurdulluar

që e shikonin me një buzagaz ironik, e turpëruar pa masë u skuq duke e ulur shikimin shqetësues për toke dhe përbrenda i vloi një neveri antipatike për këta që e shikonin me kaq poshtërsi. Me të shpejtë vajti në shtëpi, i dha të pije pak ujë të vjehrrës së shtrirë në shtrat që dergjej qe një javë dhe sa më tepër ligështohej në trup, i ligështohej dhe shpirti. Sa e sa herë nën dritën e dhomës qenë ulur për të vajtuar si dy qyqe të nemura nga pafatësia dhe mjerimi.

Punët mbetën në gjysmë, një familje e lagjes u erdhi në ndihmë, i kryen të gjitha ato që duhej për një stinë siç ishte vjeshta edhe dimri. Urimet s'kishin fund, falënderimi ishte i vogël në këso rastesh.

Erdhi vjeshta shirat nisën këngën e tyre...

Në dhomën gjysmë të errët kuvendonin, kurse Hasën e vogël e kishte kapluar gjumi dhe po flinte si qengj në shtratin e butë.

-Eh moj Hata ime e dashur, a thua e ka gjetur dikë tjetër ç'na ka gjetur ne? Kemi mbetur tri trupa të thatë, a thua do të marrin fund ndonjëherë këto mjerimet tona?

-Po si jo, moj nënë e dashur, si jo, edhe ne një ditë do të shohim një ditë të bardhë!

-Pas vdekjes time ndoshta po, paskemi qenë të nemura moj bijë.

-Si të nemura, nënë, kur askujt s'i kemi bërë gjë të keqe, përse të nemura, jo, s'jemi të nemura për tërë jetën, oj nëna ime e dashur, jo s'jemi, do të shohësh se sa të

lumtura do të jemi, vetëm le të ketë shëndet dhe jetë të gjatë Hasa ynë i dashur.

-Jo, unë vdekjen e kam afër, në shpirt po ndjej një plogështi të madhe, i tërë trupi po më dhemb, këmbët më janë këputur e më janë tharë.

-Hë, moj nënë, mos thuaj kështu, po të vdiste njeriu aq lehtë, do të ishte një mrekulli, por e keqja është se ky i bekuari shpirt s'del aq lehtë.

-Sa rehat fle Hasa, shihe... Eh, biri i nënës, ku je tash, a thua atje ku gjendesh ka vuajtje e mjerime, a thua se të shkon mendja për të ëmën, për nusen e re dhe për birin e dashur që dita ditës po rritet e po bëhet më i madh e më i bukur, sa fort kishe dëshirë të të lindë djalë. E të lindi, por ti sot je atje prej nga s'mund të kthehesh dhe të shohësh të birin tënd që po rritet e po hijeshohet si ajo molla në maje të degës që e zbukurojnë rrezet e diellit. – Ia filloi të qajë.

Kaloi edhe kjo natë vjeshtore...

Nisi të bie bora e parë, ra aq shumë të natë saqë vështirë ishte të dalësh jashtë sepse të ftohtit ta ngrinte gjakun. Dy silueta shkonin rrugës në një heshtje të madhe, hera - herës shkëmbenin ndonjë fjalë.

-Vejushka sigurisht është e zgjuar tash dhe ëndërron për ndonjë mashkull se si ai ia shtrydh trupin si limon në shtrat...

-Ha-ha-ha, sa mirë t'u kujtua, çka thua a t'i shkojmë në shtëpi, a!

-Po ku kujtove ti se po shkojmë, a te dhentë, or' budalla, kush shkon atje të ngrijë në këtë të ftohtë pasi kemi ku të ngrohemi.

-Vallahi, kur më kujtohen ata sytë e saj, gjumi s'më zë tërë natën edhe nëse më zë, patjetër në ëndërr e shoh atë grua të bukur por të vejë.

-Shiko, afër shtëpisë së saj jemi, çka thua, a je i guximshëm për t'ia shtrydhë gjinjtë asaj që shpirti i digjet flakë për dorë mashkulli, apo jo?

-Si jo, ore, vetëm përpara, por shiko, duhet të kemi kujdes mos të na hetojë kush, se përndryshe...!

Hynë oborrit teposhtë si vjedhës, Kusi i lodhur, të cilin edhe më shumë e kishte lodhur pleqëria, po flinte nën hajat. Me kujdes u ngjitën shkallëve, arritën në çardak, iu afruan derës prej nga dukej një dritë e vogël që po delte një gjase të vogël. Nisi t'u vlojë një frikë përbrenda, filloi trupi t'u dridhet jo nga ndonjë gjë tjetër, por nga poshtërsia e pashpirt, si s'u pushoi zemra në atë vend por po i lente që ta hapin derën e kësaj dhome, ku brenda po i mbronte nga të ftohtit tri trupa të thatë e të vetmuar.

E hapën me kujdes derën dhe hynë brenda. Ilmka s'po flinte por nga frika zëri i humbi dhe trupi iu ngri në vend kur pa këta dy veta që e patën shikuar Hatën me aq poshtërsi të paturpshme te çezma e madhe.

-Shiko moj plakë, vetëm po bëre të vetmin zë, do të shkosh në atë botë sëbashku me të nipin dhe të renë e ve... – u kërcënua i pari, ai që iu afrua Ilmkës.

-Dëgjove po nxore një fjalë, të shkoi çdo gjë në botën tjetër. Mos kij frikë se s'do të bëjmë gjë, vetëm kemi ardhur të ngrohemi pak, se po bën të ftohtë jashtë. Ku të shkojmë të ngrohemi, thashë, le të shkojmë te vejushka jonë, ajo e ka trupin që i digjet si flakë, dhe atë djegie ta ndajmë së bashku! – Shkoi e iu afrua shtratit me thikën në dorë. Sa bëri t'ia shpalojë jorganin Hatës, Kusi ishte zgjuar dhe e kishte ndie erën e pakëndshme që po vinte në këtë shtëpi, me të lehura çartjeje, u ngjit shkallëve si plumb. Hata me të dëgjuar lehjen i dha një shtirje këtij që ia kishte vënë thikën në fyt, qeni si ndonjë rrufe e zjarrtë, iu gjuajt në gjoks atij të parit, kurse ky i dyti ua mbathi këmbëve duke u zhdukur në errësirë me aq rrëmbim, saqë këmbët s'i zenin në tokë. Por i pari arriti ta godasë me thikë qenin, duke e plagosur rëndë, por vetë edhe ai ua mbathi këmbëve pas shokëve të vet...

Shtëpiaket e trishtuara ia nisën të vajtojnë me të madhe kokë për koke mbi qenin e përgjakur, i cili po jepte frymën e fundit. Në këtë natë po vdiste si një hero kundër të këqijve, sepse bëri një vepër të madhe duke mbrojtur nderin e shtëpisë dhe të Hatës. Kusi vdiq para se të zbardhë drita, ndërsa Ilmka andej nga mesi i ditës, dha shpirtin që përjetoi shumë dëshpërime në jetë.

Vetë Hata e varrosi, vetë Hata me të birin e qau, vet Hata dhe Hasa ia hodhën grushtin e fundit të dheut mbi varr. Qanë e vajtuan te varret e Zabelit të Madh, qanë për të gjithë, për Hasën, bariun e ri që e goditi rrufeja, qanë e vajtuan për vjehrrin që vdiq duke e kërkuar të birin, qanë

e vajtuan për të gjyshen e Hasës, qanë e s'pushuan për të vjehrrën shpirtmirë që u bëri ballë të gjitha këtyre trishtimeve që ndodhën brenda një kohe të shkurtër...

I tërë fshati fliste për këtë nuse të re, i tërë fshati nëpër gojë kishte emrin e kësaj trimëreshe të pashoqe, e cila edhe qenin besnik e varrosi me nderime të një shpëtimtari të nderit familjar.

Përkundër këtyre të gjithave, tymi s'u ndal të tymojë në këtë shtëpi të nemur. Një ditë gjersa bora po binte pullazeve nga shkrirja, hyri në dhomë ku ishte mbyllur natën e parë me të shoqin që e deshi shumë dhe filloi t'i shpalojë plaçkat e pluhurosura, pasi që s'kishte pasur forcë të hajë në këtë dhomë, ku për herë të parë e shijoi shkëndinë e dashurisë, kërkoi sa kërkoi dhe më në fund e gjeti atë që e kërkonte. Nga fundi i arkës qiti një revole të bardhë si akulli, ia dinte rregullat pasi shpeshherë e kishte parë të shoqin se si e rregullonte pasi e pastronte, iu kujtua se si njëherë moti e kishte pyetur, përse i duhej kjo!... Në vesh i kumbuan fjalët e Hasës.

-Mua ndoshta s'do të më duhet aq sa do të duhet ty, fisnikja ime e dashur.

-Përse të më duhet mua, unë jam femër?

-Pikërisht për këtë shkak, po e përdori femra me të drejtë, i lartësohet emri më tepër se burrit. – Duke qeshur ia tha këto fjalë.

E kapi me dy duar se iu duk e rëndë, dhe pasi e pastroi bukur mirë, e "repetoi" dhe e la anash. Nxori një palë rroba, e këto ishin poashtu të Hasës që i kishte

veshur ditën që u pat bërë dhëndër. I veshi, i vinin tamam për trupi, mori gërshërët dhe i shkurtoi pak flokët sa të mund ti rregullonte që më lehtë t'i mbledhë nën kapelë nën plisin e bardhë.

U zbulua se një ditë dy të rinj i kishin hyrë në mes të natës në shtëpi por s'dihej kush janë ta.

S'lejoi Hata trime të përhapet kjo poshtërsi, si një mashkull doli në shesh si një mysafir u paraqit në fshat, u ul edhe po bisedonte me disa burra të shtirë në moshë.

-Prej nga të kemi more djalë i ri?

-Eh, mor' xhaxha, më mirë mos më pyet se po të ta tregova të kaluarën time, do të thuash se më mirë është të vdes se sa mbi dhe të rroj, por që s'po më vdiset...

-Thërret qëtash vdekjen, i ri je more birë dhe duhet të jetosh se këto ditë s'kthehen më aq sa kthehen ata që janë nëntokë!

-Po, xhaxha, ashtu është, ke të drejtë.

-Por përse sytë i ke aq të skuqur, a mos je pa gjumë?

-Po, tre net me radhë sytë s'i kam mbyllur. Ata dy të rinj, të këtij katundi janë?

-Po, përse po pyet?

-Jo për ndonjë gjë, veçse po flitet, kurse mua më duket se i kam parë diku, më duket fytyra të njohura dhe kam dëshirë t'u them diçka. Më falni se po largohem pak.

U nis drejt atyre dyve që sa kohë pa ndërpre po i vështronte dhe po përkujtonte atë skenë të trishtueshme të asaj nate kallnori. Ata ishin mbështetur për murin e çesmes dhe po bisedonin me dy të tjerë, sytë e skuqur të

Hatës nga tymi për të fituar një ngjyrë të zeshkët në fytyrë u afrua tek ata.

-Më falni që po ju pengoj, desha t'ju pyes për një gjë, nëse doni të më ndihmoni.

-Përse jo?- u përgjigj i pari të cilit iu shtua kurreshtja.

-E dini çka, unë jam i largët, s'jam i kësaj ane, por po e kërkoj një shok timin, sëbashku kemi kryer afatin ushtarak. Hasë quhet, e dini se ku banon, e di se është i këtij fshati.

-Oh, kjo është një punë e lehtë, vetëm se ai ka vdekur, shtëpia i ka mbetur vetëm me vejushkën e tij të bukur, e ajo bre vëlla s'pranon mashkull në shtëpi t'ia shtrëngojë pak ato të butat si dy molla verore.

Të gjithë ia nisën të qeshin, qeshi edhe ky djalosh zeshkan, por që buzëqeshjen e tij e përfundoi me nxjerrjen e revoles së bardhë si bora që t'i merrte sytë.

-Përsërite edhe njëherë atë që e the, gjysmën ti, gjysmën ti tjetri, ndërsa ju të tjerët qëndroni aty ku jeni, se përndryshe ju mori plumbi. Hë, fol, bërtit, por me zë të lartë, le të të dëgjojnë të gjithë këtu, fol se ta shpërtheva kokën!

-Shtëpia i ka mbetur vetëm me një vejushkë të bukur...

-Mjaft! A dëgjuat o ju të dashur fshatarë! Ti vazhdo!

-Ajo s'pranon mashkull t'i afrohet në oborr e lëre më në shtëpi, t'ia shtrëngoje gjijtë e butë si dy molla verore....

-Mjaft e dëgjuat edhe këtë! Këta dy një natë dimri i kanë hyrë në shtëpi shokut tim të ngushtë, për t'ia çnderuar të shoqen, e cila ndenji në shtëpi pranë të birit

dhe vjehrrës, e cila vdiq të nesërmen pas tronditjes që përjetoi për shkak të këtyre dyve që sot do ta paguajnë shtrenjtë atë poshtërim!

Hata tha këto fjalë me aq zë të lartë saqë të gjithë u shtangën dhe mbetën si të gurëzuar, gratë dhe vashat që ishin duke larë në çezme u afruan aty, i shikoi të gjithë me radhë, u nis drejt këtyre dyve edhe ua shkrepi me revole duke i lënë për toke të pafrymë.

-Tash të gjithë mbështetuni për këtë murin e çezmes edhe mos gaboni ta ktheni kokën se ai që do ta kthejë plumbi do ta rrëmbejë, edhe ju moj motra por mos kini frikë nëse s'lëvizni vendit s'ka për t'ju ndodhur gjë.

Të gjithë vepruan ashtu siç u urdhërua, kur vërejti se s'po e shikonte kush u largua dhe kur u mblodhën fshatarët e tjerë, i gjetën të mbështetur për murin e Çezmes së Madhe, ndërsa më larg tyre dy kufoma të shtrira përtoke...Kjo ngjarje nuk u harrua për shumë vite, sa e saherë erdhën xhandarët e krajlit që të hetojnë këtë krim, siç e quanin ata, por fshatarët morën krejtësisht një qëndrim tjetër ndaj kësaj vrasjeje, thoshin se një i panjohur, një shok i Hasës, kishte dëgjuar se një natë dimri këta dy i kishin hyrë në shtëpi për t'ia çnderuar të shoqen e ve. Policët disa herë kërkuan të flasin me Hatën, por kjo s'pranonte të flasë edhe ata u shporrën pasi që askush s'e kishte parë se kush kishte qenë vrasësi dhe prej nga kishte qenë ky njeri. Kërkuan se kush kishte qenë shok i ngushtë me Hasën në ushtri, por që ky ende s'e kishte pasë të kryer ushtrinë, ishte martuar para se të

shkojë ushtar. Kjo vrasje mbeti një enigmë e pazgjidhur dhe shumë e thellë dhe e mësheftë. Në të vërtetë, ky vel misteri për fshatarët, ishte vetë drejtësia e ndershme e cila dënon çdo padrejtësi, që ndonjëherë në mënyrën më makabër i hakmerret të padrejtës, nëse ajo mëton t'u bëjë keq njerëzve.

Hatës i shkëlqente fytyra, kalonte me krenari mespërmes fshatit, s'kish njeri që mund ta shikojë drejt në sy se ia merrte mendtë, gratë gjithmonë e përshëndetin por kjo ecte përpara e qetë dhe e tërhequr në bukurinë e saj.

NJË UDHËTIM I GJATË NË ËNDËRR

Një ambient i çuditshëm, shumë i çuditshëm. Një kodrinë e gjelbëruar me një bar të gjelbër ngjyrë të mbyllur. Kjo kodrinë me shumë brigje merrte një pamje të shkallëzuar, çdo breg i ri kishe atë nuancën e vet, lloj-lloj ngjyrash spektrale. I shtrirë sipër barit asgjë s'mendoja. Më vinte çudi kur i shihja ato brigje se si rënkonin.

-Ndihmë, na shpëtoni! Ju lutemi për ndihmë!

Ndihmë, po ku, prej kujt, prej nga!? Këto fjalë u bënë një me ushtimën, e ky rënkim bëhej sa më i vështirë dhe sa më i rëndë për ta dëgjuar, veshët filluan të më buçasin.

-Tak-tak-ku-ka-pik-pok-tik-tok-la-la-ko-ka-la-la-tik-tak-tik-tak...U ngrita të shoh se ç'po ngjante në këtë lëndinë gjelbrimi, që e kishte ngjyrën e asaj kurorës që e çojnë në varrezat e heronjve, apo të ndonjë të vdekuri që e keni dashur së tepërmi por që u ka braktisur papritur. Ato pika binin poshtë vetëm, kur u ngrita të shoh, ajo me të vërtet ishte një humnerë varri, skeletet nga çdo anë dukeshin si stallakhitë, një lëng i zi që e quanin "ari i zi" si gjarpër kalonte duke i përshkuar edhe ato eshtra. Këtu luhej simfonia më e tmerrshme që m'i shtiente ethet në palcë.

-Ti na rrëmbeve mor lëng i zi! Për të gjitha ti je fajtor, po, ti je fajtor për të gjitha ato krime që u bënë në shkretëtirën e thatë pa pikë lëngu që ta shuan etjen e

robërisë! Rrrëëëmmmbbbeeevvveeee! Lëëënnnggggëëëiiii zzziiiii! Tttiiiii jjjeee fffaaaajjjtttooooorrrr! Pppëëërrrrr kkkrriiiimmeeeeetttt eeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeee shshkkkrrreeetttëëëtiiirrrëëëëëssssssss sssssssssëëëëëëëë rrrroobbëëërrrriiiissëë!...

Vazhdonin këto refrene që ta therrnin shpirtin. Ngado të kthehesha, e dëgjoja këtë simfoni rënqethëse. Kushedi se çfarë historie përmbanin në vete këto fjalë të kësaj simfonie me qindra viollonçella, kontrabasë e violina... Por ç'ishte në realitet kjo!

-Ju lutem lëshomëni, dua të shkoj!

Jo, s'kishte rrugë këtu, s'ekzistonte asnjë rrugë përveç të asaj që është e humbur në pluhurin e harresës tragjike. Kishte një lum kjo kodrinë e shëmbuar ku qëndroja si statuja e një shekulli të gurit.

-Sodoma e Gomora! – Brita pa ia ditur kuptimin kësaj që vetë e shqiptova pak më parë, gjersa isha i gurëzuar nga një zanë mali. Zëri i saj jehonte duke ia dhënë atë versionin e pëlqyeshëm për dikë. Për kë ka apo s'ka logjikë?

Jo, unë nuk duhet të qëndroj në asnjë mënyrë në këtë shkëmb të mprehtë. Mendova se isha në lendinë, ndërkaq paskam qenë në greminën e një shpelle të ndërtuar me eshtra! Ku gjendem, a thua ka ndonjë rrugë që del në botën e bardhë, apo s'ekziston asnjë! Qe, edhe zëri ka filluar të më shterret, e kjo që është përpara sikur s'ka fund të mbarojë diku në ndonjë qoshe apo në ndonjë rrugicë të vogël...

Ngado që të kthehesha, vetëm një lëng dhe një baltë e gjallë e cila vetëm priste këmbën ta vë, që të merrte fund gjithçka e të tretesha si akulli në zjarr. Nisa të ngjitem me gishtërijtë nëpër do rrathë prej shkëmbi. Herë në maje të shkëmbit ku më shkundte era e fortë, herë gjendesha në këtë shpellë të errët si ferr. Ç't'i them kësaj, djersët më binin si pika të mëdha, çdo pikë e lëshonte atë tingullin e vet: "Tak-tak -tak".

-Ku ka këtu ndonjë pikë? Sikur të më përqeshte dikush nga poshtë "Ku-ka, hi-ha, kuuu-kaaa"!

Me të vërtet çudi, njerëzit e vdekur s'flasin por këta flitnin edhe atë me zë të qartë. Sepse ata, po, pikërisht skeletët i hapnin nofullat e nxirë nga balta, kurse vetëm dhëmbët lëshonin një bardhësi. Por që kjo bardhësi e bënte atë pamje më të tmerrshme se sa dukej errësira.

-Pika ju raftë syve të mi që i shikojnë këso dhëmbësh të mëdhenjë. "Pik – pok, tiiik - toook!

Frika e madhe tashmë kishte depërtuar në damarë si rrëmujë atmosferike kur e dridh sipërfaqen e oqeanit në mes të natës. Në tërë atë sipërfaqe, vetëm një lundër e vogël shkundet e përplaset pamëshirshëm.

Ku gjendem, pyes veten edhe një herë. U drejtohem skeleteve me qortimin se vetëm nofullat dinë t'i hapin, asgjë tjetër. "La la la kooo kaaa laa laaa".

-Çfarë qeshje të çuditshme që keni ju, skeletet e gjymtë. Qeshja juaj vetëm neveri dhe frikë ka në vete. Unë do të dal prej këtu, por ju keni për të mbetur këtu

gjithmonë gjersa t'ju shkatërrohet edhe atomi i fundit i kalciumit!

Gishtërinjtë me një forcë të madhe ngjiteshin nëpër ato rrathë të forta, shkova gjer në një farë vendi kur e ktheva kokën të shoh, isha në një gurë më të vogël se ai i mëparshmi.

Me të vërtetë a jam në vete, apo jo? Ç'do të thotë kjo, herë atje brenda, në atë shpellë të tmerrshme gjendem, e herë në këtë lëndinë, në majë të këtij shkëmbi. Sa bukur do të ishte kur kjo pllajë të gjendej në ndonjë vend tjetër.

Një murmurimë erdhi nga qielli dhe një avull i dendur u përhap prej poshtë, ku dilnin gjuhë zjarri. Tym. Sytë nisën të më dhembin edhe më fortë tek ngjitesha nëpër ato kate të pasigurta, sepse tash më s'ishin të forta por të buta si sfungjer. Në çdo shtrëngim dilte një lëng me erë mishi të shprishur.

-Gjak! Ç'është tash ky gjak që rrjedh prej këtu. Ah, sa gjakun e ke thithur moj shpellë e tragjikës së njeriut. Ti vetëm thithë, e s'ke të ngirë: "Tik tak, tik tak, tipik taaak"!-rrihte diçka përbrenda, sigurisht zemra ime. Po ti, moj zemër, që rreh kaq fortë, tregomë, rreh nga dhembja apo nga frika?

-Nga të dyjat -u përgjigj zëri që rrodhi nga brenda.

- S'është e mundur nga të dyjat!

-Mos u zgjat po kthe kokën anësh dhe shiko, por atë që do ta shohësh mos gabo t'ia tregosh ndokujt!-më tha zemra ime ngadalë e qetë, që të mos më dëgjonte kush.

Gjaku rridhte përmes gishtërinjve të mi, kur i shikova duart u bëra si i çartur. U hap një derë, zhurmën që e bëri hapja e saj ma tërhoqi vëmendjen. Dyer të trasha e të rënda, të gjata e të gjera, dy u hapën në një kohë, pas kësaj u hap një perde hijerëndë. Kur ktheva kokën të shoh skeletet, ata më s'ishin, i kishte gëlltitur terri i dendur, mjaft i dendur, gishtin para syve s'e shihje.

-Kthe kokën andej, se këtej s'ka asgjë!- fliste një zë i thellë dhe i trashë.

Kur ktheva kokën, vërejta një qiell me mjegulla të zeza, pas një reje dilte një hënë e çuditshme, rrezet e saj të forta ndriçonin atë pjesë pas asaj perde. Një kopsht i shkretë, plot merimanga, do lule të thata sipër tabuteve, varreza, hëna sa më shumë vinte dhe ndriçonte këtë kopsht të shkretë. Rrasat e kapakut filluan të lëviznin si ato këmbët e breshkës, dolën pastaj do silueta të veshura me vello të gjata e të zeza.

-Djalo! Djalo, shiko, por mos lëviz se përndryshe mbarove! – u dëgjua përsëri zëri, por këtë herë më foli me një kujdes të veçantë.

-Kam frikë, dua të dal prej këtu, jo, nuk dua të shikoj, ky është ballo i fantazmave që ngrihen në mes të natës dimërore dhe bëjnë ato ceremo...

Nuk munda ta përfundoj fjalën, sepse mu aty u dëgjuan përreth ca hapa të rëndë, fort mirë pashë se toka shembej përfundi, në çdo hap hapej një gropë e madhe, e s'dukej gjë, vetëm ato gropat që hapeshin, kur binte dheu teposhtë sikur lëshonin tinguj.

Eeeeee esssess firreer eses! Bum, bum, klithte dheu që pastaj shoqërohej nga një tupan i madh me bas të trashë sa t'i shtinte të drithurat saqë edhe toka e dheut shembej.

Mijëra këmbë marshonin, mijëra togje brohoritnin njëzëri. Veshët donin të shkuleshin vendit, kryqe e varreza, varreza e kryqe, kapakët ngjalleshin në këtë kopsht të shkërmuar nga flaka dhe tymi i mëparshëm.

Të gjitha ato kryqe u lidhën në një të vetëm, por që morën formë tjetër. Dy zeta të kthyera në kënde, marshuan dhe hynë në një kështjellë të vjetër. Ishte e pamundur të hynin në atë kështjellë e ajo t'i zinte.

-Është si s'është, mos mendo se janë të gjallë, ata qysh kur janë nisur kanë qenë të vdekur, thjeshtë thënë, pa shpirt. Këta janë ushtarët e ushtrisë së vdekur, djalo! Tash këta do të shkojnë në shtëpinë e përjetshme prej nga s'do të kthehen më. Vetëm kij kujdes, sepse i vetmi dëshmitar je ti, kuptove, ti do të kesh fatin të shohësh jetën e tyre brenda kësaj që na ushqen por dhe që di të na rrëmbejë. Kur të them dëgjomë mua, dëgjomë, se përndryshe mbarove. E di se ke dëshirë të dish se kush janë, por të tregoj më vonë...

-Prit, mos u largo, kam dhe diçka të të pyes...shkoi!

-Jo, s'kam shkuar, këtu jam. Të thashë të mos më pyesësh asgjë, vetëm shiko aty, është pyetja dhe përgjigja jote. Tash ngadalë nisu këtij kopshti e drejt një rrugice, ajo do të të dërgojë atje ku do të kërkojë pyetja jote. Hajt!

U nisa për një rrugice të ngushtë që kalonte përmes këtij kopshti të shkatërruar e të djegur nga kohë të vështira. Mendova: Kjo është sigurisht ajo që kërkoj.

-Ndoshta - m'u përgjigj zëri i panjohur

Ecja, por nga këmbët më dukej se qëndroja në një vend. Kur e pashë veten, qëndroja pranë një dritareje dhe sa më shumë i afrohesha asaj dritareje të myktë, ajo aq më shumë hapej. Brenda ishte terr brenda, kurse unë qëndroja i shtangur.

-Prit vetëm edhe pak!

Një ushtimë shurdhuese si e kuçedrës së ndonjë legjende të vjetër. Një dritë e kuqe dhe e nxehtë përnjëherë ndriçoi kopshtin. Kur ktheva kokën, kopshti u zhduk, rërë e imtë, drita e kuqe si gjaku reflektohej dhe i hapte ato dritat e saj të nxehta që të ngrinin temperaturën e trupit. Ato dy dyert e saj të nxehta vërtet ta rrëqethnin trupin. Ato dy dyer dridheshin si ndonjë letër e hollë që shërben për të mbështjellë duhanin e gdhendur me thikë të mprehtë. Vetëm dritë e flakë nuk kishte.

-Mjaft më shikove kësaj dere të madhe prej çeliku, tash shiko nga soditje pak më parë.

-Por këtu s'kishte asgjë përveçse errësirës.

-Ashtu të duket ty, por kthe kokën do të bindesh.

Gjer kur do të zgjasë ky mision, mendova në vetvete duke kthyer kokën andej matanë, në drejtim të asaj dritareje të madhe sa një shtëpi.

Nga drita e mëparshme dhoma e përmendur kishte marrë atë dritën e duhur, dukej çdo gjë brenda, madje edhe cikërrima më e vogël.

-Hyn brenda, ti i sheh ata, por ata s'të shohin ty, mos ki frikë. Hyra brenda dhe u gjenda në një sallon të gjerë, në fillim s'pashë asgjë, por në çdo hap të ri dilte nga një në skenë, e ndryshme nga ajo e para.

-A mos është ky teatër?

-Diçka më tepër, kjo është pasuria ime më e çmuar se çdo gjë tjetër, bëra një çap.

U hapën tri perde të kadifenjta. Në perden e parë - xhungël, binte shi i dendur dhe i rëndë, gjethe të mëdha, lisa të gjatë, nga çdo anë zëra shtazësh dhe shpezësh. Klithje, britmë, cicërimë, mjaullima, turfullitje me hundë, shushuritje, kërcitje, valëvitje, nga të ktheheshe syri të mbushej plot sendesh të gjalla.

Ishte udhëtimi i pafund në këto shikime që regjistronin gjithçka deri në fund të botës.

....

-Shpëtova! Uaaa, shpëtova! Të shkoj, po ku kisha ndërmend të shkoj?

Ia fillova të ecë, dola na anën tjetër të kodrinës e cila ngadalë e mori një pamje tjetër nga ajo më parë. Tash ishte një kodrinë me shkëmbinj të bukur e të renditur për hijeshi, bari më nuk e kishte ngjyrën e mëparshme të blertë, ku shtrati i zbukuruar me lule erërendëse

depërtonte thellë. E thithja ajrin së bashku me erën e luleve. Kraharori më mbushej me freski e aromë parfumi të zgjedhur.

Një lum kalonte përreth, sipërfaqja e tij shkëlqente nga xixëllonjat vezulluese, ky dukej një çarçaf i shtrirë për së gjati në të cilin ishin hedhur pasuritë e tërë sulltanëve të kësaj bote. U habita nga kjo pamje e çuditshme. Përnjëherë dëshirova që të shkoj atje. Rrëshqita tatëpjetës dhe radhë rreth bregut të tij. Kur rashë poshtë s'ishte ajo pamje, sikur t'i kishte vjedhur dikush ato diamante e margaritarë të panumërt. Në anën tjetër të lumit ishte poashtu një lëndinë e vogël e cila vazhdonte me një fushë të blertë.

U hodha në valë të këtij lumi, ato vetë më mbartën gjer matanë, kur përreth bregut pashë një letër të palosur, dridhesha nga të ftohtët për shkak se trupin e kisha të lagur. Fryni një erë e ngrohtë, e cila përnjëherë ma ngrohu jo vetëm trupin por dhe shpirtin me një ngrohtësi të ëmbël, kjo sikur më dha forca dhe hapa letrën.

Në letër shkruante:

"Kjo copë letër do të të shpjegojë gjendjen time, o i dashur. Zemra dhemb, zemra qan, zemra thërret, por ti askund. Ike e shkove prej meje u largove, të mirën s'ma dëshirove, prandaj dhe të tradhtova, mos kujto se është e vërtetë, të gjitha janë tradhti xhelozie dhe nga zilia e tepruar, prandaj s'na lanë të bashkuar por na ndanë nga njëri tjetri, as lamtumirë s'i thamë shoqi shoqit!

E jotja, një ditë do të të gjej ku të jesh, Majlinda".

Era që po frynte me të madhe, ma shponte trupin tejpërtej. M'u mbushën sytë me lot dhe e shtrëngova letrën për kraharori. Desha ngushëllimin ta gjej në ato valët e lumit, kur e ktheva kokën s'kishte asgjë përreth meje, vetëm një tokë e thatë me dhe të kuq, jo e pastër, por ai dhe ishte përplot me guraleca të bardhë. Isha ulur në një kërcu lisi të tharë, jo aq larg meje, jo aq larg vendit ku isha ulur pupthi, ishte një udhëkryq ku kryqëzoheshin katër rrugë. U ngrita me një dëshpërim të madh që ndjeja thellë në vete.

-Katër udhë, katër fate, ose katër hidhërime të pa fate. Do ta marrë njërën prej këtyre rrugëve, po ku të dalë le të dalë!

Pa ditur se cila rrugë ku shkon, u nisa. Era frynte aq trishtueshëm sa të dukej se do të rrëmbejë çdo gjë me vete, madje dhe mua.

Dielli i skuqur si një kulaç pogaçe të djegur rrokullisej pas asaj kodrine të gjelbër me atë kanjonin katër dhomësh të vdekjes. Një pluhur i kuq që ngrihej m'i shponte sytë, i fërkoja me shpinën e dorës, por më keq e kisha dhe më shumë më digjnin dhe më rridhnin lotët, që mblidhnin gjithë pluhurin e fytyrës time dhe e hidhnin përtokë.

Arrita në gjysmë të rrugës, dhe s'isha askund, u bëra paravere çorapi. U duk një mur i ndërtuar nga gurët, rrethepërqark me kallam. Ishte çezmë, u afrova, nga çepi rridhte ujë i pakët, i vura këmbët mbi koritë, dhe u përula që t'i lajë sytë me gjithë qafën, i lava, kurse rrobat më

mbetën të ndyra. Por dhe kjo ishte mjaft, gjeta ujë për të shuar etjen, të tjerat s'kishin rëndësi. Por, ç'të shoh, dy trupa lakuriq, njëri sipër tjetrit!

Mashkulli e kafshonte, e shtrydhte, e shtrëngonte, e kapërthente, me sa fuqi kishte trupin e një femre të bukur.

-Oh i dashur...!

-Mos më ik, mos më ik!

-Jo, s'kam si të të afrohem më shumë, s'jam fajtore unë që ti je "i shkurtë" si burri im! - ia kthente me qesëndi femra e bukur.

-Burri, ah burri, të ishte ashtu si thua, s'do të humbte kohën në kafene, po do të ishte me ty!

-Lere tash matufin...nesër niset në rrugë!

Gjinjtë e saj të zhveshur u lëshuan si dy strajca anësh, duart e tij të vogla mundoheshin t'ia mbërthejnë mirëpo afshi çka nuk bën, ia mbërthente duke ia ngjitur për dërrasën e gjoksit. Ajo vetëm hapte gojën sikur ishte duke i dalë shpirti.

Pashë se këtu s'do të kishte vend për mua dhe u largova pa më vërejtur. Mora përsëri rrugën e mëparshme. Nata tashmë kishte mbuluar dheun, fillova të mendoj për lloj-lloj gjërash të dyshimta që më shtonin frikën. Nga të ktheheshe vetëm terr...

Sosa në do shtëpi të vjetra dy-tri katërshe. Asnjë dritë llambe nuk ndriçonte andej. Nga të ktheja kokën, mbylleshin dritaret me kapakë.

-Qytet i çuditshëm, kudo vetëm plaka të rrudhosura e të thinjura e të kërrusura, sikur t'i kishin përtej njëqindave! Fytyra të shfytyruara fare.

Ecja rrugicës së ngushtë, dëgjoja hapa që vraponin, kurse muskujt e mi tashmë më thernin nga çdo nerv nga udhëtimi i pafund. Asnjë dritë neoni në këtë errësirë. U bëra lloç në djersë. U dëgjuan lehje qensh. S'ishte lehje, por më shumë ulërimë që vinte nga unë.

-Ik budalla, sa s'të kanë rrjepur!

I dhashë më fort nxitimit, këmbët s'më preknin në tokë. Dëgjova një cingëllimë qeni që vraponte barabar me mua. Unë ik, ai ik, ik prej qenit, drejt në qen, por unë dhe qeni, iknim prej qenve të tjerë. Prandaj dhe u bëmë shok në këtë ikje, edhe pse të lehurat që ngjasonin në ulërima afroheshin më shumë. Por, me qenin shok ua bëmë një dredhi, lakuam rrugën pas një shtëpie. Pak më larg ishte një sheshtinë, katër gra në të zeza u shfaqën dhe sakaq u humbën në terr, vetëm trokitja e takeve dëgjoheshin tek largoheshin. Edhe lehja e qenve largohej me ta.

Qeni i plagosur dihaste, mezi mbushej frymë. U ndala në një moment dhe vërejta se kishte një plagë në trup ky qenush i bukur. E ledhatova për qimet e buta, i erdhi mirë dhe u shtri palë për t'ia lidhur plagën. I qita pak duhan, ashtu siç bëjmë njerëzit kur na hapet ndonjë plagë kur e kemi larg spitalin, por kjo nuk i erdhi këndshëm qenushit i cili u drodh i dremitur nga lodhja dhe nga plaga.

-Po mos ki frikë, do të jem pranë teje. Por një gjë ta dish dhe asnjëherë mos e harro. S'e di si të kanë quajtur deri tash, por tash e tutje do të të quaj Murgo...mbaje mend, Murgo.

Shikimi i tij sikur pohonte se më kishte kuptuar. Por në atë shikim vërejta edhe diçka tjetër që më bënte të ndjehem edhe unë ndryshe. Para shumë vitesh kisha pasur një shok pothuajse me emër të njëjtë, Murgo, dhe sikur të ishin vëllezër binjakë. Ajo copa e letrës më kishte rënë pa e parë, i hutuar në kujtimet e mia që më erdhën në atë moment s'e kisha vërejtur Murgon se si ishte larguar njëherë dhe në të kthyer e kisha gjetur, ma solli. Kur e pashë u habita, sa e mora në dorë e njoha se ishte ajo letër e palosur mirë në formë të katrorit. Sa e mora ndër gishta dhe e mbaja në pëllëmbë si atë pëllumbin m'u kujtuan ato fjalë:

"Kjo letër do të ta shpjegojë gjendjen time, i dashur. Zemra ime dhemb, zemra ime qan, zemra ime rënkon, zemra ime thërret, por ti asgjëkund...!

E jotja... Majlinda"

Sa mbarova, dy duar të mërdhira nga të ftohtët m'u mbështetën në qafë. U trishtova dhe u tranda, e qeni aspak nuk lëvizi vendit. U përpoqa të shoh kush qe, por s'pashë njeri, terri përsëri gllabëroi këdo që të kishte qenë. Qeni rënkoi thellë dhe sikur deshi të thërrasë dikë.

Ç'ishte kjo, përse qeni nuk reagoi por qëndroi pa lëvizur fare nga vendi. Kush mund të ishte ajo hije me duar të buta, ajo hije që s'mund të ishte tjetër pos një

femër, ndonëse ishin akull të ftohta? Të largohem sa më parë sa s'ka ndodhur ndonjë e papritur...Murgo, Murgo, eja se unë shkova. Murgo, shok i pabesës, që le t'më shtrëngonte dikush për qafe e ti s'reagove. Çfarë shoku je ti? Unë po ikë, e ti po deshe rri e priti ata qentë që të kishin shkyer...

Qeni mbeti me kokën kthyer prapa kur unë nisa të largohem. U nisa drejt asaj sheshinës që dukej përpara, porse disa hapa më përcillnin pas, pa guxuar të kthej kokën të shoh.

Një njeri me një fener u duk në këndin e asaj shtëpie përballë, ky i kallte dritat e neonit. Ia nisi një shi i imët dhe i rrallë, kalldrëma filloi të marrë një ndriçim të verdhë në të errët. Tërë vëmendjen e kisha te hapat që më ndiqnin. Murgoja lehu qetë, dhe kur ktheva kokën, pashë të jetë i shoqëruar nga një siluetë përskaj murit të një shtëpie me dritare të mbyllura. Me të kthyer unë kokën, u ndal silueta, u ndal dhe qeni.

-Murgo, kush është kjo siluetë që më ndjek pas? Ku gjendem unë?

Qeni më dukej i njohur dhe kur i fola edhe ai më njohu. Por drejt meje vinte një njeri me një karrocë, e tërhiqte pas shpine. E kishte plot mbeturina.

-Ku i çon ato?-e pyeta.

Më shikoi por nuk m'u përgjigj.

Sa të çuditshëm janë këta njerëz hije. Murgo, eja, eja...Nëse s'vjen, aq më bëhet, mundem dhe pa ty...shok i dalë besës.

Qeni deshi të vijë, por silueta e ndali. Binte shi dhe unë isha lagur i tëri dhe dridhesha si thupër në erë.

Qeni lehu te këmbët e mia nga pas.

-Murgo, ti, ku e çon atë këmishë? Kush ta dha, më trego, bëhu i mirë...Kam njohur një qen tjetër, po si ti dhe po me emrin tënd. Ai në fillim assesi nuk pajtohej me mua, por më vonë u bëmë shok të pandarë.

Murgoja la këmishën në tokë sikur të më thoshte "ja, merre!", dhe u largua. E mora në dorë, ishte e ngrohtë dhe shpejt e shpejt e vesha të më ngrohte sadopak, sidomos gjoksin. Ku të shkoj tash, Murgoja duket se u hidhërua. Unë do të ecë dhe pa të në këtë rrugicë të kësaj qyteze.

Përsëri ai karrocieri me do plaçka të vjetra ngarkuar. Më shikoi dhe prapë nuk foli, eci rrugës së vet. U afrova pranë një kafeneje të vogël, prej nga dilte një muzikë kabareje. Thashë me vete të hyja pak në mos për tjetër, të ngrohem pakëz dhe t'i terja rrobat, e pastaj të vazhdoja këtë aventurë udhëtimi të pacak.

E hapa derën dhe sa hyra brenda, një erë e fortë duhani dhe alkooli m'u rras në hundë. Plot burra dhe femra pinin, hanin, bisedonin, e unë u afrova te banaku.

Shiu kishte filluar të bjerë me të madhe. Porosita një gotë birrë. Pronar i kësaj kafeneje ishte një plak i vjetër, s'di pse më dukej se ka fytyrën e një koprraci, i lëshuar me mish e me shpirt pas parasë. Kohën e kalonte mbi një arkë, gjersa e shoqja i numëronte të hollat që i merrte nga ai që ia dhuronte trupin dhe nderin, ky plak që të gjithë i

drejtoheshin me emrin "patron", as që çante kokën për këtë gjë bënte gara me të shoqen cili më tepër do të mbledhë të holla. Para syve të tij mysafirët i vardiseshin të shoqes, kurse ajo shtirej kinse ka drojë nga shoqi, e nga ana tjetër lakmohej t'ia bënte dikush me sy që të hidhet në këndin e tjetër më të errësuar.

Në të kthyer padashtas më shkuan sytë nga dritarja, pashë Murgon që më shikonte dhimbshëm e pranë tij një femër e bukur shumë e bukur me flokë të shkurtër që i binin gjer në kep të krahut, qullë i ishin bërë ato flokë të zeza ngjyrë hapur. Sa pa se e vërejta, iku, dola në derën e daljes por asnjë shenjë prej saj as edhe prej qenit, që të dy e kishin humbur pa lënë as një gjurmë të vetme.

I lodhur u ula pranë një tavoline të lirë. E kalla një cigare, pastaj piva në një fyt gotën e madhe prej qelqi. Nga altoparlantët dëgjohej një melodi e pakuptueshme, tri vajza luanin të veshura me triko.

-Mirëmbrëma! – më përshëndeti një shoqe ime e njohur. U befasova kur e pashë atë në këtë ambient.

-Mirëmbrëma Muala. Urdhëro, ulu!

-Faleminderit!

U ul afër meje.

As e prita, e as e dëshirova këtë shoqëri, por s'kisha nga t'ia mbaj, mendja më rrinte te afshi.

-Ç'do të pishë, fol unë qeras këtë natë.

-Asgjë, ja, kam tashmë.

-Prit! - U ngrit dhe shkoi pas pak u kthyer me një shishe konjaku. Ky është bar shërues!

I mbushi gotat dhe e shtyri gotën time të birrës.

-Çka të mundon, nuk qenke aspak i disponuar?

-Tregim i gjatë, nëse dëshiron ta tregoj!

-Si të duash, ti e di. Nëse s'ke dëshirë, ndërrojmë temë, edhe ashtu s'jemi parë kaherë.

-Ke të drejtë, e në lidhje me atë pyetjen që ma...gëzuar me shëndet për të dy. Mos ma prish qejfin.

-Ani, si të duash, pasi të kam shoqe të ngushtë që nga fëmijëria.

-Për fëmijërinë tonë të pakthyeshme, gëzuar!

U pi edhe gota e dytë, pas saj e treta, e katërta e kështu me radhë njëra pas tjetrës u radhitën e s'kishin të ndalë.

Asaj, ulur këmbë përmbi këmbë, përnjëherë iu hap fustani, e si padashtas i shpaloi këmbët. Kjo s'më pëlqeu aq, por heshta, e pas gllënjkave të reja, shpërthekoi disa pulla të këmishës. Sikur dilte avull nga trupi i saj.

-Dashuria...sa qesharake është kjo fjalë, por, shok i dashur, vërtet është qesharake, vret si e tillë...Unë ashtu e përjetova dashurinë time! U dashurova në një bandill, të cilit i lejova të më puthte që në takimin e parë... Unë vërtet isha dashuruar në atë tip. Virgjëria, shenjtëria e një femre të devotshme, i kisha vënë në sprovë pasi isha e verbuar. Virgjëria që sot për shumë femra s'vlen pesë pare, që e dhurojnë për një fjalë të bukur apo për një gotë nëse u pëlqejnë qerpikët e ndonjë mashkulli apo sytë jeshil, flokët e kushedi çka, për mua ishte vërtetë e paçmuar...Te ai bandilli im unë pashë princin, pashë njeriun për të cilin mendoja se mund t'i dhuroj gjithçka

për ta bërë për vete....Gëzuar!...E marrtë djalli këtë botë ku s'dallojmë gënjeshtrën...Fundërrina, ndyrësi, lloç....Rërë e gjallë, të po të rrëshqiti këmba, re poshtë, të gëlltit...Ah, virgjëria, le ta hajë dreqi, virgjërinë e shitur për pluhur të ndytë...

-S'je e vetmja femër që ka gabuar...Hajt gëzuar!

S'e di si më shkuan sytë, pashë krahun e saj të mavijosur nga vrimat e gjilpërave. Më mbetën sytë te krahu i saj.

E vërejti edhe ajo që e vërejta.

-Çka shikon, shok i dashur, ato vrima janë humnera ime.

-Si, qysh,pse...?

-Kjo është pjesë e flijesës sime për ëndrrat e një vajze naive! Tash më s'bëhet pyetje si e pse. Dikur ishte një magji e papërshkruar. Ashtu nisi. Tash jam në vetë ferrin, jam protagoniste...Po lere këtë, po më flihet, eja të shkojmë!

-Ku të shkojmë?

-Në një botë tjetër ku s'ka dhimbje, as hidhësi, por vetëm kënaqësi e ëmbëlsi. Çohu!

U ngritëm, kaluam përmes mysafirëve të kësaj kafeneje që shërbente edhe si bujtinë, sepse kishte disa dhoma atje në kat. Mori çelësin nga banaku, më shtrëngoi dorën më shumë për të mos humbur drejtpeshimin, sepse tashmë shihej pasoja që kishte lënë pija, ndonëse as unë nuk isha më pa i dehur se ajo. U ngjitëm disi lartë, dhe pa arritur U gjendëm përsëri në fund të shkallëve.

-Eja të shohësh këtu diçka të lezetshme – më tha me një ton të ulët.

Kur u afrova aty...

-Ja, kjo është e bija e kësaj zonje, shiko ky plaku pijanec se si kënaqet. Krejt kjo bëhet për të holla, shoku im, krejt për të holla, e ato shkojnë pastaj, për pluhur magjik. Ky "pluhuri magjik", kërkon tepër dhe s'të dhimbset asgjë për t'ia flijuar atij. E di pse? Për shkak se edhe ne kënaqemi, është si një përfitim i dyfishtë, kënaqesh gjersa shitesh, kënaqesh pasi të blesh pluhurin magjik...Të paktën kështu na shtyn të ndjehemi ferri ku jemi gjetur çastet e ekstazës...Të shkojmë, se po më vlon diçka përbrenda, po më flihet.

E mbylla derën, ajo u shtri në krevat dhe nisi të zhvishet, u ula në një karrige që ishte aty pranë derës dhe i mbylla sytë duke e kthyer kokën anash. Mendova se me kaq do të marrë fund, por jo.

-Eja, s'je as i pari, as i fundit, lere ti shoqërinë e ngushtë, mendo për kënaqësinë, kushedi sa ke ecur gjer këtu e t'më gjesh mua kështu!

Unë vetëm bëra sikur iu përgjigja që të mos e fyej gjersa nuk e zuri gjumi. Pastaj u vesha dhe ika duke ndjerë në vete një neveri të gërditshme. Gjersa shkoja rrugës së ndriçuar me drita fenerësh të varur, skenat e kanionit më gërshetoheshin me këtë që ndodhi. Humba krejtësisht, s'e dija më në ç'botë gjendesha.

Përse, Muala, pyesja veten duke mos i besuar asaj që pashë. Gjykimi më i drejtë është ai kur ia bën sherrin

vetvetes, duke u nisur nga pika e ndërgjegjes, por sot kjo është e humbur si çdo e mirë tjetër...Idiot, sot e tutje jam...Majlinda, unë jam një idiot, asgjë më shumë! ...Ç'm'u kujtua tash Majlinda. Ah, sa ndjenjë e bukur kur kujton që Majlinda s'është në vendin e Mualasë, në atë botë të katandisë njerëzore.

Nga larg, fort larg, u dëgjuan tinguj kitare. Flamengo, trokitje takash e këpucësh, kjo rrëmbeu çdo gjë dhe nisi të më tërheqë andej si një magnet.

Në sheshin e këtij qyteti, tre djem e katër vajza këndonin melodinë. U afrova. Kur më panë të gjithë buzëqeshën dhe më thirrën, s'kundërshtova, një biondinë me flokë të gjata gjer mbi supe, më bëri vend kur ula pranë saj. Kënga jehoi përsëri, as që më pyetën se kush isha e nga vija. Këndonin me zjarr e kënaqësi të madhe. Pas pak biondina me sy të gjelbër ma hodhi krahun në qafë dhe qeshi ëmbël.

-Këndo, përse nuk këndon, më mirë është kur të gjithë sëbashku...Sa e hapa gojën t'ia filloj, për pantallona më tërhoqi Murgoja. Kur ia pashë sytë, thashë se do të më hajë të gjallë, sytë e kuq pak i kishte edhe më të kuq m'u dukën kur filloi të grindet.

-Murgo, kujt-kujt, eja këtu...!

Zë shumë i njohur dhe tepër i njohur...U bë vonë, ata më tërhoqën dhe më morën me vete.

-Mos shko se do të pendohesh! Mos, po të them!-fliste silueta pas shtyllës së fenerit. Mjerisht vonë.

....

Dy nga dy në rresht shkonim rrugës së ngushtë me shtëpi anësh. Shtëpitë kishin një arkitekturë të pazakonshme, nga shkëlqimi i rrezeve të hënës që u paraqit atje lart nën re, hijet e saj që i lindte jepnin një pamje të trishtueshme. Kur të gjithë hynë brenda nëpër një derë të vogël, unë u ndala, por ata s'niseshin pa mua. Kjo hamendje nuk zgjati shumë dhe unë u gjenda bashkë me ta. Me hapa të lehtë kaluam nëpër një kopsht që e rrethonte atë shtëpi të pa formë. U ndalëm të gjithë te një dritare me xham të thyer, njëri prej tyre e largoi pak perden.

-Satana, kini kujdes se këtu është shtëpia e Satanit!

Perden e hapën tërësisht, çdo gjë dukej qartë, atje në mes të murit digjej një zjarr, rretherrotull femra të veshura si murgesha, të mbuluara me të zeza, muri s'dukej prej renditjes së tyre, në të dy anët e tij dukej oxhaku dhe dy skelete, që ua kishin hedhur nga një pelerinë, poashtu ngjyrë zezë, në mes tyre priftërinj me libra të hapur në dorë. Këndonin lutje bashkë me të tjerët, në mes një tavolinë e gjatë, mbi të një vajzë lakuriqe e shtrirë, këmbë e duar i kishte të lidhura me konop të trashë. Mbaruan lutjet.

-I qoftë lavdi sundimtarit tonë të madhërishëm, Satanit!

-Amen!-të gjithë brohoritën njëzëri.

Prifti i dytë shkoi dhe e mori një kafkë, këtë e shëtiti nëpër tërë trupin e asaj vajze të lidhur me sixhim të

konopit. Kjo pamje më bëri të trishtohem dhe nuk munda të duroj më.

-Përse s'ndenje të shohësh kulmin e ritualit!

Më erdhi pështirë, pas një kaçube volla ç'kisha pirë.

-Të shkojmë te dervishët!-më tha biondina që më tërhoqi për krahu.

Kaluam mespërmes do varreve.

-Ja, kjo është teqeja, dervishët ia kanë nisë ceremonisë. Digjeshin, shpoheshin, lëpinin lëkurën e zjarrtë, i ngulnin kërrabëzat në lëkurën e fytyrës tej për tej, thikën e ngulnin në fyt në bark, hanxharja dilte e papërgjakur, njerëz mjekër thinjur të ulur në gjunjë këndonin, gjersa nga balli u shkëlqenin djersa që kundërmonte rëndë...

-Ha-hu, ha-hu, lailahi ilallah, muhamedan resulullah vaselatu ueseleam mualejke habib allah, lailahi ilallah....

Ende dëgjoheshin këngët dhe lutjet, dhe sa më tepër që ne largoheshim, aq më thellë vinte takti i ritualit.

-Shkojmë te haremi tjetër, ndoshta atje do të shohim diçka më tepër.

U afruam afër një godine të zbukuruar me ornamente të ndryshme. Kaluam tarabatë dhe u afruam te një derë dykrahëshe.

-Shehlerët e babaefendinjtë!-më foli biondina në vesh.

-Çka ka këtu, nëse s'ka asgjë interesante, përse atëherë kemi ardhur?

-Hesht! Prit dhe pak do të kesh rastin të shohësh një lojë të tyre.

Nuk vonoi shumë kur njëri prej atyre djemve me një kallauz e hapi derën dhe na bëri me shenjë që të nisemi por edhe gishtin e vuri mbi buzë.

Të gjithë u grumbulluam te një korridor, ai që na printe e vuri veshin te një derë, pa se s'kishte asgjë brenda, kaluam në tjetrën dhe te kjo s'kishte asgjë dhe te kjo s'u dëgjua, më në fund...

Një zë i qetë dhe i thellë, vazhdimisht përsëriste një emër.

Emrin e Krijuesit të botëve dhe qiejve.

Emrin që më së shumti e përmendnin dhe njëkohësisht e fyenin me veprimet e tyre.

Edhe unë në ato çaste kur mendoja se kushedi ku do t'më çonin hapat në këtë udhëtim të pafund, iu drejtova Gjithëmëshirshmit që t'më shpëtonte nga kjo katandi e kësaj bote të përdalë prej së cilës vetë s'mund të ikja...

SHPIRT I SYRGJYNOSUR

Kaluan tre vjet muhaxhirë dhe gjerat shumë pak u ndryshuan. Hasani e kishte ndërruar vendin e punës për shkak të një konflikti me punëdhënësin, ose "padronin", siç e quanin. Hasani i lodhur nga puna dhe pronari i gjithëdijshëm, kishte nisur të pësojë edhe nga shëndeti. S'ishte ai i mëparshmi plot shend e kuvet, ia kishte nisur një koll i shpeshtë, sidomos kur çohej në mëngjes, kurse për shkak të vrapit pas idares, kishte pak kohë për të shkuar në xhami për t'u falur dhe për të falë namazin dhe t'i lutet Zotit për ta ndërruar këtë gjendje jo të mirë të familjes.

Atë ditë u vonua pak, dhe për bela, me të hyrë në oborrin e fabrikës, u ndesh në punëdhënësin, i cili e priti me një buzëqeshje të thartë. Sikur do ta përbinte si kafshatën e bukës.

-Ç'do të bëhet me ty, ç'janë këto vonesa? Nëse dëshiron të punosh, puno, nëse jo, shko nga të duash, kafene ka sa të të dojë shpirti - i briti me një ton tepër të papritur të rreptë.- *Muaxhir bismileses*!

- Më falni, zotëri, sot më ndodhi për herë të parë. Kohëve të fundit nuk jam mirë me shëndet, por zotohem se nuk do të përsëritet më. - Foli duke përmbajtur veten, edhe pse përbrenda vlonte.

- Këtu nuk ka vend për njerëz të sëmurë. Mund të shkosh menjëherë në shtëpi e të shtrihesh në shtrat, e kur të shërohesh, kërko punë në ndonjë vend tjetër.

-Ju përbëj gjer në Zot, nëse keni frikë mëshirën e Zotit, mos e bëni këtë. Prej meje varet e gjithë familja.

Hasani asnjëherë nuk e kishte ndjerë veten më të përulur se tash.

-Unë këtu jam zot dhe unë kërkoj punë, ndërkaq nuk kam kurrgjë kundër që Ai lartë, të të lëshojë ç'të të dojë qejfi.

Përulja e mëtutjeshme do ta plandoste për tokë edhe atë pak dinjitet që mendonte se i kishte mbetur që të mos e luste dikë që e kishte marrë në sy të keq për një vonesë fare të vogël. Kjo ishte ajo botë të cilën ai nuk e kishte zgjedhur me qejf. Fajin ia hidhte fatit. Ah, fati të hidhka në shtigje që s'i ke menduar.

Hasani mbeti Hasan, nuk do ta luste mëtutje një punëdhënës të pashpirt. Priste t'i lindë djali, e pastaj do të shohë bota kush është Hasani. Por djali s'lindte, sepse Gjyla, gruaja e tij, nuk po i lindtte. Ngushëllohej me të bijën, Eminen! Loçka e babait, që do të ishte edhe vajzë edhe djalë.

Por për punë nuk priti shumë. U bë punëtor në liman, në ngarkimin dhe shkarkimin e anijeve. Pagën e merrte sipas punës që bënte. Në kishte për të ngarkuar e shkarkuar, merrte para të mira, por kishte dhe ditë që s'vinte në liman asnjë anije me mallra.

Gjersa Hasani shkonte pas idares, e bija shkruante letra.

"Jungjatjeta, kushërira të dashura. Kaluan tri vjet, si të ishin tre shekuj për mua. Nuk ju kam harruar, gjithnjë ju kujtoj me mall. Ja, mbrëmë pashë një ëndërr, ne të trijat ishim përreth detit dhe loznim si dikur kur ishim të vogla. Xhaxhai më tregoi se Afërdita ishte regjistruar në shkollë të mesme. I dëshiroj sukses me gjithë zemër. Luljeta, edhe ty të dëshiroj sukses. Ju lutem më dërgoni letra më shpesh, sepse jetoj për çdo rresht që shkruani. Sepse, nuk mund të takohemi. Jemi larg me qindra e qindra kilometra...

Të fala keni prej meje, ju puth e përqafoj,

Eminja"

E palosi letrën duke e përkëdhelur me mall të madh. Kishte dhe lot të kristaltë në faqen e saj me çdo letër që e fuste në zarfin e adresuar për kushërirat. Edhe kësaj radhe kishte përshtypjen sikur me lotët avullonte shpirti i saj që fluturonte bashkë me letrat që i dërgonte larg, larg, "përtej detit". Malli i mbështillej si lëmsh në gjoks, me një dhembje të thellë. Ishte si një trëndafil jo në kopsht pranvere por si në një acar që ia ngrinte bukurinë.

-Përse bijë këta lot?- i tha nëna gjersa ajo e mbyllte letrën.

-Përse, përse...? Saherë, nënë, e njëjta pyetje prej se kemi ardhur. Po më mbyt malli, nënë. Malli dhe mjerimi.

-Ç'flet, bijë, ta kuptoj mallin, por për çfarë mjerimi po flet?

-Po të mos jem unë drita jote, nënë, do të shohësh shumë qartë. Babai po sheh shumë qartë edhe kur s'flet. Ai është i detyruar të mos flasë për këtë, nënë, që të mos dëshpërohemi më shumë seç jemi...Por, dhe ti nënë, edhe ai, e dini që këtu nuk është jeta jonë e ëndërruar. Sa më parë të ikim, më mirë.

-Hesht, Emine, çdo fillim është i vështirë. Mos harro këtu kemi nisur një jetë të re.

-Po nënë, por malli nënë nuk më le, ai më vjen hove hove si një fjalë që shpërthen dhe më djeg përbrenda...Shoqet e mia mbetën atje.

-E di me nënën, shumë gjëra do të duhej të ishin ndryshe...

Eminja ishte si një zog në një kafaz. Kur dilnin përskaj detit të paanë, ajo ndjente si një zog që i kishin vënë grilat përreth që të mos ikte. Deti që ia shlironte shikimin qëndronte si një grilë hekuri për ëndrrën e kthimit. Si një zog kafazi që ëndërron lirinë, as i hahej, as i pihej dhe jeta e saj ishte shndërruar në një betejë jete për hatër. Për hatër të babait që vinte i lodhur në mbrëmje për kafshatën e bukës, se do të ishte tretur në heshtje. Zbrazëtinë që ndjente s'kishte si ta përmbushte.

Babai u vonua atë ditë, pasi çdo ditë ishte një betejë e re. Nuk e kishte lehtë pasi kishte mbetur pa punë të rregullt. Ai kishte zënë një shok që punonin në liman, me të cilin pas pune shkuan në një kafene për një kafe. Kafeneja ishte në një qorrsokak dhe me të hyrë në të, ia zuri frymën era e duhanit dhe alkoolit. Deshi të kthehej

me të parë këtë atmosferë të zymtë të kafenesë, por shoku e shtyni për krahu dhe u futën brenda. U ulën në një tavolinë në një skaj të errësuar, kurse një femër me një fustan të shkurtër u afrua te tavolina e tyre, dhe iu drejtua Koçit, shokut të tij. Ishte kamerierja që të merrte porosinë e pijeve.

-Një prej asaj më të fortës, por jo pa praninë tënde këtu! Për këtë mikun tim të largët, hë Hasan, do të marrësh edhe ti ndonjë të fortë?

Hasani deshi të çohet, por nuk iu duk se do të bënte mirë, porositi një kafe sa për të mos e lënë vetëm shokun.

-Për pak kohë do të jem këtu...-iku kamerierja.

Hasani mbeti gojëhapur. "A je në mend, ti, ore?".

-Si nuk jam, or muhaxhir, në Turqinë tonë, kënaqësia është mbi gjithçka!

Hasani ishte krejtësisht i hutuar, por më së shumti u prek nga fjala "muhaxhir". Nuk pati kohë të vazhdojë skenat që i silleshin në kokë nga ç'kishte parë e përjetuar këtyre viteve, pasi kamerierja i solli pijet. Dhe si pa sherr u ul në prehrin e Koçit. U përmbajt që të mos reagojë keq, por pastaj pyeti veten se çka mund të bëjë në një vend të huaj dhe përse ai t'i drejtonte njerëzit nëse ata vetë kanë humbur rrugën. Secili ka jetën e vet, secili me bëmat e veta do të dalë para Zotit. Hasani fort mirë i vërente përkëdhelitë e shokut të tij me koketen e paturp. Nëse nuk mund të pranonte sjellje të këtilla në praninë e tij, ai më mirë të ikte e t'i lente me turpin e tyre. Aq më tepër tek shihte shokun të pinte gotë pas gote. Një grup

muzikor luanin muzikën e tyre që dukej se mirë e plotësonte këtë atmosferë të zymtë në sytë e tij. Nëse ai u tundua që të ikte, ndodhi e kundërta, sa çel e mshel sytë "çifti" iku diku. Para bendit muzikor luanin tri vajza gjysmëlakuriq, ndërkaq edhe ai ngriti gotën që s'ishte e çajit por e rakisë dhe iu turbullua mendja. Larg në një kënd sikur vërejti shokun ta kishte futur kokën te gjoksi i kamerieres dhe përsëri ajo habia e tij prej myslimani të devotshëm nga kishte ardhur. Përnjëherë brofi në këmbë që të dilte sa më parë se i zihej fryma, por nga turbullimi i kokës zuri në një karrige dhe për pak sa nuk u rrëzua dhe tek dilte në dritë dhe ajër të pastër, mbrapa mbetën zëra që qeshën me të.

Jashtë ndjeu freskun e ajrit që shiu që e kishte pastruar nga pluhuri, por këmbët i rrëshqisnin nëpër baltën e qytetit në ndërtim. S'dinte nga të shkojë, s'kuptonte as përse ndodhej në këto rrugica që as drita nuk kishin, vetëm vetëtima kohë pas kohe i ndriçonte. As Gjyla s'do ta njihte kështu kur ta shohë. Por atëherë shihte silueta të panjohurish, që herë i ngjanin në njerëz, e herë në diçka të trishtueshme. Me mundim dhe duke shtrënguar dhëmbët nga dhimbjet në trup, u ngrit disi. Deshi ta fshijë fytyrën e ndytë nga gjaku, sytë e skuqur iu zgurdulluan e iu bënë sa dy kokërdhokë të përgjakur. S'dinte nga të shkojë, s'e dinte ç'i ka ndodhur, s'e dinte se "përse" gjendej në këtë sokak të ngushtë e pa asnjë dritë, vetëm me anë të vetëtimës mundej të shihte për kohë të

shkurtër këtë vend, gjersa i dilnin para syve silueta të trishtueshme.

"Hasan më s'ka!...Hasani ka humbur. Ka humbur, fshijeni prej defteri! Përse të humbë Hasani? Jo, s'ka si të humbë Hasani, ja ku po ju them, qaj ti bijë, sa të duash, nëse s'ke tjetër punë...E ti moj bushtër që mundohesh t'më mashtrosh, nuk të lejoj t'ma marrësh mendjen e shëndoshë, s'do të të lejoj as që me bijën time të luajë çdo kush nëpër ato qoshet e errëta t'kafaneve. Jo, por këtu në këtë vend do të jetosh me nder dhe do të martohesh, a dëgjove Emine, kjo është toka e Perëndisë. Po. Kjo është toka e të lartmadhërishmit Zot. Kështu kanë thënë padishahët e mëdhenj!

Ecte rrugicës duke u luhatur herë andej, herë këndej.

-Ej, axho, a ke zjarrm?-e ndali një i ri flokëgjatë me cigare në buzët e shtrembëta.

-Po, kam, me axhën...-dhe deshi ta nxjerrë shkrepsën, duke mos parë se tashmë e kishte cigaren e ndezur.-Urdhëro, kalle djalo, por a do t'më tregosh se ku gjendem, vetë s'po e di, më është trullosur mendja, s'e di përse.

E nxori shkrepsën, por ajo ishte e lagur dhe u kall vetëm pas përpjekjes së tretë.

-Vurr! Po, këtu gjendesh.

Hasani humbi drejtpeshimin dhe u plandos përtoke. Rroga i fluturoi në erë...

....

Eminja mori një letër nga Luljeta.

"Mirëdita, e dashura kushërirë dhe motra jonë, Emi. E pranuam letrën tënde, por duam të tërheqim vërejtjen se po na shkruan rrallë. Beso, na tronditën shumë ato fjalë të ëmbla që kishin rrjedhur nëpërmjet lotëve tu të bashkuar me lotët tonë nga çdo fjalë e jote që na përmallon. Këto ditë ishte edhe Afërdita dhe shoqet tjera që s'të heqin mendjes, Mimi, Diana, Vesa. Bile Vesës i ra të fiktë kur dëgjoi fjalët që kishe shkruar. Gjylfidanja dhe Gimi tashmë janë rritur. Këto fotografi mbaji për kujtim. Sa do të kishim dashur që të mos shihemi vetëm nëpërmjet fotografive, sepse kanë kaluar qe sa vjet që s'jemi parë dhe shpresojmë që të shihemi sa më parë. Ke të fala prej xhaxhait dhe dadës, ndërsa prej nesh, që na sheh në fotografi, priti puthjet e ngrohta prej shpirtit. Të puthin motrat tuaja dhe Gimi i vogël, dhe në emër të gjithëve po të përshëndes me këtë copë letër. Mos na harro.

Luljeta"

Duke e shikuar fotografinë e dërguar nga shoqet dhe kushërirat u përlot përsëri. Tash me këto lot rrjedhin sipër faqeve të kuqe dhe të brithta si ajo molla në majë të degës. Flokët e gjata dhe të zeza i krihte lehtë me krehër, kurse lotët si lot më, dinë vetëm të lëngojnë plagën më shumë. Një mjegullirë iu duk përpara në pasqyrë. Ajo kishte frikë t'i gëzohej fytyrës së saj të bukur, sepse dëshpërohej nga ajo frikë e panjohur për të ardhmen. Sikur e trazoi një erë e butë. Ishte diku në një ledinë të gjelbëruar nga bari i njomë ashtu siç ishte e shtrirë

vështronte qiellin e kthjelltë si syri i saj që di të shkëlqejë si një diamant nën rrezen e dritës së diellit. U dukën pesë shtëllunga mjegulle të bardhë, në to kishte diçka të përhimtë, dhe këto pesë mjegulla u shndërruan në pesë vasha të reja dhe shumë të bukura, bienin teposhtë, rrugës ua preu një re tjetër fare e përhimtë, të gjashtat u tubuan e u bënë një, prej kësaj dolën gjashtë vajza që i njihte fort mirë Eminja. U mundua t'i thërriste, por ato gjendeshin shumë larg sa zëri s'arrinte tek veshi i këtyre gjashtë zanave të hijshme. Në fytyrat e tyre shquhej pikëllimi therrës, Eminja thërriste duke ngritur në këmbë dhe duke u nisur pas këtyre gjashtë shkëlqimeve që e soditnin Eminen mallëngjyeshëm. Thërriste, por kot, ato s'e dëgjonin, ia plasi vajit, gjashtë dritat sikur e shkrinë si ai akulli dhe nisën të lëshojnë pika të kristalta. E këto pika poshtë në tokën e blertë binin si fjalë, të cilat i tingëllonin në vesh si melodi.

"Emine, motra jonë, Emine, motra jonë! Mos qaj se nuk të harrojmë!". Eminja vrapoi pas këtyre zërave, por s'i arrinte, ato zëre ishin larg. U lodh së vrapuari, edhe pse zërat nuk pushonin.

"Emine, bijë!"-e zgjoi nga kllapia zëri i nënës, e cila i mëshoi në supe. E shikoi nënën dhe pas pak u trishtuar tek u ndryshua fytyra e saj. –"Mos nëna, me këto kujtime të rënda. Ato s'ta zbusin dhembjen e shpirtit. Shiko botën me një sy tjetër...shiko para".

-Pashë një ëndërr, nënë. Për hajr qoftë! Pashë t'më shfaqet në pasqyrë. Gjashtë mjegulla të përhime në kupë

të qiellit të kaltër. Këto re u shkrinë në gjashtë vajza...E di cilat ishin ato vajza? Luljeta, Afërdita, Vesa, Diana, Mimi dhe Gjylfidanja...U lëshuan teposhtë e unë u bëra gati që t'i pres në përqafim, por, jo, ato iknin, zëri im ishte i mekur për ta dëgjuar. Vetëm mundja t'i dëgjoj thirrjet me një zë lutës dhe prekës. "Emine, motra jonë, mos qaj, ne s'të harrojmë sa të jetë jeta" më thërisnin. Për fat të keq ato s'i dëgjonin thirrjet e mia tek u thosha të vinin për t'u takuar.

-Drita ime, mos e tepro me pasqyrën, se larg qoftë...Kam dëgjuar shpesh se duke u shikuar në pasqyrë, kanë luajtur mendsh. E di se mendja është ujë, del e derdhet dhe s'e mbledh kurrë. Ti je vasha më e bukur në botë për mua, dhe çfarë vlere do të kishte nëse s'e ke mendjen top. Nëna të ka si zanë mali, ty të kam djalë e vajzë njëherësh, mos e tepro me këto mejtime.

-Jo, nëna ime, si mund të të dëshpëroj ty. Me ty jam si lulja në saksi që çel në pranverë. Kur më buzëqesh fytyra jote, jam krijesa më e lumtur në tokë...Por, megjithatë, nënë, ndjej veten sikur të jem një gjysmë jetime...Jo, edhe babain e kam, s'duhej të ndjehem ashtu, por kam një frikë vazhdimisht. Një shqetësim. Në rrugë nuk mund të dal, kam atë frikën të dal vetëm pa ty e pa babanë.

-S'ke përse moj bijë, qe sa kohë jemi këtu, një e keqe më e vogël s'na ka ndodhur.

-Mos, nënë, mos harro ç'i ngjau babait. Unë nuk mund ta harroj. Një muaj të tërë vuajtëm për bukë kur e plaçkitën...Mezi kaluam me borxhe, mezi i lamë pastaj

ato borxhe. Më duket se asnjëherë nuk e kemi ndjerë vetën kështu të nënshtruar...

-Mos e mblidh vrerin në zemër, nënë, që në këtë moshë të bën keq. Për familjen ka kush kujdeset, bijë, mos i hidh vetes aso barre shpirtërore. Nëse është shkruar të vuajmë ndonjë kohë, do të durojmë, e pastaj bëhet mirë-tha nënë Gjyla, e prekur nga fjalët e së bijës.

U përqafuan duke ngushëlluar njëra tjetrën.

Zoti i shtëpisë, Hasani, vazhdonte me ritmin e rënduar të jetës, duke vrapuar për të siguruar kafshatën e bukës për familjen. Kthehej në shtëpi duke rënë terri, e me terr, në mëngjes, shkonte pas punës. Iu binte shumë pak kohë për të ndenjur bashkë si familje. Edhe atë ditë erdhi pasi perëndoi dielli.

-Erdhe baba, u lodhe? – i doli përpara Eminja, për t'ia zbathur çorapet, siç bënte çdo ditë.

-Erdha, bijë, erdha. A u lodha? Po a qahet burri për lodhjen, bijë.

Hasani shikonte të bijën si hijeshohej dita ditës me 19 vjetët e veta. Para gjashtë vitesh kur erdhën në Stamboll, ende ishte fëmijë, e tashmë ishte bërë dhe për martesë, dhe këtë ia kishte gajlen shpesh. E shikonte edhe përmallimin e saj për njerëzit e lënë në vendlindje, sidomos për xhaxhain. As ai të vinte këtu, e as këta të mendonin në këtë gjendje për të bërë një vizitë në katund.

-Sikur shpesh më dridh malli, bijë, e di që edhe ty shpesh të shkon mendja për familjen e xhaxhait.

- Sa do të ishte mirë të shkonim njëherë!-iu zbardh fytyra e pastër si bora në maje të malit, sikur fjalët mund të bëheshin zog mali e t'i çonin beftas në vendlindje.

- Ah, jo, jo, bijë, unë jam vëllai i madh, xhaxhait i takon të vijë i pari këtu, e pastaj, ne ndër tokë do t'i gjejmë paret për të shkuar edhe ne atje.

-Ti e di, baba...-foli me zë të ulët, ndërsa në vete e kuptoi mirë se babai deshi t'i thoshte se nuk e kanë gjendjen tash për të shkuar.

Shtruan darkën si zakonisht me një sofër modeste. Peshk çdo të dytën ditë. Këtu, të rrethuar me det, peshku s'kishte vlerë, ndërkaq në vendlindje Eminja nuk mund të kujtonte sa herë kishte ngrënë.

Kur shtruan për të fjetur, pasi Eminja shkoi në dhomën e saj, Hasani me Gjylën mbetën të bisedojnë diçka. Eminja përsëri shëtiste me mendtë e veta që s'kishin kufi, ndërkaq nëna me babain flisnin pikërisht për fatin e saj. Ai tregoi të shoqes se i ka pëlqyer një djalë që punon me të, është i pashëm, nga një familje e mirë. Ka mbetur vajza të shihet me të dhe nëse pëlqehen, ta bëjnë për hajr.

Gjyla u trand pak nga këto fjalë. E dinte ajo se do të vijë dita për ta përcjellë Eminen në derë të huaj, por se si iu duk se ende është e re për këtë, ndonëse kujtoi se ajo vetë ishte martuar 16 vjeçe.

-Mos ta marrim me ngutë këtë punë, burri im. Jemi në dhe të huaj pastaj, vajza është ende e re, kësmeti vjen vetë...

- E re, po thua...Çfarë e re, koha po ecën. Ajo është bërë tamam për martesë, ndërkaq djali është i mirë...

Emines i ranë në vesh fjalët. U mblodh nën jorgan, dish shpërtheu në vaj. U hamend një kohë, por u ngrit nga shtrati dhe doli në dhomën tjetër ku prindërit e saj bisedonin për të.

-Bijë, po ti nuk fle?

-Si t'më zejë gjumi gjersa veshët më kapën fjalët tuaja për fatin tim. Më fal, baba, e di se ma do të mirën, por unë për ju jam edhe vajzë edhe djalë, tjetër nuk keni. Unë dua të jem pranë jush gjersa të jetë jeta për të jetuar, unë në derë të huaj nuk dua të dal. Kështu kam menduar.

-Si mund të mendosh këtë, bijë, a je e vetëdijshme ç'thua?!

Hasani do t'i thoshte dhe gjëra tjera që i feksën në kokë, ndjeu sikur po dilte nga lëkura, por gjendja e familjes e bëri që të përmbahej. Që t'mos e rëndonte edhe më shumë gjendjen.

-Po, unë...unë nuk ndjehem mirë këtu! Jam si një peshk në të thatë! Si të lidh fatin me dikë këtu...

-Hesht, mos të të dëgjoj më...Unë kam faj që me ty flas për punë burrash!

Eminja iku në dhomën e saj duke dënesur.

Disa ditë ajo gjendej tërësisht e plogësht dhe e pavullnetshme. Por s'u bë as një javë, kur në derë u trokiti xhaxhai, Bala! Ajo u ngjall, gëzimi u kthye në fytyrën e saj pas gjashtë vjetësh syrgjyn. U duk si lule orkideje kur i hap fletëzat erëkëndëse. Si një mysafir që

vjen nga larg, ishte e udhës për ta shëtitur nëpër Stamboll, qytetin e ëndrrave, të padishahëve e pashallarëve, të xhamive e të detit, që në vendlindje s'e kishte. Eminja vetëm me këto sheti bashkë me xhaxhain pa se në ç'qytet të bukur kishin ardhur, se gjatë këtyre viteve ajo asgjë të bukur s'kishte parë e ndjerë. Sepse, zemra e saj kishte qenë e drynuar, më shumë kishte parë rrënoja e batak në mëhallat e muhaxhirëve ku ndërtohej vazhdimisht, se sa këto bukuri përrallore që i zbulonte me këtë vizitë në pjesët tjera të qytetit të ndërtuara në kohën e padishahëve të famshëm. Xhaxhai e gëzoi pa masë kur i tha se dëshiron ta marrë me vete për vizitë në vendlindje. Aq shumë ishte djegur nga malli për këto vite, saqë më e kishte humbur shpresën se vërtet mund të vinte dita për t'u kthyer atje ku e lidhnin kujtimet e bukura. Kur i hipën trenit për vendlindje, ajo sikur fluturonte...

...

Kaluan pesë ditë qëkurse erdhi Eminja në rrethin e kushërirave dhe shoqeve të veta. Ditën i dukeshin pakë për t'u çmallur. Të shtatë shoqet shkonin të buzëqeshur rrugës përskaj shkollës ku kishin kaluar çaste të paharruara. Nxënësit kishin dalë për pushim të madh, dhe kur pastaj cingëroi zilja, Eminja u mallëngjye për ditët që kishte kaluar tetë vjet. U tha shoqeve që donte ta vizitojë mësuesin. Shërbëtori i shkollës i shoqëroi për te klasa e Gjergj Ballës dhe trokitën. Pasi dëgjuan një "hyn", hapën derën dhe u gjetën para mësuesit dhe nxënësve të

vegjël të habitur. Eminja u përshëndet me mësuesin, i cili tashmë ishte në moshë para pensionit. Ai e përqafoi dhe ua prezantoi nxënësve si një nxënëse të mirë, por që më shumë se për gjithçka tjetër, e mban mend dhe për talentin e saj për të kënduar.

"Do të na e këndosh një këngë si dikur, ja shoqet do të të përcjellin!"-i tha mësuesi.

Pavarësisht se i vinte turp, Eminja me shoqet që u kapën për duarsh, ia morën këngës "O bilbil", por pas disa refrenesh, Emines i ra të fiktë!

Një javë pastaj ndenji në shtrat, dita ditës duke u bërë më e ligsht. Të gjithë u brengosën, edhe xhaxhai, edhe kushërinjtë e kushërirat, edhe shoqet, edhe mësuesi që nuk ndenji pa e vizituar te shtëpia e xhaxhait, por nuk pati qare pa e dërguar në spital. Mjekët e kuptuan këtë si një ligështim shpirtëror, nga të gjitha ato gjëra për të cilat u rrëfeu ajo. Nuk e mbajtën për gjatë në spital, e lëshuan pas tri ditësh sepse nuk ishte për të ndenjur, sepse mjekët i thanë që gjendja e saj kërkon më shumë shëtitje, më shumë ajër të pastër, më shumë shoqërim me njerëzit e dashur, më shumë mendime të bukura. Gjatë këtij qëndrimi, në korridor të spitalit vëmendjen ia tërhoqi një djalosh simpatik, të cilin e kishin sjellë me një lëndim këmbe. Nuk pati ndonjë gjë të veçantë për të theksuar se si më në fund ata dhe u njohën. Dikush do të kishte thënë punë fati. Një rastësi. Por, ajo që e shtynte të mendonte për këtë djalë ishte drithma e ëmbël që e kaplonte trupin e saj saherë që i takonin shikimet.

"Përse po shoh shumë pikëllim në sytë e tu të bukur?!", i tha ditën e tretë, kur ajo po lëshohej nga spitali.

Ai e pyeti edhe për gjërat që ajo s'pati kohë e as që deshi t'ia tregonte. Megjithatë, në këtë ndarje, Zyli duhej ta dinte se nga kishte ardhur dhe se përsëri do të fluturonte për atje, "përtej detit", siç thuhej. -Do të thuash se…

-Po, dua të them se unë tashmë jam një shtegtar që duhet të fluturoj në folenë ku përkas pa dashjen time...Dua të them se kjo njohje do të mbetet një çast i bukur i jetës sime. Dua të them se erdha këtu që të kthej shendin e humbur dhe po largohem më e ndarë se kurrë shpirtërisht. Atje do të jem me trup, këtu do të jem me shpirt, me ty...Lamtumirë!

-Përse "lamtumirë", pse jo "mirupafshim"?-i tha Zyli.

Ai doli në dritare të spitalit dhe shikonte Eminen tek largohej. Në stacionin e trenave dolën ta përcjellin të gjithë kushërinjtë e kushërirat dhe shoqet.

Tash asaj i ishte çarë edhe më shumë shpirti, tash e tutje edhe më shumë do t'i shtegtonte midis vendlindjes dhe Stambollit.

TOKË ATY QIELL

Dikush kishte bërë një hajni të madhe, duke bërë për vete tërë mundin dhe djersën e punëtorëve, tani jeton në një ujdhesë të largët si rrallë kush, i rrethuar me bukuroshe.

Një tjetër, fukara, gaboi dhe hëngri në gjelltore një gullash të shijshëm dhe deshi të ikë pa paguar, dhe për këtë hëngri dajak, doli i turpëruar dhe ndenji disa ditë burg për mashtrim.

Kam dëgjuar se leckat mbajnë pluhurin e librave nëpër vitrina.

Kam parë si u hip gjithmonë këmbëve të mia nëpër xhade me trafik trengjyrësh. Kaloj pragjet e lokaleve me njërën këmbë brenda me tjetrën jashtë. Brenda ushqej sytë, dhe mushkëritë me nikotinë, ndërsa kokën me ide.

Sytë, plot iluzione, por dy mbetën në fund, njëri dallohet nga i dyti se jeton si ai milioneri, por me burgosjen e këtij tjetrit.

KOHË E SHPIFUR

Animalizmi le faltoret tek detërat e largët, kur të shteren, perëndia nga shtatë kat qiell vështron robërit e ligë.

Zhduken idetë fikse, qenia ime qëndron në pikëqendrën ku toka puthit qiellin.

Ndoshta kjo është një paskohë, sy-ylli do t'i afrohet gomarit që të shndërrohet në engjëll, pra shndërrim spontan me ndërhyrjen e engjëjve të tjerë, ta pranojnë gomarin si pamje të vet, është bërë dikushi që bota t'i përulet e ai, mendermethënë, të fërkojë herdhet e të shikojë së larti mafinë e vet, pasanikë krimbash e kryetarë të xhindeve të nëntokës, larg makinat buçasin duke bartur në kurriz vullkanet e shkencës, tankerët e detrave me blozë intrigash dhe interesi, me perëndinë për gushe të uriturit i dëftojnë përjetimet e veta që u fali engjëlli gomar sipas idesë së vet hipergjeniale, apo tejet perverse dhe me një dekadencë absolute krijoi vetë njeriun për të mundur çdo gjë të shpikë dhe t'ia shpëlajë jetës epidermën nga nervi e të shndërrohet thjesht në një makinë pordhësh dhe rrëfe joatmosferike të shiut kimik.

Bien dhe ngriten faltoreve krijesat e gomarit engjëll, derdhet fara e mbjellë prapësht, somnabujt e eshtrave të kohës, mendermethënë, mbeten buca muti, këtë radhë për botën, se mos ndoshta ajo është vetëm një piramidë e fateve të njerëzve ku si fëmijë do të vihen në gjumë, në ëndrrat e jetës t'u gjuhet droga dhe të shkojnë shtigjeve të ujkut kur kishte menduar se gomari është në ëndërr, bënëm zot ëndërr, engjëll je, gomarë shpëto!

FATET

Ç'të thuhet për fatet e njerëzve, kalamaj të vënë në gjumë aty në kopshtin e shpresës, ku u gjuhet droga që i merr për dore shtigjeve të ujqve?

Bishtat e flokëve shpërdredhur mbi kodra dëllinjash të gjirit një thimth nikotine, prej nga bëjnë sot fantazmat e fshehura në korale, ndizet zjarri...Unë jam Zjarr i Ndezur "Falem, buzmi bujar". Tryeza që në shpinë mban pjatat e pafundme të kopeve të botës, pirunët, lugatë në udhë për Medine apo Holivud, njësoj, tani kur çdo gjë e kemi të përzier me pamundësinë e jetës dhe uratave të njerëzve nëpër kryqe sektesh dalë nga besimi ku vetëm nëpërmjet të gjuhës kanë mësuar fjalën shpëtimtar, se përndryshe atomi është fjalë e vërtetë për mbylljen e rrezeve të diellit.

Syri, det ku ngordhin stinët, sidomos vjeshtat. Dimrin e kam parë të vdesë në farën e bimëve.

Yshtjet nëpër të folmen e gjarprit, pilula kontraceptive, për të mos lindur kopilë që s'gjenden në asnjë libër amëz të shënuar por në qoshet e udhëve. Ata dhe bota - një kontrast tejet dogmatik dhe i errët sa për të kuptuar çdo treg ku shiten dhe vijnë pederastët me strajca speciale për t'i blerë, t'u shtohet sorta, kataklizmi të vjen në shprehje sepse nëpër birën anale të tyre ende s'ka mundur të dalë krijesa virgjëre, s'mund të pjellin pederastët, por pjellin foshnjet... fatet!

Fatet pjellin.

NË LARGËSITË E QIEJVE

Nga largësitë e qiejve më vijnë pëshpërimat e kahershme që më kanë trazuar si fëmijë dhe më kanë trazuar në gjumë e sot më duhet t'ua gjej çdo pikë dhe presje. Mbaj në mend edhe kur i buzëqeshëm qiellit, në realitet vetë misterit dhe vetë mëmëzës ku njëherë jemi formuar me të gjitha forcat dhe me të gjitha dobësitë. Ekzistenca. Në një jastëk kam rënë gjithmonë në largësinë e qiellit, dhe me vetë largësinë e tij, e ndoshta asnjëherë s'ka qenë larg.

Balli i një elegjie malësore, kohë muzgjesh dhe zubadhëllimash, shikimet e pazgjidhshme, gjak i lënë shkëmbinjve prej të cilit lindë gjarpri, fuqi e shpalosur, titërimë e vetë rrënqethjeve enigmatike.

Bëhem ditë e lëkurës që zhvishet udhës, që loz me lirikën e dikujt që është shkuar diku dhe ka mbetur me largësitë e qiejve, dashuria ime, zbathi këpucët të të shoh mos e ke fshehur zemrën time në to, sepse mbrëmë më iku nëpër të gjitha format e shprehjeve të dashurisë para shekujve dhe pas një kohe. Sytë e mi derdhur në largësitë e qiejve, më ngjethin lëkurën me ngjyrën e dërrasave të djepit.

Tash e di se gjithmonë kam dëgjuar pëshpërimën e pluhurit të fëmijërisë.

GJEJ VETMINË NË QESHJET ALEGORIKE

Bredh të gjej kuptimin. Kuptimin e të gjitha bredhjeve të gjej. Lotin e së puthurës të gjej. Të gjej udhët e panjohura. Vetveten të gjej, për veten që gjej. Lozi me gjetjen e të gjitha gjetjeve që kanë qeshjet e gjetura në zemrat e hidhëruara, apo në çdo ligament tjetër që nuk posedon organ të gjetjes. Absurdet qeshen, qeshja zgërdhihet, zgërdhirja qan shtrembër. Lojërat ultravjollce, shuplakat e panjohura, emra emrash kundër vetvetes dhe gjetjes të mospranisë së dramës apokaliptike në çdo sferë kohore dhe në çdo shenjë udhëve vënë për një udhëzim. Dikush në mua më gënjen apo vetë jam ai që bëj pjesë në vetminë e të tjerëve dhe qeshem,

Një flutur në dhomën time të vargjeve, fluturonte për mrekulli trarit, pastaj marria e saj, filloi disi si lojë por nuk gjeti lojën në ngjyrën e bardhë të mureve të dhomës time, ku ka pak orendi, është poçi elektrik, një radhë librash të njerëzve që kanë vuajtur duke ecur me hapa këpucësh të rënda që trokisnin për të ngjallur vargun e dashurisë që ndjeu drithëritjen e fluturës për dyshemeje, sepse nuk vuri re se në ngjyrën e bardhët të mureve të dhomës time është e zeza e saj në pëllëmbën e shtruar vetmive që qesheshin kur ndërroi jetë një flutur. Njeriu që është me sy, i verbër është nëse i beson çdo ngjyre, i thashë vargut tim, ai heshti me ndjenjat e thella të mia, me pastërtinë e vet artistike.